

PRIPOMIENKY

k tvorbe strategického
programového dokumentu
pre oblasť ochrany
a podpory ľudských práv

Zborník

Bratislava

2013

PRIPOMIENKY

k tvorbe strategického programového dokumentu
pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv

Zborník

Bratislava 2013

Predhovor

Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť uznesením z 27. júna 2011 schválila zámer vypracovať strategický programový dokument pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv. Samotný materiál však vznikol až v roku 2013, keďže medzitým došlo k politickej výmene vlády a presunutiu úloh z Úradu vlády na Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. K vytvoreniu celého materiálu zrejme prispeli vonkajšie odporúčania výborov OSN o dodržiavaní ľudských práv, podnety z viedenskej Svetovej konferencie o výchove k ľudským právam (1993), ako aj blížiacie sa predsedníctvo SR v Rade Európskej únie v roku 2016.

Prípravou materiálu bola poverená koordinačná pracovná skupina, ktorú viedol Splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač. Na jeho návrh bol vymenovaný redakčný tím, ktorý pripravil prvý písomný draft celoštátnej stratégie a ochrany ľudských práv do 14. júna 2013. Keďže ľudské práva sa týkajú všetkých občanov SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí v spolupráci so Splnomocnencom vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti zorganizovalo workshopy, počas ktorých sa mali možnosť k materiálu vyjadriť rôzne mimovládne a neziskové organizácie, ako aj jednotliví občania.

Prostredníctvom svojich zástupcov vo Výbore pre rodovú rovnosť a vo Výbore pre deti a mládež dostali pozvanie na diskusné workshopy aj zástupcovia mimovládnych organizácií. Po preštudovaní predloženého materiálu, na ktorý, žiaľ, bol príliš krátky čas, predniesli účastníci na workshopoch (25.6. – 3.7. 2013) v Košiciach, Banskej Bystrici a v Bratislave svoje zásadné pripomienky. Materiál v tejto forme sa zdal neprijateľný, nevyvážený a ideologicky zafarbený. Navyše v takej zásadnej otázke, ako sú ľudské práva, nemôže vzniknúť stratégia a dokonca návrh na plošnú výchovu k ľudským právam bez predchádzajúcej širokej diskusie, zhodnotenia doterajšieho súčasného stavu dodržiavania ľudských práv a bez odborných podkladov zainteresovaných špecialistov (psychológov, pedagógov, sociológov, právnikov, filozofov, lekárov).

Účastníci poslali svoje pripomienky Ministerstvu zahraničných vecí aj v písomnej forme. Súhrn týchto písomných pripomienok od dvadsiatich troch subjektov predkladáme na nahliadnutie pre potreby ďalšieho vývinu diskusie okolo ľudských práv. Samotný text *Návrhu celoštátnej stratégie a ochrany ľudských práv* pre stručnosť neuvádzame. Zverejnený je na stránke Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (<http://www.radavladylp.gov.sk/celostatna-strategia-ochrany-a-podpory-ludskych-prav-v-sr/>).

– editor –

Áno pre život

Organizácia sa zaoberá pomocou matkám v núdzi a obetiam domáceho násilia. Jej zástupcovia sa zúčastnili na workshope dňa 25. 6. 2013 v Banskej Bystrici. Svoje stanovisko k dokumentu stratégie ľudských práv zhrnuli do nasledujúcich bodov:

Pripomienky k procesu tvorby materiálu:

- zloženie redakčného tímu považujeme za nevyvážené

Pripomienky k obsahovej stránke materiálu:

- žiadame doplniť do dokumentu dôležitú ľudskoprávnu otázku posilnenia práv nenarodených detí. Hoci Ústava SR deklaruje právo na život a jeho ochranu aj pred narodením¹, denne je na Slovensku umelým potratom zabitých viac ako 20 detí;
- žiadame vyjasniť pojmy – rod/rodová rovnosť. Nesúhlasíme s podsúvaním tzv. teórie rodu a rodovej rovnosti, ktorá sa pod rúškom rovnosti mužov a žien dostáva do európskej agendy a bez akéhokoľvek vedeckého, antropologického či seriózneho filozofického podkladu vnucuje spoločnosti existenciu viac ako dvoch pohlaví. Agenda „rodovej ideológie“ je umelý sociologicko-filozoficko-ideologický konštrukt, bez opory v biológii alebo v medicíne;
- žiadame pridať do dokumentu posilnenie rodiny a manželstva². Znepokojení dianím v Európe si uvedomujeme potrebu zvýšenej ochrany, podpory a posilnenia inštitúcií manželstva a rodiny. Je v záujme dieťaťa podporovať rodinu a manželstvo, nič lepšie na výchovu detí ako rodina, nebolo vymyslené. Toto potvrdzujú i odborníci – detskí psychológovia a psychiatri;³

1 Čl. 15 Ústava SR: (1) Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením. (2) Nikto nesmie byť pozbavený života.

2 Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine: (1) Manželstvo je zväzkom muža a ženy. (2) Rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti.

3 „Vieme mnohé fakty o prežívaní detí, ale my ich tvrdohlavo odmietame“. Z prejavu detského psychológa Dr. Wolfganga Bergmanna z Nemecka na konferencii „Rodičovská péče o děti a politika zaměstnanosti“ v Prahe, organizovanej MPSV ČR za podpory Európskej komisie.

- žiadame, aby bolo v texte explicitne napísané, že hodnotové otázky, v ktorých nie je v spoločnosti jednota, budú v stratégii spomenuté maximálne ako témy na celospoločenskú diskusiu;

Medzi ďalšie dôležité témy zaradujeme:

- otázky súvisiace s právom na výhradu svedomia,
- otázky povahy zahraničnej politiky SR v oblasti dodržiavania ľudských práv
- dodržiavanie ľudských práv v zdravotníckych zariadeniach (resp. oblasť humanizácie zdravotníctva).

Záver:

Za najzásadnejšiu pripomienku k stratégii považujeme požiadavku na zmenu charakteru dokumentu na dokument, ktorého cieľom je naformulovať strategické ľudskoprávne otázky; teda nie dokument obsahujúci samotnú stratégiu. Z týchto dôvodov vyjadrujeme nesúhlas s doteraz koncipovanou stratégiou ľudských práv. Navrhovaný koncept sa skrýva za ľudské práva, pričom v skutočnosti navrhuje ich porušenie naformulované ako porušovanie ľudských práv a slobôd iných. Sme otvorení ďalšiemu dialógu s cieľom skutočnej ochrany ľudských práv.

Mgr. Anna Verešová
riaditeľka Ano pre život, n.o.

Mgr. Branislav Bača

Ako účastník diskusií vo workshopoch k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej „Stratégia“) si Vám dovoľujem zaslať písomné pripomienky k tejto Stratégií. Prosím o ich odovzdanie redakčnému tímu na zapracovanie.

1. Chýbajúca komplexná analýza súčasného stavu – zásadná pripomienka

V dokumente chýba:

- ucelený zoznam medzinárodných zmlúv týkajúcich sa oblasti LP ratifikovaných v SR
- ucelený zoznam medzinárodných zmlúv týkajúcich sa oblasti LP čakajúcich na ratifikáciu
- ucelený zoznam zásadných odporúčacích dokumentov (napr. z EU a OSN) s jasnou poznámkou, že ide iba o odporúčania a nie o záväzné dokumenty
- stav implementácie už ratifikovaných zmlúv do slovenského právneho poriadku (ktorá konkrétna časť ratifikovanej zmluvy už bola implementovaná, ktorým zákonom a ktorá časť ešte nie.)
- ucelený zoznam vnútorných strategických dokumentov ako rezortné politiky, akčné plány a stratégie, koncepcie... a iné dokumenty akčného a strategického významu
- analýza uvedomelosti vnímania LP občanmi
- analýza dlhodobých trendov, hodnôt spoločnosti a dlhodo-
bejšieho historického vývoja LP

2. Nejasnosť používaných pojmov – zásadná pripomienka

V dokumente sa vyskytuje množstvo nejasných pojmov, ktoré nie sú na žiadnom mieste zhrnuté a zafinované. Môžu byť preto interpretované rôznym spôsobom, čo vedie k nedorozumeniam a nejasnostiam pri výklade. Nejednoznačné pojmy:

- rod/rodová rovnosť – rod ako príslušnosť k pohlaviu (muž/žena), alebo nesprávny preklad anglického *gender*? Navrhujem v celom dokumente nahradiť pojem „rodová rovnosť“ pojmom „rovnosť muža a ženy“.
- rodina

- manželstvo
- ľudská dôstojnosť
- strategický spoločenský cieľ / strategický cieľ

Navrhujem pre potreby dokumentu pojmy zadefinovať jednoznačne.

3. Navrhujem pridať do dokumentu „Posilnenie práv nenarodeného človeka“ – zásadná pripomienka

Dieťa pred narodením je v súčasnom právnom poriadku menej chránené ako domáce zvieratá (pes, mačka, myš). Jeho život stojí iba na troch veciach:

- rozhodnutí matky
- poučení od lekára
- vykonaní potratu v zdravotníckom zariadení

Tieto tri body nedokážu efektívne chrániť život nenarodeného dieťaťa ako vidno na prípadoch množstva bezdôvodne potratených detí. V súčasnosti sa pri žiadosti o potrat neberie do úvahy postoj otca dieťaťa, pričom dieťa nesie polovicu jeho genetickej výbavy a po narodení by sa stal plnohodnotným rodičom. Tým je život dieťaťa vystavený iba svojvôli matky. Život vzniká počatím, od tohto momentu by mal byť vnímaný ako každý iný ľudský život. Podobná klauzula by sa mala dostať do našej ústavy. S hodnotou počateho života sa nedá porovnávať žiadna iná hodnota iba hodnota života matky a tak by sa malo postupovať aj pri posudzovaní žiadostí o potrat. Ten by nemal byť povolený z iných dôvodov ako tých, ktoré ohrozujú život matky (viď. práve úpravy v Poľsku a Írsku).

4. Navrhujem pridať do dokumentu „Posilnenie práv rodičov pri výchove detí“ – zásadná pripomienka

Z ústavy má rodič právo na výchovu dieťaťa (čl. 41 ods. 4 Ústavy SR). Toto právo by malo byť posilnené, najmä ak príde ku konfliktu rodič - škola. Rodič by mal mať právo rozhodovať o tom čo je morálne vhodné pre výchovu jeho dieťaťa. Toto právo by malo byť nadradené povinnej školskej dochádzke. Rodič by mal mať právo pre kontroverzný obsah učiva stiahnuť svoje dieťa z daných vyučovacích hodín spolu s podaním príslušného vysvetlenia.

5. Navrhujem pridať do dokumentu „Právo na výhradu svedomia“ – zásadná pripomienka

Slovenská republika má medzinárodnoprávny záväzok prijať samostatnú zmluvu o výhrade vo svedomí. Stratégia, ako dokument by sa mala zmieňovať o tomto záväzku a náležite s ním počítať a pripravovať túto agendu.

6. Navrhujem pridať do dokumentu „Právo na náboženskú slobodu a slobodu slova“ – zásadná pripomienka

Z minulého režimu je známe prenasledovanie ľudí pre ich náboženské presvedčenie. Štát by si mal uvedomiť dejinnú kontinuitu morálky v národe, ktorej ohlasovateľkou bola zväčša cirkev. Morálka by sa nemala vyhlasovať za zdroj diskriminácie voči jej vyznávačom. Pri rozpravách o týchto otázkach štát nesmie diskriminovať žiadnu skupinu, nesmie jej morálnu hodnotu znevažovať a ani umožniť takéto správanie.

7. Navrhujem pridať do dokumentu „Posilnenie rodiny“ – zásadná pripomienka

Znepokojený dianím v poslednej dobe vo Francúzsku a ďalších krajinách Európy sa treba zamyslieť nad právami detí a statusom rodičov. Navrhujem ústavne/zákonne definovať manželstvo ako celoživotný zväzok jedného muža a jednej ženy. Sleduje sa tým ohľad na maximálne dobro detí, aby mohli mať zdravý vzor otca a matky. Aby vyrastali vo zväzku, ktorý bude dlhodobo stabilný a bude najlepšie zabezpečovať zdravý telesný, duševný a duchovný vývoj dieťaťa a pomáhať mu stať sa naplno integrálnou bytosťou. Zo štatistík a výskumov je zjavné, že žiadne iné prostredie nedokáže túto úlohu plniť lepšie a preto by mal byť inštitút manželstva a rodiny posilňovaný a chránený.

8. Navrhujem vypustiť 5. otázku „Práva LGBTI ľudí?“

Celá kapitola podsúva obraz o tom, že ľudia aj s inými ako heterosexuálnymi sklonmi sú nejakým spôsobom diskriminovaní. Argumentuje sa neznámymi pojmami ako napr. „právo na osobné šťastie“, ktoré nie sú definované. Neberie sa do úvahy stabilita a morálka spoločnosti ako celku. Pochybná je zmienka o potrebe

spoločnosti reagovať na najnovší „vývoj rozvoja a potrieb spoločnosti“ v krajinách EU, pričom sa zabúda na to, že EU garantuje v dotknutých veciach samostatný kultúrny vývoj členských krajín. Podsúva sa dojem, že LGBTI osoby sú na Slovensku diskriminované tým, že nemajú možnosť uzatvárať manželstvá alebo štátom registrované partnerstvá. Z dôvodov ideologického zaťaženia mám k tejto otázke zásadné výhrady a žiadam ju vypustiť z dokumentu.

Mgr. Branislav Bača

Centrum pre bioetickú reformu

CBR sa zameriava na osvetu o bioetických témach, šíri vzdelávanie o ľudskej sexualite a rodičovstve, pôsobí sekulárne a medzinárodne. Poslaním je podľa inšpirácie sociálnej reformy, ktorá prebehla v oblasti zrovnoprávnenia rasových menšín dosiahnuť reformu, aby aj nenarodeným bolo uznané rovnaké právo na život ako narodeným. Jeho zástupcovia sa zúčastnili troch workshopov organizovaných MZ SR.

Návrh celoštátnej stratégie ochrany ľudských práv je problematický pre nasledujúce konkrétne výhrady. Ako taký ho odmietame a pokiaľ nebude prepracovaný, nie je možné ho akceptovať ako dokument, ktorého cieľom je „ochrana ľudských práv. V súčasnej podobe je vhodnejší názov „Celoštátna stratégia porušovania a prekrúcania ľudských práv“.

Vážne výhrady voči navrhovanej stratégii

Ak právo na život nie je garantované pre všetkých ľudí, potom život každého je v ohrození. Ochrana tohto základného práva totiž bude závisieť od konsenzu v spoločnosti, čo je neprijateľný koncept. Otvára dvere pre to, aby v budúcnosti na základe konsenzu bolo právo na život upreté ďalším skupinám okrem nenarodených: napr. chorým (najnovšie je príkladom legalizácia zabíjania postihnutých detí do 12 rokov ich rodičmi v Holandsku a Belgicku), novorodencom (požiadavka vplyvného filozofa Petra Singera z Princetonskej univerzity), príp. ďalším skupinám charakterizovaným napr. politickým zmýšľaním, náboženským presvedčením, pre genetickú predispozíciu, či starobu.

Návrh, ktorý sa prikláňa k takej interpretácii ľudských práv, ktorá vylučuje nepohodlné osoby a to nateraz nenarodených ako nositeľov práva na život, je v priamom rozpore s pôvodným konceptom ľudských práv, ktorý po druhej svetovej vojne vznikol v reakcii na vylúčenie nepohodlných osôb ako nositeľov ľudských práv a na nedostatok právnej úpravy, ktorá by predišla barbarstvu nacizmu, genocídy a vojny ako takej.

Nacistická genocída nebola v rozpore so žiadnymi nemeckými ani medzinárodnými zákonmi. To bol aj argument proti Norimberským súdnym procesom, že aplikovali neexistujúce právo. Viedlo to v povojnovom období k vzniku medzinárodnoprávných dokumentov, ktoré zaviedli nové právne definície – zákaz genocídy, právo na život pre každého a pod. Nacistické obete boli obraté o práva, preto k žiadnemu „porušeniu práv“ nedošlo.

Je to typické aj pre ďalšie historické genocídy, ktoré považujú svoje obete za ľudí druhej kategórie, nechcených, jednoducho ich odľudštia. Nemusia to byť vždy štáty či režimy, ktoré si uzurpujú právo siahnuť na život. Legalizácia otroctva Najvyšším súdom USA je príklad toho, že „právo“ vlastníť človeka a teda ho aj zabiť bolo ponechané na jednotlivcov. Legalizácia potratov je novodobým otrokárstvom, pretože nenarodené dieťa je považované za majetok ženy, ktorá si s ním môže robiť, čo chce – dať ho i zabiť (v USA do pôrodu, v SR nelegálnym potratom až do pôrodu).

V čase prijatia VDLP (1948) a prijatia EDLP (1950) takmer všetky európske a americké krajiny, dokonca aj Sovietsky zväz garantovali právnu ochranu nenarodenému dieťaťu. V reakcii na nacistické barbarstvo Svetová medicínska organizácia prijala tzv. Ženevskú deklaráciu, v ktorej sa v Hippokratovej prísaha prihlásila k tomuto princípu ochrany nenarodeného ľudského života:

„zachovám úplný rešpekt ľudskému životu od času jeho počatia, dokonca ani pod hrozbou nepoužijem svoje medicínske znalosti v rozpore so zákonmi humánnosti“.

Norimberské procesy odsúdili nielen nútené ale aj dobrovoľné potraty na žiadosť (10 SS generálov), ktoré dekrétom zaviedol Hitler počas druhej svetovej vojny v Poľsku a na okupovaných východných územiach. Legalizácia potratu zo „zdravotných dôvodov“ však predchádzala Hitlerov nástup vo Weimarskej republike a vlastne ho aj umožnila. Akceptácia potratov prispela k otupeniu spoločnosti voči hodnote ľudského života a k najslabším. Tu je citát od Adolfa Hitlera k ľudským právam a slobodám: *„Najlepší spôsob, ako získať kontrolu nad ľuďmi a úplne ich kontrolovať, je za každým ubrať trochu z ich slobody, naštrbiť práva tisíckami malých a nevnímaných redukcii. Týmto spôsobom ľudia neuvidia, že ich práva a slobody im boli odobraté až do momentu, že tieto zmeny už nebudú zvrátiteľné.“*

Potom už takto deformovaná spoločnosť nevedela odolať a postupne akceptovala aj nútené potraty a sterilizácie pre „podradnú“ rasu, eutanáziu postihnutých i deportácie neárijcov do koncentračných táborov smrti (viac ako 3 mil. katolíkov tam zomrelo prv než dorazil prvý Žid, údajne dokonca viac Rómov ako Židov a samozrejme odporcovia ideológie). Do koncentrákov boli odvážaní aj homosexuáli spomedzi Árijcov pre ich neschopnosť rozmnožovať vhodnú rasu, no v okupovanom Poľsku šírili nacisti homosexualitu, aby morálne a biologicky oslabili nevhodnú slovanskú rasu. Podobne z toho istého dôvodu nacisti zakázali potraty pre árijskú rasu v Nemecku, ale dovolili pre neárijcov. Hitler v koncentračných táboroch len aplikoval moderný pokrok, ktorý šírila vedecká komunita, a v podstatnej miere sa inšpiroval už existujúcimi eugenickými zákonmi v niektorých štátoch USA (segregácia, nútené sterilizácie a pod.).

Ľudskú dôstojnosť vnímala nacistická spoločnosť pokrivená cez ideológiu čistej rasy (eugenika). Táto ideológia zameraná na zbavovanie sa nechcených členov spoločnosti priniesla svoje plody nielen v druhej svetovej vojne a v koncentračných táboroch, ale i po porážke nacizmu sa toto myslenie rozšírilo do Západného sveta (kde bolo už sčasti rozšírené z USA) a do sveta. Eugenickej genocída nemá len rasovú podobu, ale môže byť zdravotná, namierená na elimináciu ľudí s istým zdravotným či genetickým postihom, ako i sociálna, zameraná na zbavenie sa chudobných, resp. tých, ktorí by „nemali materialisticky dôstojný život“.

Nacistická ako i komunistická ideológia boli vnímané ako najmodernejšie vedecké videnia sveta, prvé založené na sociálnom darwinizme, druhé na marxistickom ateizme. Za moderné videnie sveta údajne vedecky podložené sa vyhlasuje aj súčasná ideológia rodovej rovnosti, ktorá obhajuje legálnosť potratov, potlačanie plodnosti ale aj biologickej sexuality na úkor schizofrenického chápania vlastnej identity ako svojoľnej sexuálnej, či asexuálnej preferencie, popiera aj právo dieťaťa na výchovu matkou a otcom.

Komunistické zločiny zasa používali právo a zákon na potlačenie ľudských práv zdôrazňovaním nadpráv pre vyvolené skupiny. Vo veci potratu na žiadosť, ktorý bol komunistickou invenciou v Sovietskom zväze od roku 1920 a od 50-tych rokov v socialistických

satelitných „demokraciách“, išlo o podobné upieranie ľudskosti a práv nenarodeným členom ľudskej spoločnosti. Toto porušovanie ľudských práv na Slovensku pretrváva z čias komunizmu a je návrhom tejto stratégie len zabetónované. Návrh neuznáva princíp rovnosti v práve na život pre všetkých ľudí bez rozdielu veku, či veľkosti.

Neuznanie rovnosti práva na život nenarodených a narodených (teda dieťaťa a matky) je genocidálnym prežitkom, ktorý vytesňuje nenarodených ľudí do kategórie druhotriednych, menej cenných ľudí – ako ľudské životy hodné akejsi, no nie rovnocennej, právnej ochrany. Odobrenie predloženého návrhu stratégie, ktorá týchto ľudí vylučuje z právnej ochrany ich života, by preto bolo odobrením genocídy.

Po tom, čo historická pamäť zabudla na vojnové zločiny, postupne sa v západnej Európe (v 60- a 70-tych rokoch) akceptovalo vraždenie nenarodených (potratom, hormonálnou antikoncepciou, pri umelom oplodnení či embryonálnom výskume), z čoho sa najnovšie stalo ľudské právo. Pro-potratová autorka Cornelia Usborne vo svojom historickom výskume Kultúra potratu o Weimarskej republike pred nástupom Hitlera poukazuje na to, že dnes akceptované slogany „Sloboda voľby“, či „Moje telo patrí mne“ pochádzajú práve z tohto obdobia. Právo ženy na dieťa ako majetok dnes v Holandsku a Belgicku vedie k akceptácii eutanázie detí. Legálna eutanázia chorých a starých (aj bez ich súhlasu) v Holandsku je ďalším dôsledkom chorého vnímania ľudskej dôstojnosti.

Dôstojný je iba taký život, ktorý je bez bolesti a záťaže pre spoločnosť. História socialistických (národného i medzinárodného) režimov sa napriek deklarovanej ochrane ľudských práv znova opakuje v Európe dnes v duchu liberálneho socializmu. Dnešné nehumánosti sa zdôvodňujú ako ináč – jazykom ľudských práv. Veď kto by už dnes chcel odporovať ľudským právam! Napr. pod právo na súkromie, na autonómiu, na slobodu výskumu a podobne sa zmesť všeličo.

Ktoré sú skutočné ľudské práva

Nejednotné chápanie ľudských práv už len naprieč EÚ je evidentné napríklad z veľmi odlišných legislatívnych predpisov

ohľadom ochrany ľudského embrya vo výskume. Len pár krajín umožňuje takýto výskum bez obmedzení, mnohé majú reštrikčnú legislatívu, niektoré to úplne zakazujú v ústave, iné prostredníctvom referenda alebo príslušných zákonov. Aj z toho je zjavné, že ľudské práva v súčasnej Európe sú veľmi vážne definované a preto umožňujú porušovanie ľudských práv.

Pohľad na to, čo je ľudské právo na život či manželstvo sa líši v Poľsku a v Holandsku. Ale aj iné práva a slobody. Z toho vyplýva, že jedna z týchto krajín je porušovateľom ľudských práv, keďže jeden koncept ľudských práv musí byť nesprávny. Svojim návrhom celoštátnej stratégie sa MZ SR prikláňa k tomu, že poľské vnímanie ľudských práv je nesprávne a holandské je správne (kde sú eutanázie, klonovanie, adopcie páromi rovnakého pohlavia legálne a kde je snaha o legalizáciu pedofílie).

Podobne sa začína útočiť jazykom ľudských práv na nevinnosť, práva a dôstojnosť detí. Tie majú byť sexualizované už od skorého veku pred pubertou a snaha o legalizáciu pedofílie sa tiež len maskuje tzv. sexuálnymi právami detí. Rodičia nemajú mať právo na výchovu detí, tá ma byť v rukách štátu, ktorý sa v histórii osvedčil ako vynikajúci indoktrinátor, keď prišlo na šírenie ideológie. Dnes má ambíciu šíriť svoju ideologickú koncepciu „ľudských práv“.

„V roku 2011 prijalo VZ OSN Deklaráciu o výchove k ľudským právam a ľudskoprávnom vzdelávaní. Článok 1 deklarácie vyzdvihuje skutočnosť, že „výchova k ľudským právam a ľudskoprávne vzdelávanie sú kľúčové [predpoklady] pre podporu všeobecného rešpektu k ľudským právam a základným slobodám a k ich dodržiavaniu, v súlade s princípmi univerzálnosti, nedeliteľnosti a vzájomnej prepojenosti ľudských práv.“ uvádza sa v návrhu stratégie.

Táto deklarácia má byť dôvodom na prijatie celoštátnej stratégie ochrany ľudských práv, pričom však deklarácia má len deklaratórny nezáväzný charakter. Používa sa ako tzv. soft law, nátlakové právo na členské štáty. Aj preto SR doteraz nevyvíjala významné aktivity v tejto oblasti, keďže jej z tejto deklarácie nevyplýva žiadna povinnosť. Podobne z odporúčaní konferencií OSN:

„V Slovenskej republike sa závery a odporúčania Svetovej konferencie OSN o ľudských právach i zmienených troch rezolúcií VZ OSN realizovali zatiaľ len čiastočne.“

Ďalším významným dôvodom na prijatie takejto stratégie má byť údajne dokument Rady Európy, ktorý je však len odporúčacieho charakteru ako tzv. CM/Rec(2010)7: „V roku 2010 Výbor ministrov Rady Európy prijal Chartu o výchove k demokratickému občianstvu a ľudským právam. Charta medzi iným pripomína, že „výchova k demokratickému občianstvu a výchova k ľudským právam sú úzko prepojené a vzájomne sa podporujú“.

Vzhľadom na to, že interpretácie ľudských práv sa vo svete podstatne líšia nielen v okrajových témach, ale vychádzajú aj z podstatne rozdielneho nazerania na to, čo je ľudskou dôstojnosťou, učiť o ľudských právach by znamenalo poukázať na problém ich interpretácií a uznať, že akosi nie sú univerzálne, či jednotné, hoci by mali byť. Ak sú v úplne opačnom význame či už v jednotlivých krajinách, či historických obdobiach, jeden význam musí byť zlý a je teda porušovaním práv, hoci sa zdá byť ľudským právom.

Čo sa týka vývoja ľudských práv, na workshope pán Petőcz spomínal odstránenie segregácie v USA ako vývoj v pochopení ľudských práv. Zjavne tento príklad dnes chce aplikovať na predefinovanie podstaty manželstva, ktorá doteraz vždy bola o vaginálnopenílnom sexe práve preto, že je to jediný prirodzený spôsob, ako sa môže dieťa počať. Táto podstata manželstva garantuje totiž aj deťom právo na otca a matku a teda zdravý psychosexuálny vývoj.

Osoby, ktorých psychosexuálny vývoj zlyhal, odmietli sa identifikovať so svojim pohlavím a odmietajú aj intimitu manželstva (majú heterofóbiu), sa teraz dožadujú predefinovania manželstva tak, aby sa jeho podstata zotrela a nahradilo ju čokoľvek – sodomia, masturbácia, či azda len nejaké citové (a nesexuálne?) puto. Aj tieto tzv. LGBTI osoby majú rovnaké právo na manželstvo muža a ženy, lenže to apriori odmietajú. Muž a muž nemajú žiadnu sexuálnu kompatibilitu ako ani žena a žena. Toto sa nedá prirovnať k tomu, že eugenicky motivované zákony v USA neumožňovali manželstvo pre odlišné rasy. U párov (muž a žena) odlišnej rasy je sexuálna kompatibilita dodržaná a sú schopné splodiť dieťa, no u párov toho istého pohlavia hocijakej rasy táto biologická predispozícia chýba, preto nenapĺňa podstatu manželstva.

Treba povedať, že aj v minulosti sa stalo, že vývoj v ľudských právach išiel nesprávnym smerom (nacizmus, komunizmus či iné

ideológie) a teda dnešný vývoj, hoci by bol globálny, čo nie je lebo má veľa odporcov (Rusko, Poľsko, latinskoamerické krajiny, arabské štáty atď.), negarantuje, že tento vývoj ide správnym a nie totalitným smerom.

Východiská pre celoštátnu stratégiu ochrany ľudských práv

V navrhovanej stratégii sa jednostranný redakčný tím (traja z piatich členov boli kedysi vo vzťahu žiak-učiteľ) odvoláva i na pôvodné medzinárodné ľudskoprávne dokumenty, ktoré sú vraj už dnes prekonané. Sú prekonané novým videním ľudských práv, ktoré sa údajne zakladá na evolučnom chápaní ľudskej dôstojnosti, a za príklad je daný Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Ide o prvý medzinárodný ľudskoprávny dokument, kde sa prvýkrát spomína tzv. sexuálne a reprodukčné zdravie, ktorým medzinárodná komunita rozumie legálny prístup k umelým potratom, sterilizáciám, antikoncepcii. Pochopiteľne, dohovor nechráni postihnutých v lone matky, ale eugenicky podsúva nereprodukčné praktiky postihnutým osobám.

Preto nie je prekvapením, že ho koncom minulého roka odmietol ratifikovať americký senát a teda ani len Spojené štáty americké neratifikovali Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Je však šokujúce, že práve tento problematický dohovor je v návrhu vyzdvihovaný pre akýsi nový princíp ľudskej dôstojnosti, ktorú však *de facto* a *de iure* úplne podryva a prekrúca.

Druhým príkladom nového vývoja v ľudskoprávnej oblasti, ktorá má byť východiskom celoštátnej stratégie, sú antidiskriminačné zákony. Návrh ich považuje za ďalší kľúčový ľudskoprávny inštrument. Antidiskriminačné zákony sú nespravodlivým zásahom do slobody združovania a slobody kontraktu zmluvných strán, do slobody podnikania a práva na súkromné vlastníctvo. To sa prejavuje napríklad v obmedzeniach asociácií na základe pohlavia vo Veľkej Británii (pánske kluby musia prijímať ženy a dámske spolky mužov), výnimky sú zatiaľ tolerované v prípade cirkevného kléru.

Zahrnutím kategórie sexuálnej orientácie (podľa vlastnej voľby, napr. bisexuál) ako akejsi ľudskoprávnej kvality sa zároveň potláča sloboda svedomia a náboženská sloboda v prípade, keď

je spravodlivé diskriminovať pre morálne dobro. Tí, ktorí považujú sodomiu a masturbáciu za nemorálne správanie, sú nútení to odobrovať a dokonca to napomáhať poskytovaním služieb (napr. ubytovanie, oslavy registrácie týchto partnerstiev, či „manželstiev“, tlač nemorálnych materiálov a pod.) či zamestnávaním osôb, ktoré takéto správanie otvorene propagujú (napr. aj v cirkvách, mládežníckych organizáciách). Ani náhodou sa v dokumente nespomína, že cirkvi sa ozývajú proti takýmto „právam“ pre homosexuálne správanie praktizujúcich ľudí, predefinovaniu pohlavia na sexuálnu orientáciu, resp. rod, a manželstva na čokoľvek, lebo ich považujú za nemorálne, a odmietajú potláčanie náboženských práv nadbiehaním požiadavkám osôb praktizujúcich párovú či skupinovú sodomiu či masturbáciu, čo je už realitou v Západnej Európe. Ich požiadavkám má byť venovaná celá kapitola. Pričom tejto problematike má byť venovaná celá kapitola, ktorú nemajú ani iné oveľa početnejšie a znevýhodnenejšie skupiny v spoločnosti. Kapitola národnostných menšín sa tam zdá byť vsunutá len na oko, aby tá o tzv. LGBTI právach nebola jediná osamotená. Na workshopoch ani nebol záujem o problematiku národnostných menšín diskutovať, lebo sú značne poriešené.

Antidiskriminácia v súčasnej západnej Európe sa pretransformováva v oblasti sexuálnej orientácie do práva na anonymitu (ochranu osobných údajov o skutočnom biologickom pohlaví podľa rozsudku ESĽP) a znova ohrozuje slobodu vierovyznania, združovania atď. Cirkvi sa nemajú ako dozvedieť, či naozaj ide o muža a ženu, ktorí uzatvárajú sobáš, resp. či kandidátom do seminára je skutočne muž. Ale ani ďalší občania nemajú slobodu združovania, keď sú im zamlčované také základné informácie. Celá antidiskriminácia je v podstate veľmi selektívna, lebo v niektorých kategóriách sa vôbec nedá uplatniť v prípadoch ako je napr. zdravotný stav, vzdelanie a ani sa neuplatňuje. Ak rovnaké zaobchádzanie u mužov a žien znamená niekedy odlišné zaobchádzanie, ten istý princíp by sa mal uplatňovať pre osoby s príťažlivosťou k tomu istému pohlaviu. Tie, ktoré praktizujú sodomiu, či masturbáciu jednotlivito, párovo či skupinovo, by mali mať odlišné zaobchádzanie (spravodlivú diskrimináciu) v niektorých prípadoch, keď nejde len o súkromnú záležitosť, keďže tieto praktiky sú amorálne a zdraviu

škodlivé tak pre manželské ako i nemanželské páry opačného pohlavia, pre jednotlivcov, či páry toho istého pohlavia. Minimálne v oblasti vzdelávania, vojenského a športového náboru, výchovy a adopcie detí je spravodlivé takto žijúce osoby diskriminovať. Ďalšie oblasti, keď sa nanucuje kolaborácia a odobrovanie týchto perverzností iným občanom (pod nálepkou nediskriminácie) a pomýlene sa nadradza nad základné právo slobodného združovania sa, či podnikania, boli skôr spomínané.

Charta základných práv EÚ

Návrh stratégie poukazuje na záväznú Chartu základných práv EÚ, ktorej prvá kapitola je o ľudskej dôstojnosti. Čo sa však pod dôstojnosťou skrýva, to zostáva na voľnom výklade a ten je odlišný v Holandsku a v Poľsku. Charta však jasne zakazuje tieto praktiky vykonávané a navrhované v SR:

1. *čl.3 b) zákaz eugenických praktík, najmä tých, ktoré sú zamerané na selekciu osôb*

- potratový zákon z čias komunizmu je jasnou eugenickou praktikou, keď umožňuje zabíjanie nenarodených detí pre čo i len 10%-nú pravdepodobnosť genetického poškodenia (viď vyhláška) a navyše v štádiu, keď zákon chráni nenarodeného/ú pred svojvoľným rozhodnutím matky podstúpiť potrat.
- v posledných rokoch pribúdajú v SR návrhy na zdravotnou poisťovňou preplácanú sterilizáciu a antikoncepciu pre sociálne slabých, špecificky rómsku komunitu.
- existuje nedostatok právnej úpravy v SR ohľadom selekcie embryí pre genetické poškodenia či iné kritéria pri umelom oplodnení, ktoré sú jasne eugenickými praktikami

Podľa definície ide o jasné príklady negatívnej eugeniky – odrádzanie od počatia a narodenia osôb, ktoré by mali genetické poškodenie alebo nechcené dedičné črty.

2. *čl.3 c) zákaz využívania ľudského tela a jeho častí ako takých na dosiahnutie zisku*

- v SR je si možno podľa správ v médiách za predaj ženských gamét zarobiť až 500 eur, čo je pre niektorých viac ako mesačný plat

Dalo by sa pokračovať o deficitoch SR podľa Charty ale aj deficitoch Charty samotnej, ktorá je formulovaná tak, že negarantuje dostatočnú ochranu napr. starým, postihnutým alebo deťom. Starí ľudia majú napr. právo len na dôstojný a nezávislý život, zdá sa, že teda právo na nedôstojný život a závislosť od iných nemajú. Deti podľa tejto charty na rozdiel od predchádzajúcich záväzných ľudskoprávných dokumentov už nemajú právo na život a výchovu v rodine. Garantované im je len právo na osobný vzťah a priamy kontakt s rodičmi, čo neznamená, že majú právo s nimi žiť. Postihnutí majú právo využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti a integrácie... Je otázne, či majú právo byť aj závislí a neúčastní na spoločenskom živote...

Selektívna záväznosť ľudskoprávných dokumentov novej generácie

V návrhu stratégie citované dohovory OSN (ďalších generácií) boli prijímané na základe konsenzu po častiach. Teda jednotlivé krajiny si prijali len tú časť dohovoru, ktorá im vyhovovala a problematické časti vynechali. Ich univerzálnosť je preto pochybná. Konkrétne ide napríklad o Dohovor o eliminácii diskriminácie na ženách. Na jeho základe vypracovávala donedávna Komisia pre elimináciu diskriminácie na ženách odporúčania, ktoré však nemajú žiaden záväzný charakter, sú však používané nátlakovo ideologickými skupinami napr. obhajujúcimi legálne potraty. Komisia však bola nahradená Komisárom OSN pre ľudské práva.

Podrývanie slobodnej spoločnosti a demokratických štruktúr

Návrh stratégie spomína popri Aarhuskom dohovore Európskej hospodárskej komisie OSN aj niekoľko menej významných dokumentov, ktoré nezáväzne požadujú participatívnu demokraciu.

Pre participatívnu demokraciu je charakteristický dôraz na governance namiesto government.... T.z. posun od reprezentatívnej demokracie k tzv. participatívnej, kde skutočný vplyv na politický proces majú nevolené mimovládne organizácie. Účasť verejnosti na rozhodovacom procese sa v demokracii realizuje cez volených zástupcov. Najnovšie sú však oni na druhej koľaji, keďže v EÚ roz-

hodujú úradníci, prípadne nevolení, nominovaní politici, ovplyvňovaní lobistickými a záujmovými skupinami (s ideologickým zafarbením).

Záver

Takto naformulovaná štruktúra stratégie a východiskové dokumenty sú v rozpore s konceptom ľudských práv, ako boli pôvodne definované medzinárodným spoločenstvom. Navrhovaný koncept sa skrýva za ľudské práva, pričom v skutočnosti navrhuje ich porušovanie naformulované ako právo na porušovanie ľudských práv a slobôd iných. Toto je ZÁSADNÁ VÝHRADA.

Celkový postup prípravy stratégie v lete a počas prázdnin so zaplatenými jednostrannými autormi, s dodaním dokumentov na workshopy kratšie ako 24 hodín vopred zaváňajú manipuláciou. Pritom príprava stratégie bola schválená už pred viac ako 2 rokmi a nič sa s ňou celý čas nedialo. Náhle sa zdá pre niekoho alebo nejaké záujmové skupiny užitočná.

Ing. Jana Tutková, M. A.
riaditeľka

Dohovor SK

Pripomienky k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej „Stratégia“) sú výsledkom trojročného monitoringu systémovej diskriminácie detí a rodičov v Slovenskej republike pri rozluke rodičov a s tým súvisiaceho porušovania ľudských práv a práv dieťaťa nedostatočnou aproximáciou komunitárneho práva EÚ a OSN. Dovoľujeme si na základe našej spolupráce s občianskymi združeniami zo 14 krajín EÚ združených v *European Father's platform – Brussel*, poskytnúť príklady rozdielov pri uplatňovaní legislatívy EÚ a OSN vo vyspelých štátoch EÚ v porovnaní so SR.

1. Žiadame doplniť Stratégiu o komplexné informácie o všetkých platných dokumentoch EÚ a OSN a zabezpečiť komparáciu s civilnou a trestnou legislatívou SR a bezodkladne odstrániť rozdiely nesprávnej interpretácie dokumentov EÚ a OSN, resp.
2. doplniť aproximáciu platných dokumentov v legislatíve SR, ako aj revidovať legislatívu SR, ktorá nezabezpečuje ochranu ľudských práv a základných slobôd a práv dieťaťa na úrovni medzinárodných dohovorov.

K porušovaniu ľudských práv a práv dieťaťa v SR dochádza nedostatočne aproximovanou legislatívou EÚ a OSN a následnou rozhodovacou činnosťou súdov SR, ktoré ešte stále považujú legislatívu SR a OSN za zasahovanie do zvrchovanosti štátu. V úvodnom príhovore pred nedávnym stretnutím súdnej rady zazneli slová o snahe návratu sudcov k etike a konštatovanie, že rozhodovanie súdov je na hrane trestných činov. Imunita sudcov tak umožňuje arbitrážne rozhodovanie ignorujúce akékoľvek právne normy EÚ a OSN, keď samotní sudcovia Ústavného súdu nerozhodujú v zmysle Ústavy SR.

Zastaraný Občiansky súdny poriadok, Občiansky zákonník, Zákon o rodine, Trestný zákon a Trestný poriadok ešte stále obsahujú prvky umožňujúce konať v rámci národnej legislatívy prechádzajúceho režimu, ktorá však je v rozpore s medzinárodnou legislatívou zaručujúcou vyššiu ochranu ľudských práv. Stratégia

vzdelávania odporučená OSN v oblasti práv dieťaťa zvýraznená vo Všeobecnom komentári č.12 k čl.12 do dnešného dňa v SR neprebehla, neboli vyškolení sudcovia, advokáti, učitelia, sociálni pracovníci, policajti.

1.1. Dohovor o právach dieťaťa

1.1.1. Na rozdiel od iných štátov – signatárov Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý je väčšinou v gescii ministerstiev zahraničných vecí resp. ministerstiev spravodlivosti, Slovenská republika zabezpečuje výkon Dohovoru o právach dieťaťa v gescii MPSVaR, Výboru pre práva dieťaťa . Skutočnosť, že do dnešného dňa nie je v SR správny preklad Dohovoru o právach dieťaťa a z čl. 3 Dohovoru sa v Slovenskej republike z právneho pojmu „najlepší záujem dieťaťa“ stal len „záujem dieťaťa“, je samo o sebe dôkazom, akú pozornosť venuje SR maloletým deťom.

1.1.2. Všeobecný komentár č.12 k čl.12 Dohovoru o právach dieťaťa na názor. Až na základe aktivity rodiča – otca – bol MPSVaR dodaný odborný profesionálny preklad, ktorý však bol na MPSVaR upravený tak, že do dnešného dňa sú v texte Všeobecného komentáru publikovaného na stránke Výboru pre práva dieťaťa také závažné pochybenia a nesprávnosti v preklade, že došlo k zmene podstatných právnych významov, ktoré vedú k porušovaniu práv dieťaťa. Právny význam v anglickej verzii „štáty musia zabezpečiť“ má v slovenskom preklade podstatne iný význam zámienou za termín „štáty umožnia“ vypočuť dieťa, čím dochádza v praxi k tomu, že právo dieťaťa na názor nie je v SR zabezpečené a o maloletých deťoch sa rozhoduje bez ich názoru – v rozpore s rovnakými právami dieťaťa ako právami dospelých. Rovnako originálne znenie Všeobecného komentáru č.12 nedáva štátom žiadnu šancu, aby zvažovali, či vzhľadom na vek dieťaťa je vhodné zisťovať jeho názor. Po úprave pôvodného originálneho prekladu bol text pozmenený na „aby štáty zvažovali, či je vhodné“. Takáto nesprávna interpretácia má v praxi za následok, že sociálni pracovníci ospravedlňujú svoje neplnenie si zákonnej povinnosti pri zisťovaní názoru dieťaťa výrokmi: „my sme zvažovali, či je vzhľadom na vek detí vhodné, aby sme ich vypočúvali my“. Príslušné čl.20 a čl.21 Zákona č.305/2005 Zb.z. – Zákon o sociálno-právnej

ochrane maloletých a sociálnej kuratele – ešte stále majú podmienovací význam: „Ak sa zisťuje názor dieťaťa“.

V zmysle Všeobecného komentáru č.12 bolo signatárom Dohovoru odporučené vykonať mohutnú vládnu kampaň na prezentáciu Práv dieťaťa a práva dieťaťa na názor, čo však SR do dnešného dňa nerealizovala tak, ako napr. ČR. Ako príklad plnenia odporučení OSN by sme chceli uviesť aktivity Ministerstva spravodlivosti Nového Zélandu, ktoré v rámci tejto kampane vydalo brožúry o rovnocennom rodičovstve, práve dieťaťa na názor a psychologickú pomoc pre deti po rozluke rodičov vo forme otázok a odpovedí pre skupiny detí do 10 rokov, tínedžerov, rodičov ako aj publikácie o rodičovských plánoch pre starostlivosť rodičov po rozluke, pričom tieto sú publikované vo všetkých jazykoch národností žijúcich na Novom Zélande.

Všeobecný komentár č.12 k čl.12 Dohovoru o právach dieťaťa (platný od júla 2009).

(b) Odsek 2 článku 12

(i) Právo „byť vypočuté v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka“

32. Článok 12 odsek 2 uvádza, že možnosť vypočutia musí byť poskytnutá obzvlášť „v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa dieťaťa týkajú“. Výbor zdôrazňuje, že sa toto ustanovenie vzťahuje bez obmedzenia na všetky relevantné súdne konania, ktoré sa dieťaťa týkajú, vrátane napríklad rozluky rodičov, zverenia do opatrovníctva, náhradnej starostlivosti a adopcie, na deti, ktoré majú konflikt so zákonom, deti, ktoré sú obeťmi fyzického alebo psychického násillia, sexuálneho zneužívania či iných zločinov, poskytovania zdravotnej starostlivosti, sociálneho zabezpečenia, na deti bez sprievodu, detských žiadateľov o azyl alebo utečencov, a na obeť ozbrojených konfliktov a iných mimoriadnych okolností. Bežné správne konania zahŕňajú napríklad rozhodnutia týkajúce sa vzdelávania dieťaťa, jeho zdravia, prostredia, životných podmienok alebo ochrany. Oba typy pojednávania môžu zahŕňať alternatívne mechanizmy riešenia sporov ako je mediácia a zmierovacie konanie.

2 Komunitárne právo EÚ

Napriek právnemu výkladu MS SR sudcovia SR neakceptujú právo EÚ a nálezy ústavných súdov iných členských krajín EÚ a dokonca pri školiaciach aktivitách Justičnej akadémie z práva EÚ vzniká u sudcov nevôľa k povinnosti rozhodovať podľa medzinárodných dohovorov a zmlúv, ktorými je SR viazaná.

Najväčším zdrojom porušovania ľudských práv a základných slobôd a Práv dieťaťa v SR je rozdiel v nasledovnej legislatíve.

§ 18 Zákona o rodine nie je v súlade s platným protokolom č.7 čl.5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd a nie je aproximovaný v plnom znení, čím neposkytuje vyššiu úroveň ochrany ľudských práv a nezaručuje rovnaké občianske práva rodičov aj po rozvode, resp. rozluke, a nezaručuje maloletým deťom zákonné právo na rovnocenné a rovnoprávne rodičovstvo, ktoré je len čiastočné a v rozpore s komunitárnym právom EÚ dané podmiennečne v § 24 Zákona o rodine.

§ 18 Zákona o rodine:

Manželia sú si v manželstve rovní v právach a povinnostiach. Sú povinní žiť spolu, byť si verní, vzájomne rešpektovať svoju dôstojnosť, pomáhať si, starať sa spoločne o deti a vytvárať zdravé rodinné prostredie.

§ 24:

(1) *V rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného.*

(2) *Ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.*

(3) *Rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností možno nahradiť dohodou rodičov. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná.*

(4) *Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.*

(5) *Súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov dbá na právo toho rodiča, ktorému nebude maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati. Rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, môže sa práva na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati domáhať na súde.*

2.1.

Protokol č.7 článok 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd – 1984 (nesprávne aproximovaný v §18 Zákona o rodine SR).

Pri uzavieraní manželstva, počas manželstva a v prípade jeho zániku majú manželia rovnaké práva a povinnosti občianskoprávnej povahy medzi sebou a vo vzťahoch ku svojim deťom. Tento článok nebráni štátom prijať opatrenia, ktoré sú nevyhnutné v záujme detí.

Manželia, aj bývalí manželia majú rovnaké práva medzi sebou a rovnaké práva k deťom.

Article 5 – Equality between spouses

Spouses shall enjoy equality of rights and responsibilities of a private law character between them, and in their relations with their children, as to marriage, during marriage and in the event of its dissolution. This Article shall not prevent States from taking such measures as are necessary in the interests of the children. Oficiálny slovenský preklad protokolu č.7, čl.č.5 zverejnený na stránkach EÚ súdu na stránke Zdroj. Európsky súd pre ľudské práva

http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/5989ED6B-D455-48DE-A143-4F7491582C98/0/SVK_CONV.pdf

Slovenský § 18 Zákona o rodine nezaručuje: rovnaké práva a povinnosti občianskoprávnej povahy medzi sebou a vo vzťahoch ku svojim deťom.

Zákon o rodine § 24. Uvedený § 24 vznikol na podnet rodiča – otca, ktorého porušovanie jeho práv a práva jeho dieťaťa viedli k iniciovaniu poslaneckého návrhu. Od 1.7.2010, keď vstúpil § 24 ZoR do platnosti však neprešiel komparáciou s legislatívou EÚ. Podmienka dohody rodičov nie je súčasťou legislatívy EÚ a bola už v r. 2012 nálezom Ústavného súdu ČR vyvrátená, pričom je práve brániacim rodičom zneužívaná na preukázanie nevhodnosti striedavej starostlivosti, čo je v rozpore s prírodou, prirodzeným vývojom dieťaťa a garantovaním rovnakých práv k deťom medzinárodnou legislatívou. Pri tvorbe návrhu znenia § 24 vznikali polemiky ohľadne zosúladenia §24 z legislatívou EÚ, ktorá nepodmieňuje ničím zákonné právo dieťaťa na rovnocennú starostlivosť, avšak text § 24, ods.2 , kde časť – „súd môže“ – mala znieť – „súd musí“ – nebola v čase podávania poslaneckého návrhu spoločensky prijateľná. Rovnako v r. 2011 na základe poslaneckého návrhu skončilo hlasovanie o Návrhu povinnej striedavej starostlivosti oboch rodičov v zmysle Protokolu č.7 čl.5 tesnou prehrou maloletých detí Slovenska, keď v hlasovaní pomerom 73:72 stratili maloleté deti šancu na zabezpečenie rovnocennej starostlivosti oboch rodičov.

Protokol č.7 , čl.5 bol prijatý v r. 1984 a odvtedy majú Nórsko, Fínsko, Belgicko a od r.1995 aj Švédsko a Francúzsko povinnú striedavú starostlivosť oboch rodičov v najlepšom záujme dieťaťa.

Nález Ústavného súdu ČR I.ÚS 2661/10 text nálezu

Súdy ignorovali to, že hľadisko (ne)schopnosti toho ktorého rodiča dohodnúť sa na výchove dieťaťa s druhým rodičom naopak relevantný je. Dokonca je to vyslovene stanovené ustanovením v Zákone o rodine, podľa ktorého má súd pri rozhodovaní o zverení dieťaťa do výchovy prihliadnúť okrem iného „ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove dieťaťa s druhým rodičom“.

Súdy postavili svoje rozhodnutie na premise, že absencia kvalifikovanej komunikácie medzi rodičmi – teda neexistencia schopnosti toho ktorého rodiča dohodnúť sa na výchove dieťaťa s druhým rodičom - je nutne prekážkou striedavej výchovy. Takto poňatý názor však Ústavný súd považuje za protiústavný. Ak by sa

pripustil taký výklad práva, ktorý by ponechával prakticky voľné pole jeho zneužívaniu, hrozil by u druhej strany sporu (otca dieťaťa) vznik pocitu nespravodlivosti a bezmocnosti a v dôsledku toho nedôvery v spravodlivosť a v právny štát. Zmyslom práva je spravodlivo regulovať spoločenské vzťahy. Umožnením zneužívať právo, teda zakladaním nespravodlivosti sa však samotný zmysel práva popiera. Téza súdov (o nemožnosti striedavej výchovy v prípade chýbajúcej kvalifikovanej komunikácie medzi rodičmi) by naopak ponechávala voľný priestor pre záujem dieťaťa nežiaducim javom, ktorým však zákonodarca chcel zabrániť. Nemožno vylúčiť, že práve medzi rodičmi, ktorí nie celkom dobre komunikujú, je striedavá starostlivosť podnetom a motiváciou na to, aby sa snažili čo najviac kooperovať; striedavá starostlivosť núti rodiča, ktorý nebol tejto forme naklonený a na ktorého strane chýba ochota ku komunikácii, aby svoje správanie zmenil. Inak sa môže stať, že skutočne dôjde k zmene výchovy a zvereniu dieťaťa do výchovného prostredia druhého rodiča. Neobstojí ako obhájitelná východisková premisa súdov, že chýbajúca kvalifikovaná komunikácia medzi rodičmi je nutne prekážkou striedavej starostlivosti. Aj v tomto aspekte teda súdy zaťažili napadnuté rozhodnutie porušením základného práva sťažovateľa vychovávať svoje dieťa podľa čl. 32 odst. 4 Listiny (aj základné práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa toho istého článku Listiny) a porušením základného práva sťažovateľa na spravodlivý proces podľa čl. 36 Listiny.

Do Stratégie žiadame doplniť dôslednú aproximáciu komunitárneho práva EÚ a OSN a v zmysle Protokolu č.7 čl.5 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách zmenu § 18 a § 24 ZoR, t.j. rovnaké občianske práva bývalých manželov a rovnocenné práva k deťom, čiže zmenu pojmu „súd môže“ na „súd musí“ zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, tak ako je to v rozvinutých krajinách EÚ.

V súčasnosti sa v SR narodí každé druhé dieťa mimo manželstva a súvisiace legislatívne opatrenia nedostatočne zaručujú výkon práv k maloletým deťom pri rozluke rodičov, žijúcich mimo manželstva.

2.2. Ochrana práv dieťaťa – § 208 Trestného zákona Psychické týranie

Už v r. 2000 poslaneckým návrhom p. Prokeša a návrhom Rady mládeže boli predložené v NR SR návrhy na novelizáciu § 208 v zmysle ochrany práv dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa, za účelom ochrany práv maloletých detí pred únosom brániacim rodičom a bránením dieťaťu v rovnocennej a rovnoprávnej starostlivosti druhým rodičom, čo v súlade so závermi Zdravotnej komisie EU R93 malo byť v § 208 TZ doplnené pri novele trestného zákona doplnením písmena g) bránenie dieťaťu v starostlivosti druhým rodičom je psychické týranie dieťaťa. MS SR pripúšťa, že takéto konanie rodiča môže byť považované za ponížujúce správanie sa k dieťaťu, čo je už obsahom aj súčasného znenia §208, avšak opakovane výraz „môže“ pripúšťa rôzny výklad a jedine presná definícia je vykonateľná.

Nálezy Ústavného súdu

R20/1984-I: Týranie blízkej a zverenej osoby v zmysle §208 ods.1 TZ sa rozumie také zlé nakladanie so zverenou alebo blízkou osobou, ktorá sa vyznačuje hrubším stupňom necitlivosti a bezohľadnosti s určitým trvaním. Nevyžaduje sa, aby u blízkej alebo zverenej osoby vznikli následky na zdraví, ale musí ísť o také konanie, ktoré týraná osoba pre jeho hrubosť, bezohľadnosť alebo bolestivosť pociťuje ako ťažké príkorie. „(Upravené znenie).

2. Zdravotná komisia rady Európy RECOMMENDATION No. R (93)2 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON THE MEDICO-SOCIAL ASPECTS OF CHILD ABUSE (Adopted by the Committee of Ministers on 22 March 1993 at the 490th meeting of the Ministers' Deputies)

<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/Documents/Recommendation%2893%29%20medico%20social%20aspects%20child%20abuse.pdf>

Syndróm CAN (Child Abuse and Neglect) – teda syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa – definovaný Zdravotnou komisiou Rady Európy v roku 1992 – zahŕňa nasledujúce diagnostické kategórie:

2. Psychické týranie

Formy:

- X časté nadávky, ponižovanie, zosmiešňovanie, opovrhovanie
- X vyhrážanie sa dieťaťu za účelom vyvolania strachu
- X odmietanie dieťaťa, vyvolávanie citovej deprivácie, citové vydieranie
- X permanentné prirovnávanie s úspešnejším súrodencom
- X neprimerané zaťažovanie dieťaťa domácimi povinnosťami
- X požiadavky nereálnych výkonov
- X násilná izolácia, neprimerané oddelenie dieťaťa od svojich vrstovníkov či ostatných osôb
- X zaťahovanie dieťaťa do konfliktov medzi rodičmi, zneužívanie dieťaťa ako „svedka“ takých konfliktov,
- X získavanie dieťaťa na svoju stranu, negatívne ovplyvňovanie dieťaťa proti rodičom
- X bránenie dieťaťu v styku s druhým rodičom

2. Násilie páchané na deťoch

Syndróm CAN (Child Abuse and Neglect), teda syndróm týraného, zanedbávaného a zneužívaného dieťaťa je súbor nepriaznivých príznakov v najrôznejších oblastiach stavu a vývoja dieťaťa i jeho postavenia v spoločnosti, predovšetkým v rodine.

Pod pojmom CAN sa rozumie:

3. Psychické a emocionálne týranie

Na dieťa je neustále vytváraný psychický nátlak (napr. je nútené ku klamstvám, k pretvárkam, k opusteniu ľudí, ktoré má rado.

Súvisiace nálezy ústavných súdov.

R20/1984-I: Týranie blízkej a zverenej osoby v zmysle §208 ods.1 TZ sa rozumie také zlé nakladanie so zverenou alebo blízkou osobou, ktorá sa vyznačuje hrubším stupňom necitlivosti a bezohľadnosti s určitým trvaním. Nevyžaduje sa, aby u blízkej alebo zverenej osoby vznikli následky na zdraví, ale musí ísť o také konanie, ktoré týraná osoba pre jeho hrubosť, bezohľadnosť alebo bolestivosť pociťuje ako ťažké príkorie“ (upravené znenie).

Ustanovenia čl. 41 ods. 4 druhej vety ústavy a čl. 32 ods. 4 dru-

hej vety Listiny sú v podstate totožné. Ich obsahovou náplňou je ochrana tak detí, ako aj rodičov v súvislosti s obmedzením práv rodičov a v súvislosti s odlúčením maloletých detí od rodičov. Pri analýze týchto ustanovení ústavy a listiny treba predovšetkým konštatovať, že obmedzenie práv rodičov ako širší pojem obsahuje vlastne v sebe aj odlúčenie maloletých detí od rodičov, keďže takéto odlúčenie treba považovať za špecifický prípad obmedzenia práv rodičov. Je to tak preto, že platí zásada, podľa ktorej starostlivosť o deti a ich výchovu je právom rodičov a deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť (čl. 41 ods. 4 prvá veta ústavy, resp. čl. 32 ods. 4 prvá veta Listiny). Vzhľadom na uvedené by sa preto na prvý pohľad zdalo, že osobitná zmienka o odlúčení maloletých detí od rodičov je superfluentná a postačovala by ochrana v súvislosti s obmedzením práv rodičov. V skutočnosti to tak nie je. Tak čl. 41 ods. 4 Ústavy ako aj čl. 32 ods. 4 Listiny poskytujú ochranu dvom okruhom subjektov. Ide jednak o ochranu pre rodičov maloletých detí, ale tiež aj o ochranu pre maloleté deti. Kým ochrana v súvislosti s obmedzením práv rodičov je ochranou poskytovanou rodičom, ochrana v súvislosti s odlúčením maloletých detí od rodičov je ochranou poskytovanou pre maloleté deti. V oboch prípadoch platí, že obmedzenia práv možno vykonať len rozhodnutím súdu na základe zákona.

(nález Ústavného súdu ČR z 18. 10. 2006, c. k. PL. ÚS 14/05-48)

Nález Ústavného súdu ČR II.ÚS 363/03

...Z ústavnoprávneho pohľadu nie je možné nadradovať modely fungovania vzťahov medzi oddelenými rodičmi a neplnoletými deťmi, ktoré majú orgány verejnej moci vžitú, nad záujem dieťaťa, ktorý je definovaný v čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa...

...(čl.3 Dohovoru: „záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi“)...

...Tieto modely, nech sú v mnohých prípadoch akokoľvek prínosné a použiteľné, nemôžu postihovať situáciu každého jednotlivého neplnoletého dieťaťa. Je preto vecou všeobecných súdov, aby pri zohľadňovaní všetkých konkrétnych okolností daného prípadu

a z nich vyplývajúceho záujmu dieťaťa, ktorý musí byť vždy prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti, ktorá sa týka detí, nech je už uskutočňovaná verejnými, alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, alebo správnymi orgánmi, rozhodli o konkrétnej podobe najvhodnejšieho usporiadania vzťahu medzi rodičmi a deťmi...

...Na tom nemôže nič meniť ani to, že rodičia nie sú schopní sa na takomto usporiadaní dohodnúť. Školská dochádzka nemôže byť sama o sebe dôvodom pre výrazné obmedzenie styku otca s maloletým dieťaťom, ktoré je v starostlivosti matky...

Nález Ústavného súdu ČR I.ÚS 238/05

...Správanie otca a jeho snaha o čo možno najčastejší styk s maloletým nemôže byť použitá proti nemu. Je a stále zostáva rodičom so všetkými právami a povinnosťami z tohto vzťahu vyplývajúci-mi...

Nález Ústavného súdu ČR III.ÚS 3363/10

...K otázke spôsobilosti predbežného opatrenia (ako opatrenie dočasnej povahy) zasiahnuť do základných práv a slobôd účastníkov konania sa Ústavný súd v rozhodovacej praxi (hoci s istou rezervovanosťou, pozri napríklad rozhodnutie vo veci sp. Zn III.ÚS 119/98) vyjadruje tak, že túto spôsobilosť vylúčiť nemožno....

...Je však namieste už tu - všeobecne - zaznamenať, že ústavne garantované práva, na ktoré sa ústavná sťažnosť odvoláva (článok 10 ods. 2, článku 32 odsek 4, článku 36 odsek 1 charty, článku 8 Dohovoru, resp. článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa), pôsobia nie len jednosmerne voči rodičovi alebo dieťaťu, ale spravidla tak, že dopadajú v tej či onej miere do vzájomného vzťahu oboch....

...Bez toho, aby bolo potrebné všeobecne vymedzovať priestor pre zásah Ústavného súdu ČR, postačí - so zreteľom na predmet danej veci - konštatovať, že o protiústavnosť (oproti pod ústavnej nesprávosti) napadnutého rozhodnutia pôjde najmä vtedy, ak a) bolo vydané predbežné opatrenie, hoci pre takéto opatrenia neboli splnené základné procesné podmienky, alebo b) ním bolo - obsahovo - vybočené z dotknutých ústavných limitov tým, že predstavuje porušenie ústavne garantovaných práv konkrétnych sub-

jektov, a konečne, c) ak bolo vydané v konaní, ktoré je postihnuté kvalifikovanou chybou nedostatku tzv. spravodlivého procesu....

...Hoci konanie vo veci starostlivosti o maloletých nie je spravidla „jednoliate“ v tom zmysle, že by sa vyznačovalo jediným predmetom, a súd zvyčajne vedie (jedným „spisom“) viac čiastkových konaní, k tomu súčasne aj o výkon jednotlivých skôr vydaných rozhodnutí, nemožno púšťať zo zreteľa, že predbežné opatrenie je – z povahy veci – vždy ukotvené ku konkrétnemu, hoci jednému z viacerých, čiastkových konaní, s ktorým je obsahovo späté; preto podmienky jeho vydania je potrebné posudzovať vždy práve vo vzťahu k tomuto čiastkovému konaniu, a spolu s ním sa delí aj jeho ďalší „osud“....

...Pri výklade ustanovení článku 10 ods. 2 Listiny, a ustanovenia článku 8 Dohovoru (ochrany rodinného života) Ústavný súd ČR zdôrazňuje, že základom rodinných väzieb je tradičné biologické puto pokrvného príbuzenstva medzi členmi rodiny, akokoľvek tradičné poňatie rodiny prešlo v uplynulej dobe vývojom (porov. sp. zn II. ÚS 568/06), pričom základným prvkom rodinného života je naďalej spolužitie rodičov a detí (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kutzner proti Nemecku, c46544/99, § 58, ESLP 2002 - I, a i.), pretože práve v jeho rámci sa má uskutočňovať starostlivosť a výchova zo strany rodičov, na ktorú majú deti právo podľa článku 32 ods. 4, vety prvej, Listiny. V dôsledku oprávnenia zákonodarcu stanoviť v súlade s článkom 32 ods. 6 Listiny „podrobnosti“ potom nemôže dôjsť k obmedzeniu tohto základného práva. Podľa článku 32 odsek 4, druhej vety Listiny môžu byť práva rodičov obmedzené a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti ich vôli iba rozhodnutím súdu na základe zákona. K materiálnej súladnosti zásahu do základných práv a slobôd so zákonom pritom podľa článku 8 odsek 2 Dohovoru dochádza, ak sleduje tento zásah niektorý alebo niektoré z legitímnych cieľov, a ak je pre ich dosiahnutie nevyhnutný, teda najmä primeraný sledovanému účelu (pozri rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Couillard Maugery proti Francúzsku, c 64796/01, § 237). Z toho vyplýva, že za neoprávnený zásah nie je možné považovať len taký postup súdov pri rozhodovaní o právach a povinnostiach k maloletému dieťaťu, ktorý je v súlade so zákonom o rodine v jeho formálne i materiálnej rovine (pozri nález sp. Zn II.

ÚZ 838 / 07, a v ňom citované rozhodnutia predchádzajúce, menovite sp. zn I. ÚS 471/97)....

...V náleze sp. zn II. ÚZ 1945/08 ďalej Ústavný súd uviedol, že „... vytrhnutie dieťaťa z existujúceho rodinného prostredia predstavuje nielen zásah do súkromného a rodinného života, ale do istej miery aj zásah do osobnej slobody. To rozhodne v situácii, keď dieťa so svojim odňatím z rodinného prostredia nesúhlasí a je ľahostajné, do akej miery je toto rodinné prostredie prospešné záujmom dieťaťa, ktoré má štát povinnosť uprednostňovať. V každom prípade je ale dieťa vytrhávané z prostredia, v ktorom je zvyknuté žiť a prejavovať sa a je možné predpokladať, že v ňom bude mať záujem žiť a rozvíjať sa aj naďalej. Rodinné prostredie je teda pre dieťa priestorom slobody a akékoľvek iné prostredie za priestor osobnej slobody dieťaťa preto považovať zásadne nemožno...

...Pritom práve náležité, zrozumiteľné a presvedčivé odôvodnenie súdneho rozhodnutia je požiadavkou, ktorého nedostatok nadobúda v judikatúre Ústavného súdu tradične ústavnú reflexiu, a uplatňuje sa aj vo vzťahu k rozhodnutiam, ktoré sa týkajú predbežných opatrení...

...V už spomínanom rozhodnutí sp. zn II. ÚZ 1945/08 Ústavný súd ČR ďalej dospel k záveru (vo vzťahu k záveru, že „vytrhnutie dieťaťa z existujúceho rodinného prostredia predstavuje nielen zásah do súkromného a rodinného života, ale do istej miery aj zásah do osobnej slobody“), že „v prípade zásahu do osobnej slobody existuje všeobecné základné právo byť vypočutý pred súdom, ktorý o obmedzení slobody rozhoduje, a to kedykoľvek sa tak deje (sp. zn Pl. ÚS 45/04, N 60/36 SbNU 647, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Husák proti Slovenskej republike č 19970/04 zo dňa 4. decembra 2008; a i.)“ a „zásadne nie je dôvod, aby dospelý mal základné právo byť vypočutý priamo pred súdom, keď sa rozhoduje o obmedzení jeho osobnej slobody, a dieťa nie“..

...Právo dieťaťa ho vypočuť v každom konaní, v ktorom sa rozhoduje o jeho záležitostiach, zakotvené výslovne v článku 12 Dohovoru o právach dieťaťa, článok 3 Európskeho dohovoru o výkone práv detí, ako aj v § 31 odsek 3 zákona o rodine a § 100 odsek 4 O. sp, poskytuje dieťaťu možnosť, aby sa tak stalo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo,

alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva; inými slovami, zaručuje dieťaťu právo, aby mohlo v konaní prejavíť svoje stanovisko k otázkam, ktoré sa ho bezprostredne dotýkajú, a umožňuje mu (hoci len do určitej miery) vyrovnáť nerovné postavenie vo vzťahu k rodičom, prípadne kolíznemu opatrovníkovi...

...Sťažovateľkou dovolávané právo dieťaťa byť počuté v konaní, ktoré sa ho dotýka, síce bez ďalšieho náleží iba dieťaťu a nie rodičom (porov. sp. Zn II.US 393/05, sp. Zn II.US 1818/07), avšak vo vzťahu k nemu nemožno predsa vylúčiť, aby sa tohto práva dovolala aj sťažovateľka (ako matka dieťaťa) práve v súvislosti s námietkou neoprávneného zásahu do svojich práv, menovite zásahu do (vlastného) súkromného a rodinného života, ako aj práva na spravodlivý proces v konaní, ktorého bola sama účastníkom (porov. nález sp. zn III. ÚZ 3007/09). To je možné vzťahovať nielen k jej výhrade, že v konaní nebol vypočutý maloletý a do jeho výsledku nebol dostatočne zakomponovaný jeho názor k odňatia zo starostlivosti matky, ale že tým pominula aj možnosť zistenia ku konkrétnemu obsahu a výsledkom skôr nariadeného predbežného opatrenia, čím zostal skutkový základ veci neúplný...

...V teraz prerokovávanej veci Ústavný súd ČR nevidí relevantný dôvod, pre ktorý bolo neplnoletej aspoň v štádiu konania pred odvolacím súdom odoprené právo na vypočutie...

...Odvolací súd tým zasiahol do práva sťažovateľky na spravodlivé konanie podľa článku 36 odsek 1 Listiny, ak nezistil názory a poznatky maloletého k veci samej jeho výsluchom, uspokojil sa iba s aplikáciou všeobecného pravidla, že v konaní o nariadení predbežného opatrenia sa dokazovanie nevykonáva, a aplikoval ich aj v konaní o jeho zrušenie po tom, čo bolo už neprehliadnuteľnou dobou skutočne realizované...

Nález Ústavného súdu SR IV. ÚS 77/02

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných

zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma.

Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 114/08

Odôvodnenie má obsahovať dostatok dôvodov a súčasne ich uvedenie má byť zrozumiteľné, súd je teda povinný formulovať odôvodnenie spôsobom, ktorý zodpovedá základným pravidlám logického, jasného vyjadrovania a musí spĺňať základné gramatické, lexikálne a štylistické hľadiská. Z formulácie § 132 OSP možno vyvodiť, že súd je povinný dôkazy navzájom si odporujúce hodnotiť a ďalej zdôvodniť, napr. prečo niektoré z nich pokladá za nevierohodné, prečo niektoré odmietol vziať pri formulovaní rozhodnutia do úvahy, prípadne aj prečo sa niektorými dôkaznými návrhmi odmietol vôbec zaoberať. Tieto nedostatky odôvodnenia spolu s tzv. opomenutými dôkazmi (o ktorých súd v konaní nerozhodol vôbec, pozn.) zakladajú chybu nepreskúmateľnosti rozhodnutia.

Uznesenie Ústavného súdu SR I. ÚS 9/09

V zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva právo na spravodlivý proces znamená, že obe strany sporu musia mať možnosť predložiť svoju vec nezávislému a nestrannému súdu za rovnakých podmienok. V uvedenom kontexte princíp rovnosti zbraní, ktorý je jedným z atribútov práva na spravodlivý proces, znamená, že každá strana civilného procesu má rovnakú možnosť prezentovať svoju vec súdu za podmienok, ktoré ju nepostavia do podstatne nevýhodnejšej situácie v porovnaní s postavením odporcu (protistrany v konaní).

Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 169/2010

Ústavný súd už vo svojej judikatúre konštatoval, že rozhodovanie a rozhodnutie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia možno považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy (II. ÚS 37/00, II. ÚS 46/00, II. ÚS 222/04).

Nález Ústavného súdu SR I. ÚS 247/2011

...v konaniach starostlivosti súdu o maloletých sa predpokladá osobitná pozornosť efektívnym a rýchlym postupom súdu (podobne II. ÚS 2/01)...

Nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 376/06, III.

ÚS 90/07, III. ÚS 109/07, I. ÚS 345/08, I. ÚS 15/2010).

Uznesenie Ústavného súdu SR IV. ÚS 481/2011

O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak ústavný súd zistí interpretáciu a aplikáciu právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

Uznesenie Ústavného súdu SR III. ÚS 59/2012

Nariadením predbežného opatrenia nezískava jeden z účastníkov práva, o ktorých sa má rozhodnúť až v budúcnosti, ale sa ním len dočasne upravuje určitý okruh vzťahov.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR 4 Obo 8/2010

Súčasťou obsahu práva na spravodlivé konanie podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR a článku 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné otázky, súvisiace s uplatneným nárokom. Iba takéto rozhodnutie je odvolacím súdom preskúmateľné a účastníkom umožňuje posúdiť postup súdu.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR 6 Cdo 183/2011

Právo na spravodlivý súdny proces je základným právom účastníka súdneho konania a je garantované tak Ústavou Slovenskej republiky (čl. 46 a nasl.), Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1), ako i zákonmi Slovenskej republiky. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť c. 18390/91) i Ústavného súdu Slovenskej republiky (nález z 12. mája 2004, sp. zn. I. ÚS 226/2003, z 27. júla 2011, sp.zn. III. ÚS 198/2011) sa za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považuje i nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Rozhodnutie súdu (až na výnimky stanovené zákonom – vid napr. § 157 ods. 4 O.s.p.) musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie. V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí súd v odôvodnení rozsudku podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozsudku a musí sa vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania a zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozsudku je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu musí byť zároveň aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v odvolacom konaní. Ak rozsudok odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p., je nepreskúmateľný. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu porušuje právo účastníka na spravodlivý súdny proces a v konečnom dôsledku mu odníma možnosť konať pred súdom (čo zakladá vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.), pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov. Keďže ustanovenie § 157 ods. 2 O.s.p. platí primerane i pre konanie na odvolacom súde (§ 211 ods. 2 O.s.p.), treba rovnako dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia aj pre rozhodnutie odvolacieho súdu.

rozsudok KS v Nitre c. k. 5CoP/39/2012 – 691 zo dna 07. 11. 2012
„ ....Pokiaľ ide o samotný inštitút „striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov o maloleté dieťa“, uvedený inštitút, resp. právna úprava bola zavedená do rozhodovacej činnosti súdov v oblasti rodinného práva počnúc dnom 01.07.2010. Je možné konštatovať, že tento inštitút korešponduje s článkom 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa prijatého dna 20.11.1989, podľa ktorého záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, či je už uskutočňovaná verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Taktiež aj článok 8 ods. 1 citovaného dohovoru stanovuje, že všetky štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa, pričom základným cieľom starostlivosti rodičov o dieťa je záujem ich spoločného dieťaťa....“

....Nariadenie striedavej osobnej starostlivosti nad maloletým dieťaťom je vhodné vždy, ak u dieťaťa existuje emociálna väzba na rodiča. Rodič zostáva rodičom dieťaťa, bez ohľadu na to, ako a v čom pochybil v bývalom manželskom zväzku, resp. spolužití oboch rodičov. Striedavá osobná starostlivosť je vhodná pri deťoch, ktoré sú v citovom zväzku s obidvomi rodičmi a ktoré by nepravidelnou možnosťou kontaktu s druhým rodičom prichádzalo o podporujúci a láskavý vzťah....“

V náleze sp. zn II. ÚZ 1945/08 ďalej Ústavný súd uviedol, že „... vytrhnutie dieťaťa z existujúceho rodinného prostredia predstavuje nielen zásah do súkromného a rodinného života, ale do istej miery aj zásah do osobnej slobody. To rozhodne v situácii, keď dieťa so svojím odňatím z rodinného prostredia nesúhlasí a je ľahostajné, do akej miery je toto rodinné prostredie prospešné záujmom dieťaťa, ktoré má štát povinnosť uprednostňovať. V každom prípade je ale dieťa vytrhávané z prostredia, v ktorom je zvyknuté žiť a prejavovať sa a možno predpokladať, že v ňom bude mať záujem žiť a rozvíjať sa aj naďalej. Rodinné prostredie je teda pre dieťa priestorom slobody a akékoľvek iné prostredie za priestor osobnej slobody dieťaťa preto považovať zásadne nemožno.“

„Ustanovenia čl. 41 ods. 4 druhej vety ústavy a čl. 32 ods. 4 druhej vety listiny sú v podstate totožné. Ich obsahovou náplňou je ochrana tak detí, ako aj rodičov v súvislosti s obmedzením práv rodičov a v súvislosti s odlúčením maloletých detí od rodičov. Pri analýze týchto ustanovení ústavy a listiny treba predovšetkým konštatovať, že obmedzenie práv rodičov ako širší pojem obsahuje vlastne v sebe aj odlúčenie maloletých detí od rodičov, keďže takéto odlúčenie treba považovať za špecifický prípad obmedzenia práv rodičov. Je to tak preto, že platí zásada, podľa ktorej starostlivosť o deti a ich výchovu je právom rodičov a deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť (čl. 41 ods. 4 prvá veta ústavy, resp. čl. 32 ods. 4 prvá veta Listiny). Vzhľadom na uvedené by sa preto na prvý pohľad zdalo, že osobitná zmienka o odlúčení maloletých detí od rodičov je superfluentná a postačovala by ochrana v súvislosti s obmedzením práv rodičov. V skutočnosti to tak nie je. Tak čl. 41 ods. 4 ústavy ako aj čl. 32 ods. 4 listiny poskytujú ochranu dvom okruhom subjektov. Ide jednak o ochranu pre rodičov maloletých detí, ale tiež aj o ochranu pre maloleté deti. Kým ochrana v súvislosti s obmedzením práv rodičov je ochranou poskytovanou rodičom, ochrana v súvislosti s odlúčením maloletých detí od rodičov je ochranou poskytovanou pre maloleté deti. V oboch prípadoch platí, že obmedzenia práv je možno vykonať len rozhodnutím súdu na základe zákona.“ (nález Ústavného súdu SR z 18. 10. 2006, c. k. PL. ÚS 14/05-48)

Dohovor SK – Convention SK
***[https://www.facebook.com/pages/
Dohovor-SK-Convention-SK/392550504148690](https://www.facebook.com/pages/Dohovor-SK-Convention-SK/392550504148690)***

Priatelja Quo vadis

Pripomienky k celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v SR (ďalej „Stratégia“)

Keďže predložený dokument je prípravnou fázou pred tvorbou Stratégie, žiadame ho premenovať napríklad na *Východiská k príprave celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR*.

Žiadame predĺžiť proces tvorby Stratégie tak, aby výsledkom bola kvalitná a uskutočniteľná stratégia podporená rozsiahlymi štúdiami a participáciou viacerých sektorov spoločnosti vrátane jednotlivcov, neziskového sektora, štátu a ďalších subjektov.

K predloženému dokumentu žiadame doplniť zoznam ľudskoprávných dokumentov, k dodržiavaniu ktorých sa Slovenská republika zaviazala. V dokumente žiadame čo najčastejšie sa odvolať na dokumenty záväzné pre SR, aby boli jasné východiská, na základe ktorých Stratégia vznikla a aby sa tak preukázala jej legitimita.

Žiadame doplniť definíciu pojmov, ktoré sa v dokumente spomínajú vrátane odkazov na dokumenty, o ktoré sa definície opierajú (pojmy „ľudské právo“, „diskriminácia“, „sloboda prejavu“, „dôstojnosť človeka“ z morálno-psychologického pohľadu.)

Žiadame používať iba mužský rod v dokumente tak, ako je to zvykom v slovenskom jazyku, aby nedochádzalo k zmätočnému a rušivému vplyvu dvojtvaru (občan-občianka a pod.) na čitateľa. Mužský rod v dokumentoch vždy zastupuje aj ženské pohlavie, pričom nezasahuje do práv a povinností pohlaví, nehovorí o ich nadradenosti či podradenosti ani ich neobmedzuje.

Žiadame vytvoriť komplexný dokument, ktorý bude odborne a podrobne pokrývať všetky ľudské práva zahrnuté vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a stratégiu ich uplatňovania v SR v nadchádzajúcich obdobiach v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte.

Žiadame zahrnúť kategorizáciu a hierarchiu ľudských práv do dokumentu.

Žiadame, aby komplexný dokument Stratégie vznikal počas niekoľkých mesiacov až rokov iteračným procesom ako výsledok práce odborných pracovných skupín, ako aj seminárov, diskusií,

konferencií, workshopov a sympózií, na ktorých bude participovať akademická obec, verejnosť, skupiny občanov, náboženské obce, neziskové organizácie a reprezentatívni odborníci z oblasti práva, pedagogiky, psychológie, sociológie, filozofie a ďalších. Tým sa zabezpečí odbornosť a kvalita výslednej Stratégie, ktorou sa SR bude riadiť počas dlhodobého horizontu.

Žiadame, aby každú kapitolu ľudských práv prerokovala odborná skupina zložená reprezentatívne zo zástupcov štátu, neziskových organizácií, odborníkov (psychológov, pedagógov, sociológov, právnikov a iných). Skupina sa bude schádzať v intervaloch 4 týždňov počas tvorby stratégie, prípadne podľa potreby, a nakoniec prijme závery pre Stratégiu.

Žiadame vyčleniť finančné prostriedky na proces vytvárania Stratégie tak, aby mohla byť zabezpečená jej vysoká kvalita vzhľadom na medzinárodné záväzky SR v predmetnej oblasti a jej dôležitosť.

Žiadame špecifikovať nástroje a inštitúcie, ktoré budú dodržiavanie Stratégie v SR upravovať a kontrolovať tak, aby sa Stratégia mohla efektívne naplňovať. Tieto orgány musia mať primerané (nie však neobmedzené) a legitímne možnosti a postavenie, aby mohli plniť svoje ciele. Zároveň treba zabezpečiť možnosť ich efektívnej kontroly a usmerňovania činnosti.

Žiadame sústrediť sa na vytvorenie Stratégie. Implementačné kroky a detaily budú definované neskôr, v kooperácii s neziskovým sektorom a ďalšími skupinami.

Žiadame doplniť redakčný a koordinačný tím o zástupcov neziskových organizácií a zverejniť obe skupiny v dokumente.

Žiadame sústrediť dokument na oblasť základných ľudských práv predovšetkým podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ako práva na život a ľudskú dôstojnosť pre každého človeka (aj nenarodeného), práva na slobodu prejavu, zhromažďovania a združovania sa, sociálnych práv, práva na výhradu vo svedomí, majetkových práv, práva na odpočinok, práva na prirodzenú rodinu vznikajúcu z manželstva jednej ženy a jedného muža, práva na slobodnú voľbu vzdelania a výber jeho formy, práva ľudí nad 50 rokov po strate zamestnania, práva mladých nezamestnaných.

Žiadame zahrnúť analýzu vzťahu medziľudských vzťahov

a ľudských práv, ich vzájomného prekrývania ovplyvňovania s dôrazom na rodinu, výchovu a medzigeneračnú solidaritu.

O výsledku zapracovania našich pripomienok a požiadaviek, prosíme informovať písomne na info@domquovadis.sk, prípadne poštou.

Ing. Tomáš Kováčik, PhD.
tajomník OZ PQV

Domka – združenie saleziánskej mládeže,
stredisko Bratislava – Mamateyova

Laura – združenie mladých,
stredisko Bratislava – Mamateyova

Pripomienky k materiálu:

Návrh celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv SR

Všeobecné pripomienky

1) Chýbajúca analýza súčasného stavu – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Namiesto analýzy súčasného stavu a identifikovania kľúčových problémov súvisiacich s ľudskými právami dokument obsahuje len nejasné odvolávky na „uspokojujúcu úroveň ratifikovania“ medzinárodných dokumentov a „nedostatočnú implementáciu“ v podmienkach SR. Chýba zdôvodnenie, prečo bolo potrebné prijať také rôzne medzinárodné dokumenty rôznych fór (OSN, Komisie OSN, EHK OSN, EÚ...). Chýba analýza súčasnej percepcie ľudských práv nositeľmi moci v SR – čiže občanmi SR, analýza katalógu práv a s nimi súvisiacich povinností a tiež kolíznych bodov. Chýba akákoľvek analýza správnych a súdnych rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú implementáciu ľudských práv štátnymi orgánmi (určite by bolo zaujímavé čítať zdôvodnenie a riešenie stavu, keď SR pravidelne prehráva súdne spory pred ESLP).

2) Chýba slovník použitých pojmov – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Vo viacerých diskusiách vznikli pochybnosti o obsahu pojmov a nejasnosti o nositeľoch práv – minimálne treba zadefinovať pojmy „rovné/rovnaké zaobchádzanie“, „rodina“, „manželstvo“ (v súvislosti s požadovaným právom na manželstvo), „začiatok práva na život“, „ľudská dôstojnosť“ a mnohé ďalšie. Jazyk a terminológia nie sú neškodné. Keď odkazujú na prirodzené veci, ak sa v nich obsiahnutý zmysel umelo zmení alebo rozšíri, poškodí to i realitu, ktorú použité termíny označujú. Je pravda, že legislatíva má upra-

vovať vzťahy medzi občanmi, keďže predstavujú záruku sociálneho spolužitia. No k spravodlivosti patrí aj to, aby sa touto reguláciou neprekrúcala pravda a skutočnosť. S odlišnými vecami nemôžeme zaobchádzať, akoby boli rovnaké. Uznať rozdielnosť nie je diskrimináciou, ale je to spravodlivé. Rôznym veciam prislúchajú rôzne hodnoty a rôzne uznanie, rôzne povinnosti a rôzne práva.

Poznámka: ideálnym prípadom pre nedorozumenia je slovné spojenie rodová rovnosť. Zo začiatku sa používala vo význame „rovnosť príležitostí pre ženy a mužov“. Teraz je to niečo beztvaré. Pritom slovenské slovo rod sa používa v nasledujúcich významoch:

1. rad jednotlivcov, potomkov (živých i mŕtvych) pochádzajúcich z jedného predka, pokolenie, rodina v širšom zmysle;
2. základná spoločenská jednotka v prvotnospoločnej spoločnosti ako spojenie pokrvných rodín: slovanské r-y;
3. bás. národnosť, národ: slovenský r. (Chal.);
4. skupina jednotlivcov vyznačujúcich sa určitými spoločnými znakmi: Je z *rodu* najtvrdších bojovníkov. Bol z *rodu* tých, čo sa dotýkajú hviezdnych ciest i hlboko sú vkorenení do rodnej zeme;
5. pôvod (spoločenský, rodinný, podľa miesta, kraja, národnosti ap.): byť nízkeho, vysokého r-u;
6. gramatická kategória;

3) Nejasnosť statusu pripomienkovaného dokumentu – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Dokument nemá názov a z jeho obsahu nie je jasné, či už ide o zmienenú stratégiu, alebo sú to len podklady k príprave stratégie. Podľa vyjadrenia vedúceho redakčného tímu ide skôr o podklady.

4) Objektívny nedostatok času pre prípravu takého obsiahleho a závažného dokumentu – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Členovia redakčného tímu priznali, že na prípravu dokumentu mali len 30 dní. Aj ďalšie nadväzné termíny sú šibeničné a nedávajú možnosť primerane a fundovane sa vyjadriť k všetkým námietkam, ktoré boli vznesené na workshopoch a ktoré sú vznesené písomne.

5) Nereprezentatívnosť redakčného tímu – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Väčšina členov redakčného tímu zastupuje občianske združenie, ktoré vzniklo pred necelým rokom, čo budí dojem účelovosti.

6) Ideologické zafarbenie dokumentu – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Kým na Slovensku existuje pluralita v chápaní obsahu a primeraného rozsahu práv, ktoré sa označujú ako ľudské, tento dokument je vo viacerých častiach silno poznačený chápaním lobistických organizácií, ktoré presadzujú zväčšovanie rozsahu práv pre partikulárne záujmové skupiny – konkrétne presadzovateľov gender ideológie, LGBTI loby a organizácie primárne závislé od štátnych a európskych dotácií. Majoritná časť občanov sa napríklad hlási k niektorému náboženstvu, ale napriek tomu v návrhu Stratégie nie je jediná zmienka o Bohu. O to kontrastnejšie vynikajú časté zmienky o feministickom „rode“ naprieč celým návrhom a javia sa ako jednostranné presadzovanie jednej ideológie. V návrhu Stratégie sa cca 40x spomína pojem „rod“ v zmysle feministickej ideológie, budiac dojem, že toto je jediná správna a širokou verejnosťou vyznávaná ideológia (je to prinajmenšom kontroverzná téma, ktorú nemožno presadzovať v spoločnosti bez toho, aby o tom neprebehla širšia spoločenská diskusia). Veľká časť obyvateľov SR ju však odmieta ako nevedeckú a nemorálnu. Vnucovanie hodnôt, ktoré sú nášmu národu cudzie, považuje mnoho občanov za potieranie svojich práv. Preto žiadame, aby boli zo Stratégie vyňaté všetky zmienky o „rode“, ktorý je použitý v zmysle feministickej rodovej filozofie.

Úplne chýbajú témy, ktoré ako dôležité vnímajú väčšie skupiny spoločnosti: právo na prácu a bývanie, právo na život vo svetle situácie nenarodených detí a podobne.

7) Chýba analýza situácií kolízie práv a zásady riešenia takých situácií – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Za ostatné spomeniem iba kolíziu práva na informácie s právom na slobodné užívanie majetku, právo dieťaťa na starostlivosť od oboch biologických rodičov s „právom“ na rozvod, práva na

súkromie a integritu s právom na život. Odmietaj uznať, že niektoré práva sú dôležitejšie ako ostatné sa vystavujeme právnemu chaosu.

- 8) Chýbajúci zoznam použitej a odkazovanej literatúry, primerane rozdelený podľa záväznosti a závažnosti – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.

Takýto zoznam je súčasťou viacerých dokumentov, s ktorými autor tejto pripomienky v ostatnom čase pracoval (napr. INES User's Manual; GS-R-2:Preparedness and Response For a Nuclear or Radiological Emergency). Považujem za znak kvality výstupu, ak dokument spĺňa aj takéto jednoduché formálne kritériá.

- 9) Chýbajúci katalóg štátom uznaných práv na Slovensku spolu s odkazmi na ich právnu úpravu, relevantné súdne rozhodnutia a osoby zodpovedné za ich napĺňanie – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Súvisí to s chýbajúcou analýzou súčasného stavu. Vedúci redakčnej skupiny vyjadril snahu o „zväčšovanie priestoru slobody v pluralitnej spoločnosti“ prostredníctvom definície čoraz novších ľudských práv. Nesúhlasíme, že vývojom spoločnosti vznikajú nové práva = sú to buď odvodené práva alebo fiktívne práva. Máme skúsenosť, aké negatívne psychické následky na duševné zdravie detí a mladých v prostredí rozpadajúcej sa rodiny má fiktívne právo rodiča na rozvod (ktorý chce právo na šťastie po svojom) vs. základné právo dieťaťa na otca i matku a primeranú starostlivosť.

Pochybujeme o reálnom dopade takéhoto rozširovania, ak nikde nie je zakotvené, aké mám ako jedinec práva a kde sú moje práva zákonne obmedzené. Súčasný stav neumožňuje kvalifikovanú analýzu kolízií práv. Súvisí to aj s právnou axiómou „neznalosť zákona neospravedlňuje“, ktorá je v súčasnej spleti zákonných úprav výsmechom bežnému občanovi.

- 10) V návrhu nahraď slovo „rod“ slovným spojením „sexuálna orientácia“ (alebo iným adekvátnym výrazom, napr. sexuálne cítenie, psychologické pohlavie a pod.) s výnim-

kou strán 6 a 9, kde je slovo použité v správnom kontexte (pôvod rodu). Citáty existujúcich prekladov oficiálnych dokumentov doplniť poznámkami, že slovo gender bolo nesprávne preložené na slovo rod a v danom dokumente označuje sexuálnu orientáciu. V tomto zmysle v návrhu žiadať zodpovedné organizácie o opravu existujúcich slovenských prekladov oficiálnych medzinárodných dokumentov.

Konkrétne pripomienky

- 1) Úvod, str. 2 – „Slovenská republika sa stala členom Rady Európy, Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (ďalej aj OBSE), Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej aj OECD), Severoatlantickej aliancie (ďalej aj NATO) a napokon aj Európskej únie (ďalej aj EÚ) ” – vymazať OECD. Podľa mojich vedomostí OECD nemá v agende ľudské práva – OBYČAJNÁ . PRIPOMIENKA.
- 2) Úvod, str. 3 – do odseku „Stratégia je príležitosťou... ” žiadam zahrnúť odkaz na “Deklaráciu Národnej rady Slovenskej republiky o zvrchovanosti členských štátov Európskej únie a štátov kandidujúcich na členstvo v Európskej únii v kultúrno-etických otázkach” z 30. januára 2002. Záležitosť prijímania medzinárodných záväzkov a presadzovania ľudských práv v EÚ aj vo svete je výsostne kultúrno-etická otázka a v tomto smere má Deklarácia zástupcov občanov SR jednoznačne prednosť pred politikami EÚ, ktoré u nás nemajú právnu záväznosť. (tieto nejasnosti by ale vyriešil Katalóg práv a povinností z 9. všeob. pripomienky) – ZÁ-SADNÁ PRIPOMIENKA.
- 3) Ciele – str. 3 a 4 - “*Strategickým spoločenským cieľom*, ktorý sa má dosiahnuť prijatím predkladaného dokumentu a realizáciou opatrení z neho vyplývajúcich, je preto zvýšenie efektívnosti implementácie ľudskoprávných záväzkov Slovenskej republiky, ich výkonu a vymáhateľnosti, vďaka čomu sa zvýši kvalita demokracie, právneho štátu a sociálnej kohézie spoločnosti.” - nesúhlasím s týmto cieľom stratégie. Navrhujem zmeniť na nasledujúce ciele (v poradí podľa dôležitosti) a primerane prepracovať celý dokument:

Cieľ 1: Zabezpečiť právo na život pre všetky ľudské bytosti od počatia po prirodzenú smrť.

Cieľ 2: Zabezpečiť sprehľadnenie práv a povinností občanov SR s cieľom dosiahnuť predvídateľnosť sociálnych vzťahov aj vzťahov medzi občanom a inštitúciami. Zaviesť spoľahlivý a predvídateľný mechanizmus riešenia situácií, kde nastáva kolízia rôznych práv a povinností.

Cieľ 3: Zvýšiť legitimitu prijímaných zákonov a iných noriem v oblasti ľudských práv a občianskych povinností predĺžením doby, počas ktorej o nich môžu občania diskutovať medzi sebou a so svojimi volenými zástupcami. Zaviesť povinnú prísnu kontrolu nákladov (nielen ekonomických, ale aj sociálnych a kultúrnych), ktoré z prijatia nového práva alebo povinnosti vzniknú.

Cieľ 4: V rámci zahraničnej politiky sa zasadzovať za to, aby štáty, s ktorými komunikujeme na diplomatickej úrovni, dodržiavali tie ľudské práva, ku ktorým sa samé hlásia a zdržali sa vyžadovať rozšírenie katalógu práv (na základe požiadavky dodržiavania práv, ku ktorému sa prihlásila ČSSR, fungovala Charta 77) - ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Nasledujúce pripomienky treba vnímať vo svetle zásadnej pripomienky č. 3, ktorá požaduje prepracovať celý dokument:

- 4) Ciele, str. 4: Čiastkovým cieľom chýba základná verifikovateľnosť ich dosiahnutia. Celý návrh stratégie tak stojí na vode – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 5) Ciele, str. 4: „Jeho cieľom (tohto dokumentu) je predovšetkým definovať fundamentálne, prierezové ľudskoprávne východiská,...“. V takom prípade je zaradenie 4. a 5. strategickej otázky v rozpore s cieľom materiálu a žiadame ich kompletne vyškrtnúť.
- 6) Pôvod a význam ľudských práv, str. 5: Chýba odvolávka na fakt, že kultúrna a filozofická tradícia značnej časti občanov SR považuje za zdroj ľudskej dôstojnosti a teda aj ľudských práv osobného stvoriteľa. Možno by sa bolo treba vrátiť k veľkým debatám o zrušení otroctva – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.

- 7) Pôvod a význam ľudských práv, str. 5: Bolo by fér, keby autori dokumentu jednoznačne priznali svoj filozofický postoj, že všetky ľudské práva majú povahu pozitívneho práva. Ak chcú používať slovné spojenie prirodzené ľudské práva, museli by uznať, že tieto ľudské práva len „objavujeme“ a neplatí rovnosť medzi spoločenskou dohodou o ľudských právach a ich reálnej prirodzenej náplni – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 8) Pôvod a význam ľudských práv, str. 5: S výkladom úlohy štátu sa v základných rysoch zhodujeme, ale podľa nášho názoru nemusí ísť o celospoločenský konsenzus na Slovensku – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 9) Rešpektovanie..., str. 6: K odseku „Podľa čl. 13...“ viď pripomienku 3, Cieľ 3.
- 10) Rešpektovanie..., str. 7, odsek 2: Veta „Uznaním pokroku...“ má pochybnú logiku, keď sa vezme do úvahy, ktoré všetky štáty boli členmi Rady OSN – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 11) Rešpektovanie..., str. 7, odsek 2: Veta „V oblasti právnej úpravy...“ je subjektívna. Žiadame vyškrtnúť. Podľa nášho názoru štát, ktorý nerešpektuje právo na život od počatia, nie je vyspelý a progresívny – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 12) Rešpektovanie..., str. 7, odsek 3: Podľa nášho názoru právo na bývanie súvisí s podmienkou uvedenou v článku 22 Všeobecnej deklarácie LP, ktorá hovorí o takej miere hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, ktoré sú „v súlade s organizáciou a prostriedkami príslušného štátu“. Kým neprebehne audit všetkých ľudských práv, ktoré v SR uznávame a ich nákladov, nie je podľa nás namieste, aby sa k tomuto novému právu štát zaväzoval. Viď pripomienka 3, Cieľ 3 – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 13) Rešpektovanie..., str. 7, odsek 4: v oblasti komplexného zákona pre menšiny by sa situácia do určitej miery vyriešila vytvorením katalógu práv. V prijímaní nových úprav v oblasti LP platí predchádzajúca pripomienka.
- 14) Rešpektovanie..., str. 7, odsek 6: Slovné spojenie „Nedostačné spoločenské uznanie“ je vágne a bez zrejmejšieho obsa-

- hu. Navrhujeme vyškrtnúť alebo presne zadefinovať v slovníku alebo preformulovať – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 15) Rešpektovanie..., str. 8, odsek 1: Žiadame odstrániť slovné spojenie „reprodukčné práva“ z odseku aj z celého dokumentu. Slovenská republika sa nikdy nezaviazala dodržiavať niečo ako „reprodukčné práva“ a podobné odporúčanie kohokoľvek je preto irelevantné – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
  - 16) Rešpektovanie..., str.10, odsek 1: Žiadame odstrániť poslednú vetu odseku: „Uvedený metodologický prístup...“ – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
  - 17) Rešpektovanie..., str. 10, odsek 2: Minimálne Aarhuský protokol je dobrým príkladom, ako partikulárne skupiny dokážu efektívne blokovať záujmy a práva priamo zainteresovaných strán. Tzv. participatívne práva treba primerane obmedziť a upraviť tak, aby sa zabezpečila legitimita legislatívnych a administratívnych procesov (pozri súdny spor medzi Greenpeace a Úradom jadrového dozoru SR, Dokument Holandského MZV: Testovanie Európskej legislatívy na subsidiaritu a proporcionalitu) – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
  - 18) Napĺňanie..., str. 12, odsek 1: Žiadame vyškrtnúť slová „... začlenenia nových sociálnych skupín do systému ochrany ľudských práv...“. Nie je jasné, čo pod týmito slovami autori myslia – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
  - 19) Rešpektovanie..., str. 12, odsek 2: Veta „V Slovenskej republike...“ je zavádzajúca. Slovenská republika nie je povinná implementovať odporúčania a teda nemožno hovoriť o záväzkoch v jednej vete spolu s Medzinárodnými dohovormi – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Prístup, ktorý redakčný tím zvolil, vymenovaním „Otvorených strategických otázok pre ďalšie obdobie“ (snaha o prierezové témy pre všetky ľudské práva a nie vymenovanie všetkých práv a komentár k ich aktuálnemu statusu) predpokladá vyšší stupeň znalostí o ľudských právach a hoci obmedzuje prílišné „vrtanie sa“ v partikulárnych problémoch, tiež sa vyhýba riešeniu problémov, ktoré reálne hýbu spoločnosťou. Výnimku z nám neznámych dô-

vodov tvoria strategické otázky 4 a 5, ktoré redakčný tím z nám neznámych dôvodov vypíchal z obrovského množstva aktuálne spoločensky riešených otázok – z tých pre nás menej kontroverzných spomením právo na informácie od orgánov verejnej správy, nostalgické spomienky na právo na prácu, práva hluchonemých a slepých ľudí a mnohé ďalšie.

Možnosti riešenia sú dve:

- zostať pri súčasnej koncepcii a na debatách sa budú zúčastňovať len akademici, štátni úradníci a lobisti, prípadne záujemcovia o dotácie
- stratégia ponúkne otváranie jednotlivých problémových oblastí EP a pomocou štruktúrovaného dialógu umožní občanom diskusiu o nich, prípadne facilituje konsenzus. Tento proces by mohol byť jedným zo spôsobov výchovy k EP

Z toho prameňa ďalšie pripomienky:

- 20) Úplne vypustiť strategické otázky 4 a 5 z dokumentu – **ZÁ-
SADNÁ PRIPOMIENKA.**
- 21) Vytvoríť zoznam konkrétnych otázok, ktoré existujú v spoločenskej diskusii o EP dnes a navrhnuť proces, v ktorom sa budú tieto otázky diskutovať, aby politici mali prehľad o postojoch a argumentoch celej občianskej spoločnosti – **ZÁ-
SADNÁ PRIPOMIENKA.**
- 22) Ak v zozname zostanú otvorené otázky 4 a 5, požadujeme na základe nediskriminácie zaradiť ďalšie dve „otvorené otázky“: Sloboda svedomia v kolízii s právom na nediskrimináciu“ a práva nenarodených – **ZÁ-
SADNÁ PRIPOMIENKA.**
- 23) 1. Strategická otázka, str. 14, odst. 1, 2, 3: Návrh na analýzu ide z nesprávneho konca. Najprv je potrebné zistiť, aké máme medzinárodné záväzky a čo hovorí ústava (najťažšie zmeniteľné), potom treba analyzovať kompatibilitu zákonov a podzákonných noriem so záväzkami, následne určiť kolízie práv a priority v oblasti EP a až na základe ich analýzy prijímať zásady, z ktorých majú vychádzať verejné politiky, pričom zároveň zvažovať nielen adaptáciu

legislatívy, ale prípadne aj vystúpenie z medzinárodných záväzkov, ktoré nevieme na Slovensku objektívne naplňať – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

- 24) 2. Strategická otázka, str. 15: Podľa nášho názoru je ideálnym spôsobom výchovy k občianskym právam možnosť pre všetkých občanov zapojiť sa do ich schvaľovania – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 25) 1. Strategická otázka, str. 15: Žiadame zabezpečiť ochranu ústavného práva rodičov rozhodovať o výchove svojich detí v zmysle čl. 41 ods. 4 Ústavy SR (*Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť*) – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 25) 2. Strategická otázka, str. 15: Vytvoriť ďalšiu komisiu nevnímame ako efektívny nástroj výchovy. Je to len ďalší nástroj pre minutie financií – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 26) 2. Strategická otázka, str. 15: Žiadame v stratégii vyslovene spomenúť, že štát a jeho organizácie nebudú poskytovať výchovu a finančnú podporu výchovných projektov v takých otázkach ľudských práv, na ktoré v spoločnosti neexistuje konsenzus, najmä takzvané reprodukčné práva, takzvané práva LGBTI a podobne – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 27) 3. Strategická otázka, str. 15: Dôraz na represiu v oblasti rovného zaobchádzania je podľa nášho názoru nesprávny. Výsledkom sú potemkinovské dediny. Oveľa dôležitejšie je pochopiť príčiny diskriminácie a aktívne propagovať ne-diskriminujúce subjekty (napr. nemocnica, kde je 50% sestričiek mužského pohlavia) – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 28) 5. Strategická otázka, str. 18: Ak nebude vypočítaná naša žiadosť o úplné vyškrtnutie tejto otázky, žiadame odstránenie prejudikovanie potreby prijatia „príslušných legislatívnych a administratívnych riešení“ – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 29) 6. Strategická otázka, str. 19: Odmietame slovné spojenie „krajiny s vyspelou ľudskoprávnu kultúrou“. Zavádza to. – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 30) 6. Strategická otázka, str. 19: Pri vytváraní nových úra-

dov je potrebné dbať na ich pridanú hodnotu a nevytvárať administratívu pre administratívu – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.

- 31) 7. Strategická otázka, str. 19: Táto otázka sa nedá riešiť bez súčasného riešenia problému práv obetí zločinu. Žiadame zapracovať do textu – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 32) 8. Strategická otázka, str. 19 a 20: Súvisí so všeobecnou pripomienkou 9 – OBYČAJNÁ PRIPOMIENKA.
- 33) 9. Strategická otázka, str. 20: Žiadame zdôrazniť princíp legitimity pri participácii MVO na tvorbe legislatívy. Tiež zdôrazniť nediskrimináciu prístupu k finančným prostriedkom na základe náboženskej orientácie MVO – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.
- 35) Do Stratégie žiadame doplniť strategickú otázku „Posilnenie ochrany rodiny“.

Na základe praktických skúseností (práca s cca 10 000 deťmi z rôznych rodín) sme v texte pripomienok už skôr spomenuli viaceré oblasti, kde dochádza k poškodzovaniu práv a záujmov občanov, ale štát im nevenuje primeranú zodpovednosť. Napriek tomu sa v návrhu Stratégie ignorujú. Ak má byť Stratégia objektívna a vyvážená, je potrebné vziať ich do úvahy – ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

So znepokojením sledujeme dianie v zahraničí aj na Slovensku, keď sú rodičom a ich deťom upierané prirodzené práva. Výskumy ukazujú, že deti štatisticky najlepšie prosperujú v stabilnej rodine s oboma biologickými rodičmi. Neexistuje žiadna iná rovnocenná náhrada takejto rodiny. Štát však čoraz viac upúšťa od motivácie rodín, aby sa snažili o stabilitu (napr. zrušením tzv. manželských poradní). Sledujeme masívnu mnohoúrovňovú propagáciu nestabilných foriem spoluzitia, rozvodov a voľného sexu (ktorý sa aj napriek plánovaniu rodičovstva spája s možnosťou počatia nového človeka) namiesto výchovy k zodpovednosti, zrelosti a stability vo vzťahoch. To významne napomáha prostrediu nevhodnému pre zdravý vývin detí, čo okrem znižovania kvality života detí prináša aj ďalekosiahle negatívne spoločenské a ekonomické dôsledky.

Mgr. Michal Makovník

Donum vitae – Svetové hnutie matiek

Ako zástupkyňa Slovenska v Svetovom hnutí matiek (Mouvement-Mondial-des-Mères, Make Mothers Matters, MMM, 75 016 Paríž, 5, rue de l'Université) som sa zúčastnila na workshope dňa 1. júla 2013 v Bratislave na SÚZA k prípravnému materiálu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR*. Svetové hnutie matiek bolo založené v roku 1948 na podklade Charty matky a od roku 2004 má konzultatívny štatút pri OSN. Jeho členom je od roku 1997 aj slovenská delegácia Donum vitae.

1. *Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej *Stratégia*) je široký a obsažný dokument s množstvom pozitívnych návrhov. Sfunkčnenie právneho systému na Slovensku a každý pozitívny posun smerom k dôslednému uplatňovaniu práv občanov sú nanajvýš aktuálne ciele, osobitne v postkomunistických krajinách po získaní slobody a páde totalitných režimov. Aj dvadsať rokov po revolúcii zvanej „nežná“ sa v praxi mnohé slobody neuplatňujú a mnoho občanov trpí naďalej rôznymi formami diskriminácie. Odporúčame venovať sa prednostne právam týkajúcim sa veľkej väčšiny občanov.

2. Zastupujúc Svetové hnutie matiek, pripomínam, že ďalšou veľkou a diskriminovanou väčšinou medzi ženami samotnými sú práve matky. Ak nepovažujeme matky za osobitnú kategóriu medzi ženami, zbytočné je každé úsilie o spravodlivé (teda rovné) zaobchádzanie medzi mužmi a ženami. Matky, ktorých je v Európe podľa Eurostatu 75%, nemajú rovné postavenie medzi ženami. Preto pripájam ako podklad k pripomienkam Chartu matky, ktorá je ideologickým východiskom a vyjadrením skutočných práv matiek. Samotná je bohatým zdrojom pripomienok. Pokiaľ neakceptujeme biologické nerovnosti, nemôžeme hovoriť o úsilí o rovnosť príležitostí. Práve matky sú dnes v čase demografickej zimy pre dobro budúcich generácií a pre dobro starnúcej populácie najpotrebnejšie.

3. Odporúčam zamerať pozornosť aj na práva ďalšej „väčšiny“, ktorou sú deti.

Vychádzajúc z Dohody o ľudských právach ratifikovanej roku 1989, kde sa v preambule hovorí o práve dieťaťa vyrastať v rodinnom prostredí v ovzduší lásky, pripomíname zásadne prvé prá-

vo dieťaťa na oboch rodičov a na vývoj v harmonickej kompletnej rodine, prirodzene utvorenej z otca a matky. I z môjho profesionálneho pohľadu (detského psychiatra) odporúčam zamerať sa na prirodzené práva vyplývajúce z podstaty rodiny a v záujme ich dobra vyhnúť sa konfliktu práv: Práva detí nemôžu byť postavené nad práva rodičov alebo proti nim, pretože by znemožňovali vychovávateľskú úlohu. Dané je právo rodičov byť prvými vychovávateľmi svojich detí, takže ich nemožno nahradiť verejnými inštitúciami ani špecialistami. Prirodzená rodina je privilegované miesto pre dobro a rozvoj dieťaťa. Rozpad rodiny má nesmierne dôsledky na duševnom zdraví dieťaťa a je skutočnou sociálnou pohromou s ťažkými ekonomickými dôsledkami. Priznajme tiež dieťaťu právo poznať svoju vlastnú identitu – (byť zaradeným v rade príbuzenstva, do postupnosti generácií), právo nebyť „vykoreneným“ z radu príbuzenstva, čo býva výrazným zdrojom psychických porúch.

Zdôvodnenia

1. Zaoberajme sa právami väčšiny občanov.

V mnohých oblastiach občianskeho života pretrvávajú výrazné nepravosti, narastajú iné formy neslobody a nespravodlivosti, napr. prílivom tzv. divokého kapitalizmu na živnú pôdu komunizmu. K tomu dochádza i v dôsledku nenapravených, či nepotrestaných nespravodlivostí, ako aj deviácií z dedičstva minulosti. Neraz ide o výrazné nepravosti, resp. „do neba volajúce“ znevýhodnenia, (napr. u ľudí a ich potomkov v minulosti väznených, exilovaných, dehonestovaných, diskriminovaných, pozbavených majetku). Spôsobili ich dlhodobo pretrvávajúce krivdy, ktoré – ak neboli napravené - narastajú. Aj preto v toľkých postkomunistických štátoch nenastal obrat smerom k spravodlivému životu pre všetkých v živote početnej populácie. Ani nastolenie demokracie a formálne právneho štátu nezaručili veľkej časti obyvateľstva podmienky na skutočnú nápravu a rehabilitáciu. Tieto konštatovania platia aj pre iné postkomunistické krajiny, v ktorých sa „nožnice nespravodlivosti ďalej roztvárajú“ schudobnením chudobných a bohatnutím bohatých (konštatácie 81. Semaines Sociales de France, Paris, 2006, „Une société juste“ Spravodlivá spoločnosť).

Právo na dôstojný život veľkej časti občanov limituje napr. veľká ekonomická nespravodlivosť.

Samotné postoje obyvateľov sú po násilnej 20-ročnej ateizácii zaťažené predsudkami, mylnými úsudkami v dôsledku ateistickej a materialistickej výchovy, ktorá negovala kultúrne a náboženské tradície Európy, existenciu Desatora, slobodu svedomia, právo na výhrady svedomia, kultúrne dedičstvo Cyrila a Metoda a pod. Vypestovanie náboženskej neznášanlivosti a internalizácia tohto spôsobu myslenia mala za dôsledok napr. pohrdanie kategóriou veriacich občanov, či každou argumentáciou z oblasti etiky ľudského života ako „spiatočnickou“, „ideologickou, náboženskou“, hoci by aj šlo o čisto vedecké fakty z oblasti biológie alebo prejavy logickej argumentácie. I preto veľmi vítame cieľ, ktorým je vzdelávanie sa v oblasti ľudských práv a boj proti každej diskriminácii, osobitne veriacich osôb alebo príslušníkov cirkví.

Prioritou by teda mal byť záujem o veľkú časť populácie, ktorej krivdy neboli odčinené a ktorí majú v slovenskej spoločnosti podstatné zastúpenie. Rozsiahlosť tejto problematiky môže úplne zatieniť problémy menších.

2. Zdrojom ľudských práv je Všeobecná deklarácia ľudských práv.

VDLP vznikla po druhej svetovej vojne ako reakcia na holokaust s masovým porušovaním základného ľudského práva na život. Musíme konštatovať, že deklarácia sa opätovne porušuje „nedefiníciou“ počiatku života, štatútu embrya, odobrovaním, resp. až „legalizovaním“ svojvoľného ukončenia života suicídiom, snahami o zasahovanie do procesu umierania a pod. Tzv. nové práva: „právo na bezbolestnú smrť“, čiže na lekársky asistovanú samovraždu; tzv. právo na nenarodenie sa s hendikepom, a i. nemajú filozofické opodstatnenie a vedú ku konfliktom práv. Aj ako matky a vychovávateľky veľmi dobre poznáme skutočnosť, že nepotrestané zlo rastie ďalej, stále s väčšou silou, nevídanou rýchlosťou, preto mu treba zabrániť, napr. aj ukotvením práva na slobodu svedomia.

3. Východiskom pre definíciu práv je sloboda a rovnosť, ale aj sloboda musí mať svoje hranice. Tie vstúpajú dieťaťu jeho rodičia. Ak spoločnosť nastoľuje isté normy, ktoré nemajú hranice pokiaľ

ide o individuálne slobody, skôr či neskôr sa prejavia negatívne dôsledky týchto skutočností. Propagácia absolútnej slobody nepomáha rodičom pri výchove detí. Spoločnosť by pritom chcela pripísať len rodičom zodpovednosť za následné delikty (príklad: sloboda detí a nárast alkoholizmu adolescentov, no regresné vymáhanie nákladov za zdravotnú starostlivosť po následkoch by sa malo týkať len rodičov- popri nedostačujúcich legislatívach pre ochranu detí a prevencie alkoholizmu opatreniami spoločnosti). V tomto bode - mali by byť prizvaní ďalší z radov odborníkov filozofov, sociológov, právnikov, psychológov, psychiatrov a pedagógov.

4. Tzv. „nové“, „vyvíjajúce sa“ práva, sú fiktívne. Sú to projekcie, túžby, nároky: „právo na bezbolestnú smrť“ čiže na lekársky asistovanú samovraždu; tzv. právo na nenarodenie sa s hendikepom nemajú filozofické opodstatnenie a vedú ku konfliktom práv.

Ďalší príklad: konflikt práva matky na utajenie pôrodu a dieťaťa, ktoré by chcelo poznať svoju vlastnú identitu. Adolescent, ktorý nevie, kým je, nepozná svoju identitu, má sklony k narušenému správaniu. Inklinuje k suicidálnym pokusom, k anorektickým praktikám, k poruchám správania, k úniku do sveta závislostí, k nevhodnému sexuálnemu správaniu a podobne. Adolescent bytostne potrebuje vedieť: „kto som, kam idem, kde sú moje korene, do ktorého generačného radu patím“.

5. Konflikt práv je dôsledkom neakceptovania faktu, že moje právo končí, kde začína právo iného. Konflikt dvoch práv je i v „práve na slobodnú voľbu ženy“, ktoré je v rozpore s právom nenarodeného dieťaťa na život, argumentom proti je aj kontradiktórne operovanie plodu v maternici a na druhej strane zahadzovanie plodu po potrate.

6. Ak chceme „iné práva“, „vývoj práv“, žiadajme podobne: Právo mať taký počet detí, aký by si rodičia želali mať (rodiny majú neraz menej detí, ako by často chceli mať). Právo na odmenu za prácu, a teda aj započítavanie neohodnotenej práce pre spoločnosť výchovou detí, prínosom „ľudského kapitálu“, starostlivosťou o chorých, nevládných. Právo na skutočnú dôstojnosť staroby.

*MUDr. Anna Kováčová,
slovenská reprezentantka SHM*

Doplnok: Charta matky

Matka sa ako prvá podieľa na vytváraní dejín ľudstva a stavia základy rodinného, ekonomického, spoločenského aj občianskeho života. V spoločnej zodpovednosti s otcom privádza dieťaťa na svet a spolu s ním má účasť na rozhodujúcej výchovnej úlohe dieťaťa v rodine. Pôsobenie matky má dosah na občiansky, národný i medzinárodný život. Špecifické kvality ženy sú konštruktívnym prvkom a prínosom v kultúrnom, ekonomickom, sociálnom aj občianskom sektore. Matka tak svojou pôsobnosťou vytvára mravné a duchovné hodnoty civilizácie. Tieto hlboko pravdivé skutočnosti o ľudskej bytosti definujú poslanie matky v rodine, a zároveň vymedzujú nenahraditeľné poslanie rodiny v spoločnosti.

Z tohto základného zorného uhla treba hodnotiť aj nasledujúce normy pre činnosť Svetového hnutia matiek:

- 1) Žena je ako osoba rovnocenná s mužom. Vo svojom živote si môže slobodne zvoliť svoj stav a má sa slobodne rozhodnúť o uzavretí manželstva. V manželstve má mať možnosť po každej stránke naplno sa rozvíjať. V manželskom živote a v materstve sa má jej osobnosť absolútne rešpektovať.
- 2) Tak pri organizácii rodinného a spoločenského života, ako aj pri výchovnom pôsobení treba mať na zreteli úplnú rovnoprávnosť ženy s mužom, no zároveň aj ich špecifické rozdiely vo vzájomne sa dopĺňajúcich povolaniach.
- 3) Spojenie muža a ženy v manželstve a plodnosť ich manželského spolužitia je vecou ich svedomia. Nesmie byť nanucované ani obmedzované legislatívami, politickými inštitúciami alebo organizáciou ekonomiky.
- 4) Matka nachádza v legitímnej a stabilnej rodine a prostredníctvom rodiny najvhodnejšie prostredie pre dosiahnutie osobného šťastia, šťastia svojho manžela a svojich detí. Matka uchováva kultúrne dedičstvo svojej rodiny v duchu bratstva a solidarity medzi národmi.

- 5) V rodine sa deti najmä úsilím matky vychovávajú a vedú k zodpovednosti vo vzťahu k svojej budúcej profesii, k vlastnej rodine a k spoločnosti. Súkromné alebo verejné organizmy majú pokračovať v rodinnej výchove, majú ju dopĺňať, a nie nahrádzať.
- 6) Rešpektujúc svoje záväzky vo vzťahu k manželovi a k deťom mala by mať matka možnosť slobodne si vybrať akúkoľvek formu profesionálnej alebo inej činnosti; nemala by však byť ku nej nútená ekonomickými a sociálnymi podmienkami.

Z toho vyplýva, že v rôznych krajinách je nevyhnutné účinne podporovať vo verejnej mienke, v zákonodarstve aj v inštitúciách uznanie poslania matky.

Hnutie kresťanských spoločností detí – eRko

V súvislosti s procesom prípravy *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv SR* posielame stanovisko v mene občianskeho združenia eRko – Hnutie kresťanských spoločností detí.

Vítame koncept ľudskej dôstojnosti ako ústredný princíp stratégie.

Vítame snahu o participatívny proces pri tvorbe stratégie, aj keď nám nie je jasné, či je účelné a potrebné vytvárať jednu celoštátnu stratégiu pri takej komplexnej problematike. Ako problematické vidíme:

– **samotný proces prípravy Stratégie**

Pri takej komplexnej problematike nie je možné pripraviť dobrý strategický dokument v časovom rámci danom uznesením Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Pridávame sa k návrhu, aby sa dokument, ktorý bude v septembri prezentovaný, nazýval *Východiská k celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike*. Dokument by mal obsahovať kľúčové témy pre odbornú a celospoločenskú diskusiu a navrhnúť kroky na vytvorenie samotnej stratégie v horizonte niekoľkých rokov.

– **miešanie východiskových záväzných a odporúčacích dokumentov v oblasti ľudských práv, snahu o definíciu a presadzovanie „nových a dosiaľ fiktívnych práv“**

Navrhujeme zamerať sa na napĺňanie štandardných ľudských práv, kde sú prijaté reálne záväzky Slovenskej republiky, napr. implementácia a dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa. Osobitne navrhujeme zaradiť strategickú otázku k dodržiavaniu práv detí pred ich narodením a práva na život od počatia po prirodzenú smrť.

Navrhujeme:

– **vypustiť z materiálu kontroverznú 5. strategickú otázku: Práva LGBTI ľudí**

Stanoviť „práva LGBTI ľudí“ ako strategickú otázku, resp. prioritu vnímame ako systémovú chybu. LGBTI ľudia majú rovnaké práva a povinnosti ako všetci ostatní ľudia, preto nie je zvláštny

prístup pre tieto kategórie ľudí v zmysle napĺňania individuálnych ľudských práv relevantný.

Definovať strategickú oblasť nových fiktívnych práv týchto skupín ľudí ako „právo na osobné šťastie, na založenie rodiny, manželstvo, deti a pod.“ považujeme za veľmi nešťastné, čo sa ukázalo aj na priebehu nedávnych workshopov. Jedným z cieľov workshopov bolo totiž zmapovať oblasti, na ktorých medzi zainteresovanými subjektmi existuje zhoda, ako aj tie na ktorých neexistuje zhoda. Na zaradení „práv LGBTI ľudí“ zhoda neexistuje, naopak je to veľmi kontroverzná téma, ktorá polarizuje spoločnosť. Na presadzovanie takýchto nových a fiktívnych práv súčasná vláda nemá demokratický mandát občanov vyplývajúci z parlamentných volieb.

Podporujeme zvyšovanie povedomia o ľudských právach a výchovu k ľudským právam a demokratickému občianstvu, avšak s tým vedomím, že tieto oblasti treba riešiť participatívne, konsenzuálne a citlivo. Nesúhlasíme, aby sa do formálneho a neformálneho vzdelávania v rámci „rodovo citlivého vzdelávania“ resp. vzdelávania zameraného na „ľudské práva žien“ pretláčali témy ako „LGBTI práva“ a „reprodukčné a sexuálne práva“, ktoré nemožno považovať za štandardné ľudské práva uznané medzinárodnou komunitou.

Problematický a mätúci je aj koncept „rodovej rovnosti“. Pod rodovou rovnosťou verejnosť chápe rovnosť pohlaví, t.j. rovnaké šance a zaobchádzanie pre mužov a ženy. Chápanie a presadzovanie rodovej rovnosti v zmysle predefinovania mužského a ženského pohlavia na „LGBTI“ či iné „rodové“ kategórie vyžaduje naštartovanie veľkej spoločenskej diskusie s analýzou všetkých dôsledkov takýchto lobistických snáh a tiež jasný politický mandát na presadenie tejto radikálnej a revolučnej zmeny chápania ľudských práv.

*Mgr. Juraj Králik, predseda,
Ing. Marián Čaučík, štatutárny zástupca*

Fórum kresťanských inštitúcií – FKI

Fórum kresťanských inštitúcií víta, že vláda Slovenskej republiky si stanovila ambiciózny cieľ vypracovať celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv. Osobitne oceňujeme, že v duchu „otvoreného vládnutia“ je súčasťou prípravného procesu aj participácia zástupcov občianskej spoločnosti. Fórum kresťanských inštitúcií ako platforma združujúca 35 organizácií predkladá nasledujúce pripomienky k predloženému textu:

1) **Predložený text nemá povahu stratégie**

Ak sa hovorí o národnej stratégii v oblasti ľudských práv, ašpirácia hovoriť iba o zdokonalení implementácie našich medzinárodných záväzkov je nedostatočná. Stratégia si vyžaduje holistický prístup, ktorý predloženému dokumentu chýba.

Akákoľvek stratégia si zo svojej povahy vyžaduje jednoznačné zadefinovanie cieľového stavu, ktorý má byť dosiahnutý. Musí obsahovať aj prostriedky, partikulárne ciele a navrhované kroky – metódu, ako cieľový stav dosiahnuť. Bez jednoznačného stanovenia cieľov nie je ani možná následná kontrola plnenia stratégie. Aby bolo vôbec možné hovoriť o tom „kam sa chceme dostať“, je potrebné vyhodnotiť „kde sa v súčasnosti nachádzame“. V dokumente chýba relevantná analýza súčasného stavu. Predložený text nespĺňa tieto požiadavky, preto ho nie je možné ani po formálnej stránke pokladať za stratégiu.

Navrhujeme: Nanovo vypracovať návrh stratégie tak, aby spĺňal základné požiadavky pre stratégiu a mal primeranú logickú štruktúru.

2) **Potrebná je intenzívna celospoločenská diskusia**

Veľmi pozitívne prijímame snahu o uplatňovanie participatívneho princípu a možnosť občianskej spoločnosti prispieť k tvorbe stratégie. Avšak zaslanie približne 100 normostrán zásadného materiálu 15 hodín pred začiatkom prvého workshopu je len pri obrovskej dávke zhovievavosti možné nepokladať za výsmech participatívneho princípu.

Zmysluplné programovanie smerovania ľudsko-právnych politík nie je možné bez širokej odbornej a verejnej diskusie a celospoločenského konsenzu. Toto si vyžaduje primeraný čas a priestor. Aj napriek dobrému úmyslu a snahe predkladateľov dokumentu, v takom krátkom čase, aký je príprave stratégie venovaný, to nie je realizovateľné.

Veľmi dôležité je, aby sa dosiahol čím širší konsenzus. Treba sa oň v maximálnej miere snažiť. Je zrejmé, že nakoniec bude stratégia politicky prijatá na základe dosiahnuteľnej dohody väčšiny. Ľudské práva nesmú byť nikým vnímané ako kazajka, ktorá mu slobodu berie, resp. ho núti k niečomu proti jeho svedomiu. Ľudské práva musia napomáhať priestor slobody, istoty a tolerancie pre všetkých.

Navrhujeme, aby text, ktorý vzíde zo súčasného procesu (do septembra 2013) nebol Celostátnou stratégiou ochrany a podpory ľudských práv, a aby ani nebol takto prezentovaný. Navrhujeme, aby sa dokument v septembri prezentovaný nazýval „Východiská k celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.“ Mal by predstaviť zámer vypracovať takúto stratégiu a mal by obsahovať kľúčové témy pre odbornú a celospoločenskú diskusiu. Taktiež by mal navrhovať kroky na vytvorenie samotnej stratégie v horizonte niekoľkých rokov, pričom kľúčovú úlohu pri tvorbe stratégie by mali zohrávať odborníci a aktivisti z mimovládnych organizácií a akademickej obce.

Myslíme si tiež, že s participatívnym princípom nekorešponduje nereprezentatívne zloženie súčasného redakčného tímu, čo do budúcnosti navrhujeme zmeniť, aby redakčný tím bol vytvorený z odborníkov zastupujúcich spomenuté okruhy ľudí.

Návrh cieľa stratégie by mal byť predmetom hlbšej diskusie. Mohol by byť formulovaný napríklad: „Stratégia EP má prispieť k tomu, aby spoločnosť na Slovensku bola trvalo udržateľná, kde sa občania budú cítiť bezpečne, budú žiť v zdravom životnom prostredí, nebudú vystavení sociálnej nespravodlivosti, kde bude vládnuť medzi ľuďmi tolerancia a nakoľko to len bude možné, nikto sa nebude cítiť diskriminovaný.“

3) **Jednoznačné pojmy**

Jedným z najväčších nedostatkov predloženého textu je nejasnosť pojmov. Konfúciovi sa pripisuje výrok: *„Keď slová stratia svoj význam, ľudia stratia slobodu.“*

Do očí bijúca je manipulácia s pojmom „rodová rovnosť“. Rovnosť príležitostí, alebo rovné zaobchádzanie medzi mužmi a ženami je jasná a veľmi urgentná požiadavka, resp. právo. Vyplýva napr. aj z čl. 23 Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Keď bola počas jedného z workshopov vznesená požiadavka v celom dokumente nahradiť nejednoznačný pojem „rodová rovnosť“ za „rovnosť príležitostí pre mužov a ženy“, zástupkyňa MPSVaR sa ohradila, že tento pojem je oveľa hlbší a že ho nemožno takto nahradiť. Práve táto nejednoznačnosť spôsobila, že napriek tomu, že stanovisko KBS o rodovej rovnosti zo 4.7.2013, obsahujúce aj vyjadrenie „Biologicky podmienené pohlavie treba údajne prekonať možnosťou jeho slobodného výberu, čím sa vraj zabezpečí rovnosť medzi ľuďmi“, novinový článok (Pravda, 6.7.2013, s.4) prisudzuje KBS neochotu prijať rovnosť príležitostí medzi mužmi a ženami. Je to smutné a trápne. Využívanie, resp. zneužívanie nepresných formulácií je neakceptovateľné.

Žiadame, aby sa v stratégii nepoužívali sporné a nejednoznačné pojmy, a aby boli dôležité pojmy jednoznačne vymedzené a jednotne používané. Prílohou, ktorá bude neodeliteľnou súčasťou stratégie, by mal byť glosár, ktorý bude výsledkom odborných workshopov a práce odborníkov z rôznych vedeckých oborov. Zásadou jednoznačnosti by sa mal riadiť celý text.

4) **Jasná, logická a komplexná štruktúra**

Predloženému dokumentu a jeho prílohe chýba jasná, logická štruktúra a holistický prístup k ľudským právam, ktorý je priradený pre dokument takéhoto zámeru a významu. Do budúcnosti sa nám javí dôležité zvýšiť efektívnosť práce ombudsmana a Slovenského národného strediska pre ľudské práva, čo je v plnej zhode aj so súčasným textom stratégie, ktorý požaduje posilnenie inštitucionálnej ochrany ľudských práv, ich vymožitelnosť, výchovy a vzdelávania. Tento zámer budúcej stratégie vítame.

Okrem toho sa text konkrétnejšie venuje právam iba niektorých skupín obyvateľstva (národnostných a LGBTI menšín), pričom ide aj o práva mimo štandardného katalógu ľudských práv.

Navrhujeme, aby bol text budúcej stratégie jasne a logicky štruktúrovaný. Časť venovaná posilneniu inštitucionálnej ochrany ľudských práv, ich vymožiteľnosti, výchove a vzdelávaniu k ľudským právam má byť oddelená od časti venovanej cieľom v oblasti jednotlivých ľudských práv.

5) **Ľudská dôstojnosť a holistický prístup ako východisko**

Za pozitívne považujeme, že za východisko dokumentu sa berie princíp ľudskej dôstojnosti. Ak ľudská dôstojnosť vychádza z prirodzeného zákona a rozvíja to, čo autenticky charakterizuje človeka a vymedzuje ho voči živej i neživej prírode, potom je ľudská dôstojnosť to najlepšie východisko. Aj samotná Všeobecná deklarácia ľudských práv vychádza z „uznania prirodzenej dôstojnosti členov ľudskej rodiny“. Problém je však v tom, že dnes je nemálo ideológov, ktorí práve z tohto východiska odvodzujú, že človek má právo na eutanáziu, žena má právo na potrat, homosexuálny pár má právo na dieťa a pod. S takýmto konceptom ľudskej dôstojnosti sa nemôžeme stotožniť.

Jednou zo základných požiadaviek kladených na ľudské práva je, že nesmú byť v rozpore s prirodzeným zákonom, musia byť s ním v súlade. Možno ho v stručnosti zhrnúť do štyroch najzákladnejších princípov, či hodnôt:

- 1) **Život** – najzákladnejšie právo; ak nie je bezpodmienečne napĺňané, nemá zmysel hovoriť o ďalších právach. Chráni ho napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv, čl. 3, (VDLP 3), Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobodách čl. 1 (EDLP 1), EDLP - Protokol č. 6, čl.1, Protokol č.13, čl.1. Chráni ho tiež 5. príkazanie Desatora.
- 2) **Rodina** – najvhodnejšie miesto na zabezpečenie pokračovania života a na výchovu budúcej generácie. Chráni ju napr. VDLP 16, 25, EDLP 8, 12, EDLP - Protokol č. 7, čl. 5. Chránia ju tiež 4., 6. a 9. príkazanie Desatora.
- 3) **Vlastníctvo** – ak si má človek udržiavať život, slobodu a starať sa o rodinu, musí mať k tomu potrebné zabezpečenie.

Chrání ho napr. VDLP 17, ESLP - Dodatkový protokol, čl. 1. Vlastníctvo chráni aj 7. a 10. príkazanie Desatora.

- 4) ***Pravda musí byť chránená, nepravda (lož) potieraná.*** Niektoré súčasné ideológie kladú pravdu a nepravdu *de facto* na jednu rovinu – „každý má svoju pravdu“. Táto tendencia je veľmi nebezpečná pre ľudskú spoločnosť. Žiaľ, toto sa presadzuje dokonca aj na mnohých univerzitách. Určitým spôsobom pravdu chráni Preambula VDLP, VDLP 1, 26, EDLP 9, Dodatkový protokol, čl. 3. Pravdu chráni aj 8. príkazanie Desatora.

Ak sa jednotlivci i spoločnosť týchto prirodzených hodnôt držia a chránia ich v každodennom živote, život prebieha v pokoji a vo vzájomnej harmónii. Tieto princípy a hodnoty boli počas generácií uznávané a nespochybňované.

Z týchto základných princípov možno odvodiť bohaté implikácie:

Ľudský život má byť chránený od počatia po prirodzenú smrť. Máme právo na zdravé životné prostredie a všetci - každý na svojej úrovni – máme aj zodpovednosť voči našim súčasníkom ako i budúcim generáciám.

Rodina, založená na manželstve jedného muža a jednej ženy si zaslúži podporu spoločnosti. Fungujúca rodina je zdrojom šťastia, istotou osobného prijatia, kotvou v živote človeka. Fungujúca rodina udrží človeka „nad hladinou“ aj v najťažších životných situáciách. Demografické problémy nemožno riešiť bez rodiny.

Každý, kto má schopnosť a možnosť pracovať, nesmie žiť na úkor spoločnosti, je povinný pracovať. S tým súvisí celé spektrum sociálnych práv, napr. vo VDLP 25. Vieme, aké zložité môže byť v reálnom živote napĺňanie týchto práv zo strany spoločnosti. Je smutným faktom, že sa vytráca postoj k nedotknuteľnosti majetku tak verejného ako i súkromného. Kradnutie v menšom či väčšom meradle sa pre mnohých stalo „športom“. Začína to *de facto* už pri neoprávnenom odnášaní ceruzky z pracoviska. A kde takýto postoj končí? Toto laxné vnímanie bolo možno zasiaté do minulých generácií vtipno-vážnym postojom: Kto nekradne, okráda svoju rodinu.

Obzvlášť závažná je diskriminácia znevýhodnených skupín, ako sú matky, starší pracovníci alebo Rómovia pri prijímaní do zamestnania.

Treba riešiť diskrimináciu rodičov (zväčša matiek), ktorí sa starajú o deti a venujú sa neplatennej práci – keďže odvádzajú menej do sociálneho systému, nebudú mať nárok na rovnaký dôchodok ako bezdetné osoby, ktoré neprispeli k dlhodobej udržateľnosti spoločnosti svojím potomstvom, ale budovali si osobnú kariéru.

Problém pravdy nemožno bagatelizovať. Je jedným z najväčších v ľudskom živote. Súvisí napr. aj so slobodou svedomia, resp. s výhradou vo svedomí. Nikoho nemožno nútiť k niečomu, čo vzhľadom na istý hodnotový systém môže narážať na vnútorné presvedčenie, na svedomie. Rovnako nemôžu byť rodičia nútení vychovávať a vzdelávať svoje deti v rozpore so svojím presvedčením a svedomím. V stratégii by preto mala byť zahrnutá aj podpora domáceho vzdelávania.

V tejto súvislosti treba spomenúť, že v našej spoločnosti potrebujeme presadiť aj dôslednejšie napĺňanie práv zdravotne postihnutých osôb, migrantov, väzňov, zamedziť obchodovaniu s ľuďmi. Národnostné menšiny musia cítiť toľko slobody, aby mali dôvod považovať za svoju vlasť Slovensko a preukazovať voči nemu lojalitu.

Väčšiu pozornosť si zaslúži aj zneužívanie právomocí verejných činiteľov, vymožitelnosť práva (!!) a uplatňovanie princípov právneho štátu.

Slovensko ako vyspelá európska krajina nesie zodpovednosť aj za šírenie a kontrolu uplatňovania ľudských práv v Európe a vo svete. Stratégia by preto mala obsahovať aj časť venovanú rozvíjaniu solidarity s ľuďmi v rôznych častiach sveta trpiacimi pre nedostatok uplatňovania a vymožitelnosti ľudských práv. Osobitne závažná sa v súčasnosti stáva otázka uplatňovania náboženskej slobody. Žiaľ, rastie počet osôb prenasledovaných pre svoje náboženské presvedčenie.

Mnohé z týchto oblastí ľudských práv sú v dokumente úplne alebo do veľkej miery vynechané. Nevyhnutné je, aby na základe holistického princípu bol v budúcej stratégii zahrnutý celý katalóg ľudských práv, tak ako k nim pristupujú štandardné ľudsko-právne dokumenty.

6) **Dosahovať konsenzus a nevnášať rozdelenie**

VDLP (1948) a EDLP (1950) boli formulované a prijaté ako reakcia na zverstvá druhej svetovej vojny. Prijali ich prakticky jednomyseľne. Postupne, najmä však v poslednej dekáde 20. storočia boli prijaté aj niektoré odporúčania, ba i niektoré záväzné dokumenty, ktoré si dovoľíme označiť ako „fiktívne práva“. Od predošlých ľudsko-právnych dokumentov sa líšia dvomi základnými charakteristikami. 1. Počas rokovaní ale i po ich prijatí boli vnímané kontroverzne. 2. Ich formulácie sú vágne a často umožňujú rôzne interpretácie. Dovoľíme si tvrdiť, že boli zvyčajne prijímané manipulatívnym a netransparentným spôsobom, často na základe skreslených dát, a presadzované úzkou skupinou ľudí. Medzi takéto „práva“ možno zahrnúť práva relativizujúce nedotknuteľnosť ľudského života, či posúvanie konceptu manželstva a rodiny, napr. právo na potrat, právo na eutanáziu, na sexuálne a reprodukčné zdravie, nadštandardné práva LGBTI komunit a podobne. Samotný fakt, že niečo bolo demokraticky prijaté, nezaručuje, že nemôže ísť o slepú, teda zlú cestu v histórii ľudstva. Stačí sa zamyslieť nad vývojom v nemeckom národe 70-80 rokov dozadu.

Navrhujeme, aby súčasťou stratégie neboli práva nekorešpondujúce s prirodzenou ľudskou dôstojnosťou, kde nie je dosiahnutý široký odborný a celospoločenský konsenzus.

Na základe spomenutých dôvodov uplatňujúc holistický prístup, **navrhujeme** budúcu stratégiu postaviť na katalógu práv podľa VDLP, EDLP, Ústavy SR, príp. niektorých ďalších dokumentoch, ktoré nejavia prvky protirečivosti.

Ing. Mgr. Pavol Kossey, podpredseda FKI
Mgr. Ján Fabičovic, výkonný riaditeľ

Fórum života

Naše písomné pripomienky k *Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej *Stratégia*) nenahrádzajú pripomienky, ktoré boli formulované na pracovných workshopoch, na ktorých boli prítomní členovia nášho združenia Fórum života. Sú iba doplnením, prípadne zdôraznením niektorých podľa nás najdôležitejších momentov.

Z realizovaných workshopov považujeme za najzásadnejšiu pripomienku – požiadavku na zmenu charakteru dokumentu na dokument, ktorého cieľom je naformulovať strategické ľudskoprávne otázky, teda nie dokument obsahujúci samotnú stratégiu. Zároveň s tým súvisí aj požiadavka oddialenia celého procesu tvorby stratégie tak, aby mohol byť zámer naplnený primeraným a zodpovedným spôsobom.

V prílohe Vám posielame dokument *Deklarácia práv počatého dieťaťa*, ktorý ponúkame ako podklad k formulovaniu dôležitej ľudskoprávnej otázky o právach detí pred narodením. Zároveň dávam do vašej pozornosti aj príspevok k tejto téme, ktorý zaznel na konferencii *Práva dieťaťa a ich ochrana* organizovanej Verejným ochrancom ľudských práv. Text je dostupný na adrese: <http://www.vop.gov.sk/files/File/Zborniky/pravadietata2004.pdf> na strane 84. K tejto téme dávame do Vašej pozornosti aj novší dokument, tzv. *San José Articles*, ktorý je dostupný v slovenskom jazyku na adrese: http://www.sanjosearticles.com/?page_id=536&lang=sk.

Strategická otázka by mohla znieť: Ako a aké práva zabezpečiť deťom pred narodením?

Za dôležitý aspekt pri otázke ľudských práv a teda aj pri tvorbe stratégie považujeme rešpektovanie subsidiarity rodiny. Vnímate, že dnes sa čoraz viac začína presadzovať tendencia pozeráť sa na ľudské práva individualisticky, pričom sa obchádza prirodzený medzičlánok v spoločenských vzťahoch - rodinu. Akoby existoval iba človek-jedinec a spoločnosť a pritom sa zabúda sa na rodinu ako základnú bunku spoločnosti, s ktorou základné ľudské práva a ich prirodzené napĺňanie súvisia. Prirodzená povaha prirodzenej rodiny je dôležitým faktorom na zabezpečenie základných vrodzených ľudských práv. A to vo viacerých rovinách. Predovšetkým

v rovine ochrany práv dieťaťa, keďže rodičia sú tí, ktorí s najväčšou motiváciou a najväčšou znalosťou jedinca – dieťaťa dokážu sledovať a naplňať dobro dieťaťa. Spomíname to najmä v súvislosti s podceňovaním rodičovských práv v posledných rokoch, ktoré v niektorých smutných prípadoch znamenali násilné odobratie detí z láskyplného rodinného prostredia, rozbitie rodín, ublíženie rodičom, deťom a vytváranie zbytočných sociálnych problémov. Parciálna strategická otázka (okrem základnej: Ako zabezpečiť subsidiaritu rodiny?) by mohla znieť: Ako zabrániť neprimeraným či svojvoľným zásahom, ktoré rozbíjajú rodiny, pri zabezpečení základných individuálnych práv detí?

Rešpektovanie subsidiarity rodiny je dôležité aj z pohľadu ochrany práv pred neoprávneným vplyvom štátnej moci do slobody jednotlivcov. To sa prejavuje napríklad v zámerných či nezámerných pokusoch upierať rodičom práva na výchovu svojich detí. Strategická otázka by mohla znieť: Ako zabezpečiť rodičom právo na výchovu svojich detí, slobodu svedomia a myslenia v praktických životných situáciách?

Rešpektovanie rodiny ako základnej bunky spoločnosti predpokladá založenie rodiny a príchod detí na svet. Snahy hnutia LGBT o zrovnoprávenie neprokreatívnych vzťahov s manželstvom (fakticky je to snaha o redefiníciu manželstva) vážne narušujú prirodzené vnímanie rodiny ako základnej bunky spoločnosti. Z hľadiska zachovania zmyslu systému základných ľudských práv je podľa nás dôležité rešpektovať prirodzenú povahu rodiny ako spoločenstva pre rodičovstvo a riadnu výchovu detí. Zároveň, v prípade umožnenia adopcií, je ťažkosť s upieraním práv detí na matku a otca a vôbec na prostredie pre zdravý vývin osobnosti dieťaťa. Strategická otázka by mohla znieť: Ako zabezpečiť ochranu prirodzenej rodiny (matka, otec, deti) ako základnej jednotky v spoločnosti?

K súdržnosti rodiny patrí aj otázka rovnoprávnosti mužov a žien. Nepochybne stojíme na strane rovnakej dôstojnosti a hodnoty oboch pohlaví, ako aj ich rovnosti pred zákonom. Nesúhlasíme však s podsúvaním tzv. teórie rodu a rodovej rovnosti, ktorá sa pod rúškom rovnosti mužov a žien dostáva do európskej agendy a bez akéhokoľvek vedeckého, antropologického či seriózneho

filozofického podkladu vnucuje spoločnosti existenciu viac ako dvoch pohlaví, ako aj neprestajné utláčanie žien mužmi. Táto teória hodnotí postoj Cirkvi a kresťanstva k mužovi a žene ako spoločenské stereotypy, ktorých je potrebné sa zbaviť. Tento obraz sa ideologicky podsúva deťom už v predškolskej a školskej výchove v rámci národného programu Inštitútu rodovej rovnosti a to často bez vedomia rodičov.

Medzi ďalšie dôležité témy patria:

1. otázky súvisiace s právom na výhradu svedomia
2. otázky povahy zahraničnej politiky SR v oblasti dodržiavania ľudských práv
3. dodržiavanie ľudských práv v zdravotníckych zariadeniach (resp. oblasť humanizácie zdravotníctva).

*Ing. Marek Michalčík,
RNDr. Ing. Marcela Dobešová, predsedníčka FŽ*

1. Fórum pre verejné otázky – FVO

Ako jeden z účastníkov workshopu a člen FVO posielam k pripravovanému návrhu *Celoštátnej stratégie a ochrany ľudských práv v SR* svoje návrhy a pripomienky. Žiadam:

1. Zabezpečiť právo na život nenarodeným deťom od ich počatia.
2. Vzhľadom na to, že výchova človeka má kľúčový význam pre kvalitu celého jeho života aj života spoločnosti, navrhujem, aby sa zabezpečila dobrá výchovu deťom tak, že sa nadradí právo dieťaťa na riadnu výchovu nad právo dospelého vychovávať dieťa.
3. Zabezpečiť riadne vzdelanie deťom a mládeži aj v oblasti rodiny a výchovy detí.
4. Zabezpečiť ďalšie vzdelanie aj tým deťom, ktoré z rôznych dôvodov neabsolvovali všetky ročníky základnej školy úplne v riadnom termíne a pripraviť ich ďalším vzdelávaním na prácu a rodinný život.
5. Zabezpečiť dôstojnosť človeka zákazom akýchkoľvek prejavov ponižovania, osočovania alebo znevažovania ľudí pre ich národnostnú a náboženskú príslušnosť alebo sexuálnu orientáciu, vrátane znevažovania svojej vlastnej dôstojnosti nevhodnými prejavmi správania sa na verejnosti napr. exhibicionizmom, pohoršujúcim správaním alebo provokovaním. K tomuto navrhujem prijať potrebné zákony a zabezpečiť osvetu.
6. Zabezpečiť neustále vzdelávanie marginalizovaných skupín obyvateľstva osvetovou činnosťou a aktivačnými prácami tak, aby nezaháľali a nevenovali sa negatívnym a sebapoškodzujúcim činnostiam, ako je fetovanie, gamblérstvo, krádeže a podobne. Cieľom by mala byť zmena myslenia a kultúry. Potrebné je u nich vzbudiť záujem o vzdelávanie a pozitívne myslenie. Túžbu urobiť niečo nezištne v prospech druhého človeka a celej komunity.

Ing. Ernest Géze

2. Fórum pre verejné otázky – FVO

Na základe výzvy predkladať pripomienky k materiálu pod gesciou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR nazvaného *Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv* (ďalej len „Stratégia“) pripájam v mene občianskeho združenia Fórum pre verejné otázky nasledovné pripomienky k jej revidovanému zneniu, uverejnenému na internetovej stránke Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „Rada vlády“).

1. Proces prípravy Stratégie

1.1 Časový harmonogram - považujeme za nešťastné krátke časové obdobie určené na jeho prípravu, oboznamovanie sa verejnosti s ním, diskusie o jeho obsahu.

Návrh: redakčný tím odporučí koordinačnej skupine a následne Rade vlády, aby navrhla vláde SR zmeniť jej uznesenie s dostatočným časovým priestorom (termín predloženia Stratégie napr. na marec 2015).

1.2 Zloženie redakčného tímu – považujeme za nelegitímne, ak je dokument, predkladaný štátnym orgánom (MZVaEZ SR) na schválenie ďalšiemu štátnemu orgánu (vláda SR), vypracovaný takmer jednohlasne občanmi združenými v jednom občianskom združení.

Návrh: vyvinúť iniciatívu vo vzťahu k Rade vlády so záujmom zmeniť Uznesenie Rady vlády č. 67 a prizvať k tvorbe Stratégie občianske združenia už participujúce na jej posudzovaní prostredníctvom usporiadaných workshopov.

1.3 Absencia analytických dát a výskumu v oblasti dodržiavania ľudských práv - predkladaný materiál neuvádza vôbec žiadne údaje o miere a oblastiach porušovania ľudských práv zakotvených v právne záväzných dokumentoch, ktorými je SR viazaná. Bez poukázania na takéto oblasti nie je možné pripravovať programy na rozvoj a podporu práv, keďže nie je vedomosť o východiskovom stave dodržiavania ľudských práv.

Návrh: doplniť Stratégiu prílohou, v ktorej budú zosumarizované nedostatky v dodržiavaní ľudských práv a údaje budú pochádzať aj z databáz súdov SR.

2. Formálna stránka Stratégie

2.1 Absencia uvedenia presných názvov organizácií a nimi prijatých dokumentov, na ktoré sa Stratégia odvoláva - viď str.3: „medzinárodné organizácie a monitorovacie orgány oceňujú... Súčasne však poukazujú...“ - nie je jasné kto, čo a na akom mieste to tvrdí.

Návrh: dôsledne dopracovať odvolanie sa na organizácie a nimi schválené, príp. predložené dokumenty v ich celých názvoch, a to prehľadným odkazom pod čiarou.

2.2 Absencia výkladu pojmov - Stratégia používa viaceré pojmy bez ich presného vymedzenia, čo môže viesť k vzniku právnej neistoty.

Návrh: zapracovať do Stratégie úvodnú časť Výklad pojmov – a definovať tieto pojmy: kohézia spoločnosti, interkultúrne vzdelávanie, rodovo citlivé vzdelávanie, korektný jazyk ľudských práv, dáta o rovnosti, rod, ľudsko-právna agenda, vyspelá ľudsko-právna kultúra, zraniteľná skupina, viacnásobne zraniteľná skupina, demokratická deliberácia, rodová rovnosť, reprodukčné práva, ľudsko-právne princípy, nová sociálna skupina.

2.4 Celý dokument je ideologicky zameraný (potvrdila to otvorene jedna členka redakčného tímu na workshope dňa 2.7.2013) a tento fakt potvrdzuje aj to, že napríklad slovo „rod“ je v dokumente použité viac ako 40-krát. Ak sa Slovensko podľa Ústavy SR neviaže k žiadnej ideológii či filozofii, nemôže byť taký základný dokument, akým Stratégia je, ignorovať Ústavou stanovenú neutralitu. Preto žiadame odstrániť z dokumentu pojmy, idey a názory jednej ideologickej skupiny (gender mainstreaming) a vytvoriť Stratégiu na neutrálnych základoch, a to bez používania pojmov ako „rod“, „rodová rovnosť“.

2.3 Nadbytočné používanie ženského rodu pri podstatných menách, kde zástupne mužský rod označuje obe pohlavia a tento spôsob uvádzania je dlhodobým obyčajom v používaní slovenského jazyka. Pozri príloha: Odpoveď Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra.

Návrh: uvádzať len tieto termíny: občan, seniori, žiak, žiaci, migranti, azyľanti, Rómovia a odstránenie ženských podôb podstatných mien, keďže ich používanie je jazykovo neopodstatnené, pretože dokument nepojednáva o konkrétnych osobách.

3. Obsahová stránka Stratégie

3.1 Úvod

3.1.1 „Nový strategický programový dokument pre oblasť ľudských práv by mal komplexne analyzovať, zhodnotiť, revidovať doterajší vývoj vrátane pomenovania dlhodobých trendov. Súčasne by mal reflektovať nový vývoj problematiky ľudských práv vo svete, na európskej regionálnej úrovni ako aj v rámci EÚ.“ – nie je popísaný vývoj, ktorý chce Stratégia reflektovať. Žiadame doplniť a taktiež pri formulácii zohľadniť, že vývoj ľudských práv je limitovaný a to povinnosťami subjektov ako nositeľov práv a tiež právami tretích osôb.

3.1.2 „Blížiac sa predsedníctvo SR v EÚ v roku 2016 je historickou príležitosťou prezentovať Slovenskú republiku ako vyspelú krajinu, pre ktorú sú politiky zamerané na presadzovanie ľudských práv, rodovej rovnosti, rešpektovanie multikulturality a nediskriminácie neoddeliteľnou súčasťou vnútornej aj zahraničnej politiky.“ Takéto tvrdenie nie je podložené a nemá oporu v programovom vyhlásení vlády SR, dokumentu, ktorý určuje smerovanie vnútornej i zahraničnej politiky a taktiež vôbec nereflektuje očakávania širokej slovenskej verejnosti na politiku štátu. Žiadame tento odsek vypustiť.

3.2 Ciele

Strategickým cieľom je zvýšenie efektívnosti implementácie ľudsko-právnych záväzkov SR, ich výkonu a vymáhateľnosti. Absentuje cieľ - zlepšiť legislatívne prostredie, a to zvýšením ochrany rodičovských práv, odstránením diskriminácie nenarodených ľudských bytostí voči už narodeným, znižovať psychické násilie páchané na deťoch i dospelých osobách pri rozpade rodín v dôsledku ľahko dostupného rozvodu manželstva. Navrhujeme zahrnúť k strategickým cieľom aj úpravu legislatívy v týchto otázkach.

3.3. Pôvod a význam ľudských práv

3.3.1 „Koncept prirodzených ľudských práv je samozrejme historickým, sociálnym, politickým a právnym konceptom. Je výsledkom historického a sociálneho vývoja a ani v súčasnosti nie je statický a nemenný.“ Uvedená formulácia implicitne evokuje, že koncept prirodzených ľudských práv je historicky prekonaný.

„Z hľadiska právneho významu a priamosti pôsobenia ústavných noriem možno práva a slobody deliť na práva a slobody pôsobiace priamo a bezprostredne. K nim patrí okruh tzv. prirodzených práv človeka a celý rad ďalších práv a slobôd, ktoré vznikajú bezprostredne z ústavnej normy a nevyžadujú si ďalšiu právnu úpravu. Druhý okruh tvoria práva a slobody, ktoré predpokladajú úpravu alebo určenie hraníc uplatnenia prostredníctvom zákonov. K právam tohto druhu patria najmä práva sociálnej a hospodárskej povahy.“ (Štátne právo Slovenskej republiky, Prof. JUDr. Marian Posluch, CSc., Doc. JUDr. Lubor Cibulka, CSc., Heuréka 2003) Okruh prirodzených práv človeka nie je možné ľubovoľne rozširovať. Žiadame vypustiť túto formuláciu.

3.3.2 „Pri realizácii práv druhej a tretej generácie je nevyhnutné dôsledne rešpektovať princíp efektívnej participácie tých, ktorých sa príslušné opatrenie týka.“ - Navrhujeme vložiť za slovo „princíp“ slovo „subsidiarity a“.

3.4. Rešpektovanie ľudských práv

3.4.1 „Vzhľadom na fundamentálny význam uplatňovania základných práv a slobôd pre celkové fungovanie právneho štátu a kvalitu demokracie vláda zväži, že bude iniciovať zmenu ústavy v tom zmysle, že na prijatie či zmenu zákona upravujúceho výkon základných práv a slobôd bude potrebná kvalifikovaná (nadpolovičná) väčšina všetkých poslancov a poslankyň národnej rady.“ Kvalifikovaná väčšina znamená súhlas troch pätín poslancov. Žiadame vypustiť citovaný odsek, keďže na zmeny v takej dôležitej oblasti má panovať celospoločenská zhoda, vyjadrená prostredníctvom volených zástupcov a to dosiahnutím ústavodarného kvóra. Nevidíme dôvod na vznesenie takejto požiadavky voči vláde.

3.4.2 „Výbor OSN pre hospodárske a sociálne práva v odporúčaniach z roku 2012 okrem marginalizovaných skupín dáva do pozornosti aj ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich prístup k bývaniu, vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, pretrvávajúce nerovné postavenie žien v oblasti odmeňovania za prácu, reprodukčných práv, vo verejnej sfére i politike.

Upozorňuje tiež na neexistenciu legislatívy, ktorá by upravovala právne uznanie párov rovnakého pohlavia.“ Uvedené sú

odporúčania, Slovenská republika nie je povinná meniť svoju legislatívu na základe týchto odporúčaní. Žiadame uvedený odsek vypustiť a nezohľadňovať ho pri tvorbe Stratégie.

3.5 Ochrana ľudských práv

3.5.1 „Príčinou sú väčšinou nedostatočné právomoci, nedostatok nezávislosti, nedostatočné stotožnenie sa s ľudsko-právnymi princípmi, nízky reálny dosah na aplikačnú prax, nízka vymáhateľnosť práva.“ Aké sú to „ľudsko-právne princípy“ a o čo sa opiera o tvrdenie o nedostatočnom stotožnení sa s nimi? Žiadame uvedené vypustiť.

3.5.2 „Prototypom nového druhu medzinárodného ľudsko-právneho dohovoru, odrážajúceho uvedený prístup je Dohovor o právach osôb so zdravotným znevýhodnením, ktorý prijalo Valné zhromaždenie OSN spolu s Opčným protokolom v roku 2006.“ Zmienovaný Dohovor v čl. 25 požaduje zavedenie „programov pre postihnutých, ktoré by boli zamerané na tzv. sexuálne a reprodukčné zdravie a populačne orientované verejné zdravie.“ Čím pre zdravotne postihnuté osoby požaduje ľahko dostupné sterilizácie a umelé potraty, čo popiera jeho všeobecnú zásadu: „plné a účinné zapojenie sa a začlenenie do spoločnosti“. Žiadame uvedený Dohovor nepovažovať za prototyp a teda nasledovaniahodný vzor. Navrhujeme vypustiť stať o danom Dohovore.

3.5.3 „Ďalším dôležitým znakom je princíp preneseného dôkazného bremena (odporcovi prislúcha preukázať, že nedošlo k porušeniu zásady rovného zaobchádzania).“ Za prínos sa považuje nalomiť pravidlo rímskeho práva „*Nullum crimen, nulla poena sine lege*“, ktoré je priamo zakotvené v Ústave SR. Žiadame zmeniť formuláciu „za pridanú hodnotu“.

3.5.4 „Medzi deklarované ciele charty patrí napríklad aj ten, aby „štáty poskytli každej osobe možnosť vzdelávať sa v oblasti demokratického občianstva a ľudských práv“, ďalej, že „podstatným prvkom akejkoľvek výchovy a vzdelávania k demokratickému občianstvu a ľudským právam je podpora sociálnej kohézie a interkultúrneho dialógu, ako aj uznania hodnoty rôznorodosti a rovnosti, vrátane rodovej rovnosti“. Ide o právne nezáväzný dokument, z ktorého SR nevyplývajú žiadne záväzky, a preto nie je

patričné uvádzať požiadavky tohto dokumentu na zmeny v oblasti vzdelávania. Žiadame vypustiť celý citovaný odsek.

3.5.5 „Niektoré nepriaznivé procesy a trendy, ktoré sa v ostatnom čase prejavujú v oblasti vnútroštátnych ľudsko-právnych politík, a to nielen v nových členských štátoch, prinútili inštitúcie EÚ hľadať nástroje na riešenie takýchto situácií.“ Žiadame uviesť a pomenovať, ktoré konkrétne procesy a trendy v danej oblasti sú nepriaznivé.

3.6 Napĺňanie ľudských práv

3.6.1 „Z vyššie uvedeného je zjavné, že najväčšie rezervy v oblasti ľudských práv na Slovensku sa nevyskytujú v oblasti legislatívy, ale v oblasti implementácie rôznych kategórií ľudských práv cestou efektívneho zamedzenia diskriminácie znevýhodnených skupín, začlenenia nových sociálnych skupín do systému ochrany ľudských práv ako i v oblasti prevencie porušovania ľudských práv, vo výchove a vzdelávaní k ľudským právam.“ Nie je definované, kto je príslušníkom nových sociálnych skupín. Taktiež nie je dostatočne zdôvodnené, prečo by SR mala mať rezervy nie v oblasti legislatívy, ale v daných oblastiach. Aké údaje sú podkladom pre takéto tvrdenie? Žiadame vypracovať dôsledné zdôvodnenie takého tvrdenia.

3.6.2 „Pre Slovenskú republiku ako aj pre všetkých zúčastnených je, tak v individuálno-štátnej rovine ako aj v rovine nevyhnutnej globálnej spolupráce a syntézy, aktuálnym a neodkladným úsilím o mentalitu formujúci spôsob politiky, o scivilnenie štátnej moci a o presadenie rovných práv každého človeka.“ Žiadame bližšie vysvetliť požiadavky na „scivilnenie štátnej moci“.

3.7. Otvorené strategické otázky pre ďalšie obdobie

3.7.1 „V niektorých dôležitých oblastiach Slovenská republika nemá vypracovaný komplexný programový dokument charakteru dlhodobej stratégie a akčného plánu, napriek tomu, že tieto oblasti patria medzi prioritné oblasti záujmu OSN, Rady Európy, OBSE, či Európskej únie. Zároveň sa neustále ukazuje aj vnútroštátny dopyt z pohľadu dotknutých cieľových skupín pre jasnejšie vymedzenie verejných politík v daných oblastiach. Je preto potreb-

né vypracovať a prijať niekoľko dôležitých nových programových dokumentov. Ide o tieto oblasti.“ Žiadame vypracovať nový programový dokument v týchto oblastiach: právo na život od počatia po prirodzenú smrť, nediskriminácia obyvateľov v strednom veku (50+) na trhu práce, nediskriminácia otcov ako nositeľov rodičovských práv pri úprave starostlivosti o dieťa po rozvode, nediskriminácia vo financovaní vzdelávania, právo dieťaťa na výchovu biologickými rodičmi, riešenie konfliktných situácií jednotlivých práv, ochrana pred psychickým násilím spôsobeným rozvodom manželstva, ochrana práva na odpočinok.

3.8 2. strategická otázka: Celoštátny plán vzdelávania k ľudským právam

„- metódy propagácie výchovy k ľudským právam a demokratickému občianstvu, vrátane interkultúrneho vzdelávania v médiách a iných sociálnych sieťach, vrátane vyhodnotenia stavu rodovo citlivého vzdelávania, resp. vzdelávania zameraného na ľudské práva žien a na rodovú rovnosť a opatrenia na jeho rozvoj;

- určiť pravidlá používania korektného jazyka ľudských práv vo všetkých sektoroch spoločnosti“ Vzdelávanie zamerané na ľudské práva žien je v rozpore s presadzovaním princípu nediskriminácie, keďže vzdelávacieho procesu sa rovnako zúčastňujú aj chlapi, príslušníci mužského pohlavia, ktorí by takýmto tematicky jednostranným vzdelávaním boli diskriminovaní.

Považujeme súčasnú úroveň vzdelávania k ľudským právam za optimálnu, pričom za najlepší spôsob vytvárania úcty a rešpektu k ľudským právam považujeme harmonický život v rodine, a preto snahy o výchovu k ľudským právam by mali smerovať k podpore rodín a ozdraveniu vzťahov. Navrhujeme danú strategickú otázku vypustiť.

3.9 3. strategická otázka: Rovné zaobchádzanie
pozri pripomienky vyššie v časti 3.7.1

3.10 5. strategická otázka: práva LGBTI ľudí

„Keďže existuje zásadný rozdiel medzi pármami, ktoré sú schopné splodiť život (vzťah medzi mužom a ženou) a medzi pármami, ktoré

túto schopnosť ani potenciálne nemajú (vzťah dvoch ľudí rovnakého pohlavia), tento fakt by sa mal v Strategii spomenúť a na základe neho vytvoriť jednoznačná rozlišovacia hranicu. Tí, ktorí sú schopní splodiť život by mali mať uznané a štátom garantované práva vyplývajúce z povahy a prirodzenosti ich vzťahu – právo na výchovu detí a podpora v tejto úlohe v podobe príspevkov, úľav. Len vzťah muža a ženy má potenciál splodiť nový život a tým zabezpečiť spoločnosti jej reprodukciu a ďalšiu tvorbu hodnôt. Štát neupravuje iné priateľské a citové vzťahy dvoch dospelých ľudí, preto nie je dôvod ani regulovať vzájomné vzťahy mužov a žien s inou než heterosexuálne pociťovanou príťažlivosťou. Navrhujeme vypustiť túto strategickú otázku

3.11 6. strategická otázka: posilnenie a reforma nezávislých inštitúcií

Súhlasíme s posilnením nezávislých už existujúcich inštitúcií, najmä úradu verejného ochrancu práv. Spolu však s väčšími finančnými dotáciami žiadame zvýšiť transparentnosť pri nakladaní s verejnými zdrojmi. Nie sme za vznik nových inštitúcií, ani napr. detského ombudsmana, keďže náplň je možné včleniť do už fungujúcej inštitúcie.

3.12 8. strategická otázka: Posilnenie vymáhateľnosti práva

Vymáhateľnosti práva v podmienkach SR nepomôže zverejňovanie rozhodnutí EŠLP, ani špeciálne školenia pre sudcov a súdnych úradníkov. Vymáhateľnosť práva je v úzkom súvisi s morálkou a tej podobné návrhy na vyššom štandarde nepridajú. Rovnako nepôsobí dobre pre stav súdnictva nedodržiavanie Ústavy SR zo strany štátnej moci (viď voľba generálneho prokurátora) či zotrúvanie v jednej z najvyšších súdnych funkcií osoby spriatelenej s predstaviteľmi organizovaného zločinu. Bez vyriešenia takýchto principiálnych otázok nepovažujeme diskusiu o posilnení vymáhateľnosti práva za úprimnú.

3.13 9. strategická otázka: Posilnenie MVO a mechanizmov participácie

Žiadame zlepšiť prostredie pre činnosť nielen tých MVO, ktoré sa zaoberajú presadzovaním ľudských práv, rovným zaobchádzaním a rodovou rovnosťou, ale i pre ostatné MVO, ktoré pôsobia v oblasti výchovy, vytvárania záujmových aktivít pre deti a mládež, zlepšovania podmienok pre telesne postihnutých, ochrany života, ochrany rodiny a rodinných hodnôt. Žiadame zaviesť transparentné pravidlá pre účasť na práci vo výboroch Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

3.14 10. strategická otázka

„ale zároveň sa ľudské práva nedajú nadekrétovať bez toho, aby tie a tí, ktorí ich majú zaručiť a rovnako tie a tí, ktorí ich majú užívať, neboli s nimi vnútorne stotožnení.“ Ak by sme rovnakú argumentáciu použili v prípade páchatel'ov trestných činov proti životu, príp. iných trestných činov, spoločnosť by ostala paralyzovaná, keďže evidentne páchatelia nie sú stotožnení s dikciou ústavne chráneného práva na život („Nikoho nemožno zbaviť života“). Žiadame uvedené vypustiť a deklarováť základné ľudské práva ako práva erga omnes, bez ohľadu na psychologické či iné aspekty akceptácie nositeľov týchto práv.

Mgr. Miroslava Makovníková Mosná
Mgr. Mária Guregová, predsedníčka FVO

Príloha: Odpoveď Jazykového ústavu E. Štúra SAV

e-mail publikovaný na nasledujúcej strane

Od: <jazykovaporadna@smeonline.sk>
Dátum: 9. júla 2013 11:57
Predmet: Oznamenie o odpovedi: 4275

SLOVENSKÁ AKADÉMIA VIED
JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV ĽUDOVÍTA ŠTÚRA
813 64 BRATISLAVA, PANSKÁ 26

Vážený pán/pani
Miroslava Makovniková Mosná

Odpovedáme na Váš e-mail z 26. 06. 2013

V slovenčine je z gramatického hľadiska základný mužský rod, ktorý v niektorých prípadoch funguje zástupne aj pre osoby ženského pohlavia. Tak je to napr. v legislatíve, kde sa pomenovania osôb, ako napr. *zamestnanec, pracovník, poistenec, daňovník*, používajú v mužskom rode, pričom dané názvy sa vzťahujú na osoby oboch pohlaví. V praxi je to potom tak, že napr. v tlačive o funkčnom plate štátneho zamestnanca je v predtlačí názov *štátny zamestnanec* v tvare mužského rodu, čiže v podobe, ako je uvedená v zákone, pri ktorom sa v prípade ženy doplní príslušné ženské meno: *Štátny zamestnanec: Mgr. Elena Kusá*. V kolónke *Funkcia* je však náležité doplniť názov funkcie v tvare ženského rodu, pretože názvy povolání a funkcií, ktoré zastáva žena, sa v slovenčine prechylujú: *Funkcia: generálna riaditeľka sekcie*. V niektorých úradných tlačivách, v dotazníkoch, anketách a pod. je zaužívané vyznačovať alternatívnosť ženského adresáta, pretože sa tu dopĺňa konkrétne meno osoby mužského alebo ženského pohlavia. Alternatívnosť sa vyznačuje celým tvarom pomocou lomky alebo zátvoriek, napr. *pracovník/pracovníčka, pracovník (pracovníčka), ste spokojný/spokojná, ste spokojný (spokojná)*, alebo zakončením so slovotvornou ženskou príponou so spojovníkom: *pracovník/-íčka, pracovník (-íčka), ste spokojný/-á, ste spokojný (-á)*.

Zástupne sa používa mužský rod aj v množnom čísle – porov. *vážení hostia, pracovníci úradu, študenti, spisovatelia, účastníci, členovia kongresu, rekreanti, prítomní odborári, dobrovoľníci* atď. Podobne súhrnným pomenovaním *zamestnanci* sa myslia všetci zamestnanci – muži i ženy – určitého podniku, organizácie či inštitúcie.

S pozdravom,
Mgr. Silvia Duchková
za jazykovú poradňu JÚĽŠ SAV TELEFÓN: 54 43 17 61 - 2

Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku HFI

V zmysle diskusií vo workshopoch k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej aj „Stratégia“) si dovoľujem zaslať písomné pripomienky a prosím o ich odovzdanie redakčnému tímu, ktorý stratégiu pripravuje, na zapracovanie.

1. Stratégiu je nevyhnutné zbaviť ideologického zafarbenia

Stratégia je ideologicky zaťažená. Neprimerane a nekriticky propaguje určité ideologické požiadavky, a to aj za cenu odsúdenia iných ideových konceptov, ktoré majú v slovenskej spoločnosti značné zastúpenie. Najviac tento problém vystupuje v tých častiach, v ktorých Stratégia hovorí o LGBTI problematike.

Príklady:

„Keďže aj v tomto prípade ide o dôstojnosť a prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti, ukazuje sa za nevyhnutné, aby sa príslušné orgány tejto oblasti v najbližšom období naďalej programovo seriózne venovali, a po zhodnotení všetkých okolností sa pripravili aj na príslušné legislatívne a administratívne riešenia.“ (Strana 17 Stratégie)

„Ani dodržiavanie princípu formálnej rovnosti vždy nezaručí naplnenie spravodlivosti a dôstojnosti v prípade osôb alebo skupín osôb, ktoré v dôsledku kumulácie určitých objektívnych znakov a okolností vstupujú do spoločenských a právnych vzťahov so znevýhodnením. Znevýhodnenie môže byť spôsobené dlhodobo pretrvávajúcimi historickými, politickými, sociálnymi príčinami, či tradíciami viažucimi sa na kultúrne, či náboženské kánony. Z týchto dôvodov v mnohých štátoch ani s nastolením demokratických poriadkov a formálneho ustanovenia inštitúcií právneho štátu automaticky nenastanú podmienky pre skutočnú, efektívnu, či materiálnu rovnosť, napríklad, osôb s odlišnou farbou pleti, žien, osôb so zdravotným znevýhodnením, osôb patriacich k jazykovým či náboženským menšinám, či LGBTI osôb. Uvedené konštatovanie platí aj pre Slovenskú republiku, ktorá – podobne ako ostatné „rodiače sa“ demokracie v strednej a východnej Európe – prešla obdobím totalitárnych režimov. Postoje jej obyvateľiek a obyvateľov sú aj preto často zaťažené predsudkami a stereotypmi a v spoločnosti pretrvávajú hodnotové konflikty, vy-

plyvajúce zo zakotvenosti v rozličných kultúrnych a náboženských tradíciách.“ (Strana 18 Prílohy)

„Niekedy však nie je identifikácia priamo alebo nepriamo diskriminačného konania jednoduchá a priamočiara. Závisí od spoločenských vzťahov, noriem a kánonov, ktoré sú považované za axiomatické, nepochybniteľné a sú premietnuté do zákonov a iných právnych predpisov. Ak napríklad, podľa zákona, „manželstvo je zväzkom muža a ženy“, aj interpretácia toho, čo možno považovať za nerovné zaobchádzanie voči LGBTI osobám, sa bude líšiť. Z pohľadu LGBTI osôb je neexistencia možnosti registrovaného partnerstva alebo manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia jasnou diskrimináciou, z pohľadu väčšinovej populácie aj z pohľadu štátnych orgánov však nie. Štát tordí, že k diskriminácii LGBTI osôb nedochádza, pretože z titulu LGBTI identity ich predsa nikto nediskriminuje v škole, zamestnaní, prístupe k službám. Ani toto však nemusí byť pravda, kým je v spoločnosti silne prítomný (do práva síce netransponovaný, resp. z neho už vyňatý) kánon o „neprirodzenosti, nemorálnosti“ (správania) osôb s LGBTI orientáciou, ktorý často krát fakticky ovplyvňuje (negatívny) postoj iných osôb a inštitúcií voči LGBTI ľuďom.“ (Strana 20-21 Prílohy)

Z uvedených citátov je zjavné, že v spoločenskej diskusii na tému politických požiadaviek LGBTI osôb sa tvorcovia Stratégie jednoznačne prihlásili k jednému konkrétnemu názoru, ktorý presadzuje politické zmeny a nabádajú aj k zmene rodinnoprávnej legislatívy. Súčasne odsudzujú také názory, ktoré považujú súčasnú úpravu manželstva na Slovensku za vhodnú a odsudzujú tiež názory či náboženské presvedčenia, ktoré považujú homosexuálne sexuálne správanie za nesprávne.

Takýto prístup zvolený v stratégii je neprípustný. Nerešpektuje programové vyhlásenie vlády, ktoré odmieta zmeny v inštitúte manželstva, ani väčšinový názor slovenskej spoločnosti. Odsudzuje aj učenie cirkví etablovaných na Slovensku a fakticky ich obviňuje z propagácie diskriminácie voči LGBTI osobám.

Ak má Stratégia získať širšiu podporu spoločnosti, nesmie nanucovať jeden kontroverzný politický názor a kritizovať ostatné názory a pohľady. Z tohto pohľadu je potrebné Stratégiu podstatne prepracovať.

2. Potrebné je upraviť otvorené strategické otázky pre ďalšie obdobie

Stratégia obsahuje deväť, zväčša prierezových, otvorených strategických otázok pre ďalšie obdobie. Je zjavné, že cieľom autorov Stratégie bolo zamerať sa na prierezové problémy, avšak popri týchto sa Stratégia venuje aj dvom konkrétnym oblastiam, a to národnostnej politike a právam LGBTI ľudí.

Voči kapitole o právach LGBTI ľudí máme zásadné výhrady, a to kvôli ideologickému zafarbeniu celej tejto kapitoly a podsúvaniu dojmu, že LGBTI osoby sú na Slovensku diskriminované tým, že nemajú možnosť uzatvárať manželstvá alebo štátom registrované partnerstvá. Vzhľadom na túto skutočnosť požadujeme vypustiť celú piatu otvorenú strategickú otázku (Práva LGBTI ľudí?) zo Stratégie.

Keďže Stratégia by mala obsahovať komplexnú úpravu problematiky, považujeme za vhodné aby sa pozornosť vo forme samostatnej kapitoly venovala aj ostatným dôležitým oblastiam ľudských práv. V prípade, že autori Stratégie ponechajú doterajší prístup, a síce osobitne sa venovať formou otvorených otázok len vybraným oblastiam ľudských práv, ktoré zatiaľ nie sú dostatočne podchytené v iných strategických dokumentoch, navrhujeme doplniť nové kapitoly. V takom prípade je potrebné do Stratégie doplniť aj nasledujúce štyri oblasti, ktoré zatiaľ nie sú upravené v žiadnom samostatnom dokumente, akčnom pláne či stratégii:

– Právo na život nenarodených detí

V súčasnosti najviac diskriminovanou menšinou v Slovenskej republike sú práve nenarodené deti, ktoré sú zbavené efektívnej ochrany svojho práva na život. Diskriminácia nenarodených detí dosahuje rozmery, ktoré nevidíme pri žiadnej inej menšine či spoločenskej skupine. V tomto smere je potrebné začať serióznu diskusiu o odstránení diskriminácie nenarodených detí a hľadaní ciest pre postupné posilňovanie povedomia o potrebe ochrany práv všetkých ľudí bez rozdielu, vrátane nenarodených detí. Ak má byť Stratégia zmysluplná, nesmie sa vyhýbať oblasti, v ktorej diskriminácia dosahuje najväčšie rozmery. Stratégia nemusí hneď zavádzať úplnú rovnoprávnosť (aj keď táto by mala byť cieľom našich snáží), avšak mala by vytvoriť priestor pre hľadanie spoločensky

prijateľných zlepšení súčasného stavu tak, aby sa nastolil trend postupného odstraňovania diskriminácie nenarodených detí.

– Právo na výhradu svedomia.

Právo na výhradu svedomia je oblasťou, ktorá je na Slovensku síce známa, ale napriek tomu právo na výhradu svedomia nie je plne rešpektované. Neraz sú najmä pri prijímaní do zamestnania ľudia diskriminovaní kvôli uplatňovaniu výhrady svedomia. Táto téma by si zaslúžila bližšiu analýzu, a to vrátane možností predchádzať diskriminácii osôb uplatňujúcich si výhradu svedomia. Slovenská republika má tiež medzinárodnoprávny záväzok prijať samostatnú zmluvu o výhrade svedomia so Svätou stolicou, a následne aj s ostatnými registrovanými cirkvami. Napriek skutočnosti, že ide o záväzok SR ľudsko-právneho charakteru, Stratégia neobsahuje žiadnu zmienku o potrebe naplnenia tohto dôležitého medzinárodného záväzku. Stratégia by teda v osobitnej kapitole venovanej právu na výhradu svedomia mala vytvoriť priestor pre prípravu a prijatie osobitných zmlúv o výhrade svedomia.

– Rodičovské práva

Ďalšia dôležitá oblasť, ktorej sa nevenuje na Slovensku dostatočná pozornosť, je oblasť rodičovských práv. V zmysle čl. 41 ods. 4) Ústavy SR: „Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.“ Tieto práva sú ďalej bližšie upravené napríklad aj v § 31 ods. 1) Zákona o rodine: „Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“ Napriek dôležitosti tejto témy sa právu rodičov na výchovu svojich detí nevenuje dostatočná pozornosť. Nie je zriedkavé, že sa deťom na škole či v iných zariadeniach podsúva ideologické videnie sveta, prípadne vybraných oblastí života v rozpore s presvedčením a vôľou rodičov. Nie sú vytvorené dostatočné mechanizmy rodičovskej kontroly nad obsahom školskej výchovy, a takmer úplne absentuje možnosť rodičov na domáce vzdelávanie svojich detí. Toto sú oblasti, ktorým sa zatiaľ nevenovala dostatočná pozornosť a Stratégia by ich preto mala bližšie pomenovať.

– Náboženská sloboda a sloboda slova

V oblasti náboženskej slobody a slobody slova dochádza k podstatným negatívnym posunom, a to aj na Slovensku. Náboženská sloboda a sloboda slova boli výrazne potláčané v čase socializmu, dnes sa však opäť rozširujú snahy o prenasledovanie veriacich (v slovenských pomeroch najmä kresťanov) a obmedzovanie ich slobody prejavu. Ako príklad uveďme, že cirkev od nepamäti hlásala určité etické štandardy v oblasti sexuálneho správania, odsudzovala predmanželský a mimomanželský sexuálny život, ako aj homosexuálne správanie a podobne. Takéto etické štandardy nemusia vyznávať všetci ľudia, a môže sa o nich viesť spoločenská diskusia. Nesprávne však je, ak sa takéto filozofické názory, či náboženské učenie označí za zdroj diskriminácie (napríklad voči homosexuálom, ako to navodzuje aj samotná Stratégia.) Pri diskusiách o týchto dôležitých spoločenských témach štát nesmie prenasledovať (ani umožniť prenasledovanie) ľudí len preto, že podľa nich je (napríklad) homosexuálne správanie nemorálne.

Zo západnej Európy je známych viacero príkladov prenasledovania kresťanov pre ich názory, časť z nich je zmapovaná napríklad na stránke Observatory on Intolerance and Discrimination against Christians (<http://www.intoleranceagainstchristians.eu>). Aj na Slovensku sú známe prípady diskriminácie z dôvodu názoru a presvedčenia, napríklad nedávne odmietnutie poskytnúť služby dopravného prepravcu z dôvodu, že sa spoločnosť Wagon Service nestotožňuje s názorom na ochranu života: <http://www.hlavnespravy.sk/vlaky-pre-ludi-nie-su-pre-vsetkych-ludi/113461/>. Téma prenasledovania pre náboženské a iné presvedčenie sa stáva veľmi aktuálnou témou a je potrebné aby sa jej Stratégia systematicky venovala vo forme samostatnej strategickej otázky.

Všetky štyri vyššie uvedené oblasti ľudských práv si zaslúžia osobitnú pozornosť, ktorá im doposiaľ nebola zo strany Slovenskej republiky dostatočne venovaná, a preto navrhujeme, aby boli do Stratégie zapracované vo forme samostatných strategických otázok.

Mgr. Patrik Daniška

Katolícke hnutie žien Slovenska – KHŽS

Písomné pripomienky k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR*

- 1) V dokumente formulované ľudské práva vychádzajú z koncepcie úplnej slobody človeka a rovnosti ľudí ako základu všetkých ďalších práv. Sloboda je tu však chápaná ako podmienka na realizáciu akýchkoľvek egoistických túžob, potrieb a snov človeka, nezriedka vychádzajúc z jeho komplexov. Pritom nie sú definované nijaké hranice tejto slobody, preto je možné ísť až do absurdnosti (sexuálne a reprodukčné práva sú slobodou zabíjať), právo skupiny ide proti právu väčšiny a záujmom štátu a spoločnosti (v otázkach rodiny či práv dieťaťa). Stratégia nemôže bezhranične uvoľňovať všetky práva, ale mala by rešpektovať istú hierarchiu práv. Základom je podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv garancia ľudského života a jeho nenarušiteľnosti, nemožno zanedbať ani záujem o normálnu reprodukciu spoločnosti cez manželstvo a rodinu – obom týmto je potrebné podriadiť ostatné práva.

Návrh: Popracovať hlbšie filozoficky na podstate práv a ich hierarchii. Nie všetky sú si rovnocenné. Právo na život nie je rovnocenné s právom na sexuálny pôžitok. Existuje aj podľa medzinárodných dokumentov určitý poriadok práv.

- 2) Stratégia sa odvoláva na sociálnu kohéziu. Ak má fungovať spoločnosť, musí dôjsť k vzájomnej harmónii. Všetky skupiny obyvateľstva majú mať svoj hlas. Je však rozdiel, či niektorá menšina spoločnosť buduje, alebo deformuje. Práva menšín majú byť akceptované v miere, v akej prispievajú k budovaniu a na prospech spoločnosti. Inak nemôžu byť akceptované ako práva (napr.: nemôže si niekto dovoliť svoju túžbu po pomste definovať ako právo). Rodová teória, ktorá sa ťahá naprieč celej stratégii má budovať vzťahy medzi mužmi a ženami, nie vytvárať zmätok medzi pohlaviami. Skupiny LGBTI majú posilňovať štát, nie rozvracať rodinu

ako základnú bunku. Do tej miery, do akej ide o pozitívne budovanie, majú menšiny legitimitu uznania svojich práv.

Návrh: Formulovať také práva žien, aby posilňovali skutočnú rovnoprávnosť a tým aj súdržnosť manželstiev, rodín či pracovných vzťahov medzi mužmi a ženami. Rovnosť mužov a žien nemôže byť postavená proti prirodzenosti ich pohlavnosti. S týmto nesúhlasia katolícke ženy (Katolícke hnutie žien Slovenska má 60 000 členiek). Gender filozofia úzkej skupiny ľudí oddeľuje pohlavie od rodu, je nezrozumiteľná, mátie spoločnosť a zakrýva iné ambície lobistických skupín (finančné a obchodné záujmy, prístup ku grantom cez projekty vzdelávania a lektorstvo), pričom odoberá potrebné financie na skutočné platové vyrovnanie zamestnaných mužov a žien, na podporu rodín, platenú prácu matiek, opatrovanie starých rodičov, pomoc ženám v núdzi, ženám prepusteným z práce po 50. roku života a podobne.

- 3) Text sa odvoláva na multikultúrnosť a rôznosť osôb a skupín v Európe i spoločnosti. Paradoxne však volá po rovnosti. Rôznosť si vyžaduje špecifický prístup, aby sa mohla naplno prejavíť originalita. Aj k právam treba pristupovať špecificky. Vymedziť ich tak, aby napomáhali jedinečnosti, nezavádzali rovnosťárstvo. Osoba s postihnutím sa nestane zdravou tým, že jej uznáme právo na sex. Homosexuálne osoby sa nestanú vyrovnanými tým, že si adoptujú deti, alebo, že si budú môcť uzákoníť manželstvo. Problém ich nestability a nespokojnosti bude pretrvávať, pretože je vnútorným problémom disharmónie ich identity. Naopak, treba im pomôcť hľadať vnútornú psychickú rovnováhu, prejavíť porozumenie a starostlivosť v základných právach.

Návrh: Stratégiu podložiť serióznymi štúdiami mapujúcimi skutočnú psychologickú situáciu LGBTI. Rešpektovať proporcionalitu ich práv tak, aby neboli v konflikte so svedomím lekárov, chirurgov, občianskych úradníkov, starostov, ktorí by podľa svedomia odmietali nadštandardné požiadavky týchto osôb. Práva LGBTI, ale aj mnohé ďalšie

„nové“ práva (sexuálne a reprodukčné) nemôžu byť v konflikte s právami na život či slobodou vyznania, ako aj s prirodzeným fungovaním štátu na základe súdržnosti rodín. Proporcionalita práv je prvým a nevyhnutným predpokladom kohézie celej spoločnosti.

- 4) Diskriminácia má svoje opodstatnenie, ak ide naozaj o ohrozenie základných práv: práva na život, na slobodu vyznania a prejavu, na rovnaké zaobchádzanie pred zákonom, rovnaký prístup k vzdelaniu, ochranu zdravia a sociálnu starostlivosť, na základné bývanie a potraviny... Teda tie, bez ktorých nie je možný život. Ak by bolo diskrimináciou čokoľvek, čo je proti ľudským túžbam, náklonnostiam a potrebám (bez hraníc), spoločnosť a súdnictvo by sa dostalo do patovej situácie. Vymáhateľnosť práva by sa nedala vôbec realizovať. Všetci by boli proti všetkým. Jedny túžby by odporovali iným. Štát má garantovať práva, ale vyžadovať aj ich obmedzenia.

Návrh: Prehodnotiť pohľad na diskrimináciu tak, aby nepodporovala rozširovanie ľudských práv donekonečna, ale aby mohla v praxi fungovať vymáhateľnosť aspoň základných práv.

Ďalšie podnety:

- A. Zverejniť európske dokumenty a ich záväzné preklady, vymedziť, ktoré z nich sú záväzné pre SR, prehodnotiť tie, ktoré sú len odporúčacie a konfrontovať ich s cyrilo-metodskou kresťanskou kultúrou našej spoločnosti (podľa Ústavy SR): posilniť rodinu, práva rodičov, materské a otcovské práva, práva starých a chorých ľudí, práva nezamestnaných, práva osôb s postihnutím. Hlbšie analyzovať legislatívu práv nenarodených detí a dať ju do súladu s vedeckými poznatkami o počiatku života. Zrušiť právo žien na potrat pod hlavičkou „plánovania rodiny“ (ktoré nikde v medzinárodnej legislatíve neexistuje) a obmedziť ho na plánovanie detí pred počatím.
- B. K terminológii: vylúčiť dvojznačnosť výrazov a pojmov na základe rôznych prekladov zahraničných dokumentov, de-

finovať, čo sa pod ktorým pojmom myslí a uviesť bez odkazov na zdroje, ale priamo v texte. Pri prekladoch ľudsko-právnych dokumentov zabezpečiť ideologickú nezávislosť a kontrolu viacerými osobami (nie tými, ktoré sú navzájom prepojené v jednotlivých výboroch, cez mimovládny sektor alebo súkromné firmy).

- C. Predĺžiť termín na formulovanie stratégie, rozšíriť redakčný tím, pričom ponúkame z našej strany spoluprácu a konzultácie.

Záver:

Celú stratégiu chápeme ako návrh, ktorý je potrebné zásadne prepracovať a ďalej rozdiskutovať, verejnú diskusiu doplniť odbornými stanoviskami vyvážených názorových prúdov. V tejto forme je pre nás neprijateľná. Prierezové celoplošné presadzovanie ľudských práv nemôže slúžiť len niektorým názorovým skupinám a šíriť sa direktívne „výchovou“ cez rodovú perspektívu (takýto totalitný spôsob presadzovania jednej línie existoval za komunizmu). Ľudským právam prislúcha jasná hierarchia a štruktúra prijateľná pre zdravý rozum ľudí. V hre je aj otázka financií na výchovu k ĽP, ktoré musia byť rozložené spravodlivo.

*PharmDr. ThLic. Mária Raučinová,
Mgr. Mária Demeterová, predsedníčka KHŽS*

Klub mnohodetných rodín – KMR

Vítame možnosť zúčastniť sa na tvorbe celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv. Klub mnohodetných rodín (ďalej KMR) sa angažuje pri rozvíjaní ľudských práv na národnej, ale najmä medzinárodnej úrovni. Zameranie KMR je na rodinu, vzťahy v rodine a postavenie rodiny v spoločnosti. Preto naše pripomienky vychádzajú zo skúseností, ktoré KMR nadobudlo v priebehu svojej existencie. Ako príklad dlhodobého angažovania sa bola správa *Diskriminácia mnohodetných rodín – správa pre poslankyňu EP Marie Panavotopoulo-Cassiotou pre zasadanie Skupiny pre rodinu a ochranu dieťaťa, ktoré sa bude konať 12.12.2007 v Štrasburgu v miestnosti SDM S3 v rámci European Year of Equal Opportunities for All: the situation of large families*. Pre KMR je zaujímavé sledovať reálny pokrok, prípadné stagnovanie pri ochrane a podpore ľudských práv v Slovenskej republike. Je to vidieť najlepšie z pripomienkovania rôznych strategických dokumentov a ceníme si, že čím ďalej, tým je väčšia otvorenosť akceptovať pripomienky, názory a skúsenosti verejnosti. Ako pozitívny príklad uvádzame Portál právnych predpisov vytvorený na stránke Ministerstva spravodlivosti SR. Žiaľ, nie je možné podávať v rámci pripomienkového konania analýzy a pod, ktoré obsahujú grafy. Okrem toho len u povinných organizácií je identifikácia autora, verejnú túto možnosť nemá, teda podáva pripomienky anonymne. ¹MS SR sme upozorňovali dávnejšie na tento stav, ale bezúspešne.

Súčasnú prácu na Stratégiu vnímame ako monitoring, ktorý je o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike v kontexte odporúčaní z *Univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva* a z posudzovania zmluvnými orgánmi. Odporúčania z *Univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva* V rámci prvého cyklu *Univerzálneho periodického hodnotenia (UPH) Rady OSN pre ľudské práva (RĽP)* prezentovala Slovenská republika (SR) v Pracovnej skupine RĽP pre UPH dňa 13. mája 2009 situačnú správu o stave do dodržiavania ľudských práv v SR. Hodnotenie SR je naplánované na začiatok roka 2014, pričom už v roku 2013 bude SR musieť začať s prípravou správy o stave ochrany ľudských práv. Odpovede na odporúčania prezentovala

SR v pléne RLP dňa 25. septembra 2009, keď RLP zároveň svojim rozhodnutím 12/116 schválila záverečný výstup hodnotenia SR. SR bude predkladať viaceré periodické správy k implementácii kľúčových medzinárodných ľudskoprávných dohovorov, v ktorých bude potrebné reflektovať predchádzajúce odporúčania zmluvných orgánov, ako aj odporúčania z prvého kola UPH. Včasná informovanosť a koordinovaná spolupráca príslušných inštitúcií a orgánov v SR pri ich vyhodnocovaní a realizácii je nevyhnutná a požadujeme, aby aj MVO (záujemcovia) mali možnosť participovať na tvorbe.²³

Je všeobecne známe, že viaceré úlohy Slovenská republika nevyriešila v potrebnom rozsahu: Ako reprezentatívny príklad KMR uvádza:

- 20/UPH - realizovať program „Dekáda inklúzie Rómov 2005-2015“ s cieľom riešiť všetky formy diskriminácie a zlepšiť životné podmienky v osadách; (11/CERD)
- 53/UPH – vytvoriť špecializované detenčné zariadenie pre nebezpečných väzňov trpiacich psychickými poruchami; (6/CAT, 20/CAT)
- 75/UPH - vypracovať a implementovať stratégiu na riešenie nepomeru rómskych detí zapísaných do osobitných škôl v porovnaní s deťmi so zdravotným postihnutím;
- 19/UPH - vypracovať akčný plán realizácie „Strednodobej koncepcie rozvoja rómskej národnostnej menšiny – Solidarita-Integrita-Inklúzia 2008- 2013“

Predložený dokument *Stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike* vnímame ako snahu o participatívny proces pri tvorbe stratégie. Je to prvý pokus a preto nie je možné požadovať, aby výstup procesu bol ukončený ako ucelená stratégia ochrany a podpory ľudských práv. Tento dokument nemá potrebnú štruktúru a ani ambície, lebo mieša dôležité, principiálne záležitosti s doplnkami, ktoré sú často tvorené z doteraz ešte neschválených dokumentov, hoci sú predkladané rôznymi organizáciami už za definitívne. Tým je spôsobený zmatok. Nemôžeme sa vyhnúť dojmu, že ide o zámerné zavádzanie, ako je to v prípade Výboru pre práva lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, ktorý odporučil svojim uznesením č. 9 z 27. mája

2013 Vláde SR, aby sa pri príprave, pripomienkovaní a hodnotení verejných politík, stratégií a legislatívy dotýkajúcej sa práv LGBTI ľudí riadila definíciami pojmov a interpretáciou ľudských práv, ktoré obsahujú Jogjakartské princípy, ktoré v slovenskom jazyku vydal Úrad vlády SR v roku 2011 (http://www.vlada.gov.sk/data/att/1829_subor.pdf). <http://www.yogyakartaprinciples.org/> Jogjakartské princípy boli pri tom odmietnuté (<http://www.oscepa.org/>) počtom hlasov 23:4 dňa 29.6.2013. Preto KMR nabáda k podstatne väčšej zdržanlivosti, lebo vzniká dojem, že niektoré skupiny sú diskriminované, či už v pozitívnom, alebo negatívnom.

Kvalitný, holistický strategický dokument nie je možné pripraviť bez rozsiahlej diskusie. Ako elementárny podklad je treba predložiť zoznam záväzných dokumentov, ktoré Slovensko ratifikovalo. Ďalší zoznam musia tvoriť dokumenty, ktoré sa Slovenská republika pripravuje prijať. Pred ich prijatím ich treba predložiť diskusii, aby sme sa vyhli vyššie uvedeného prípadu, ktorý je neefektívnym vynakladaním finančných prostriedkov Vlády SR.

Rôzne odporúčania, smernice nemajú takú právnu silu a preto je potrebné ich jednoznačne a nezameniteľne dať do iného zoznamu. Tieto dokumenty treba podrobiť verejnej diskusii, aby neprichádzalo k rôznym vágnym odporúčaniam, ktoré okrem toho, že nie sú presné, presahujú kompetencie. Ako príklad môžeme uviesť odporúčanie Výboru pre rodovú rovnosť z 28. 1. 2013 Ministerstvu zdravotníctva. Odvoláva sa vo všeobecnej rovine na ľudskoprávne štandardy. Žiaľ ani jeden takýto štandard neexistuje, a už vôbec nie, ktorý by hovoril o práve ženy na ukončenie tehotenstva.

Okrem vytvorenia zoznamu, navrhujeme zamerať sa na napĺňanie štandardných ľudských práv, kde sú prijaté reálne záväzky Slovenskej republiky, ktoré treba plniť. Neočakávame, že analýza implementácie a dodržiavanie týchto dokumentov sa dá uskutočniť do jesene tohto roku. Ale ako prvý východiskový krok by znamenal všeobecný prínos pre všetkých obyvateľov.

Definovať v celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv strategickú oblasť nových fiktívnych práv ako sú „právo na osobné šťastie, na založenie rodiny, manželstvo, deti a pod.“ nepovažujeme za správne, lebo sú to vágne pojmy, navyše často zasahujúce do práv iného.

Terminológia je slabým miestom predloženej stratégie. Nie je ustálená, často nepresná a nedostatočne podložená záväznými dokumentmi. Preto požadujeme vytvoriť slovník definovaných pojmov (s odvolávkou na prameň), ideálne, aby bol aj v neslovenskej mutácii (anglický jazyk). Bez tohto nie je možné pokračovať, lebo nie jednotná východisková báza. Ako príklad uvádzame pojem „rodová rovnosť“. Pod *rodovou rovnosťou* verejnosť chápe rovnakosť šancí a zaobchádzanie pre mužov a ženy. Citujem *Štatút Výboru pre rodovú rovnosť* v znení neskorších dodatkov: *Pôsobnosť výboru* Výbor najmä:

a) dáva rade podnety na zvýšenie úrovne podpory, ochrany a dodržiavania práva na rovnaké zaobchádzanie z dôvodu pohlavia a rodu v súlade s Ústavou Slovenskej republiky atď. Takto definovaná činnosť a pôsobenie Výboru je v príkrom rozpore s predloženým materiálom, ktorý sa snaží o chápanie a presadzovanie rodovej rovnosti v zmysle predefinovania mužského a ženského pohlavia na „LGBTI“ či iné „rodové“ kategórie. Ľudské práva z princípu nemôžu byť predmetom lobistických snáh. Natíska sa otázka, kde sú hranice výnimky?

KMR ako pozitívny moment vidí, že Správu o rodovej rovnosti schválil slovenský parlament 28. mája 2013. V diskusii sa napríklad veľká pozornosť venovala tomu, aby sa názov dokumentu zmenil na „Správu o stave rovnoprávnosti pohlaví“ a aby sa rozšírila o mužské pohlavie.

Ako príklad KMR uvádza, že Európsky inštitút rodovej rovnosti (EIGE) vo štvrtok 13. júna predstavil Index rodovej rovnosti (GEI) pre Európsku úniu. Predseda Európskej rady Hermann Van Rompuy zdôraznil: „Rodovo citlivé štatistiky nám pomáhajú lepšie pochopiť prekážky, ktoré potrebujeme odstrániť, aby boli všetci občania skutočne rovní.“ Privítal vydanie indexu a dodal: „V našom boji s nezamestnanosťou je zlepšovanie pracovných príležitostí pre ženy otázkou spravodlivosti, ale tiež je to dobré pre spoločnosť a dobré pre ekonomiku.“ V celkovom hodnotení sa o štvrtú pozíciu od konca delí Slovensko spolu s Talianskom. Zrejme sa tu prejavuje tradicionalistické poňatie úloh mužov a žien v otázke starostlivosti a neplatenej práce.

Predložený dokument *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv* vôbec nehovorí o právach spojených s rodinou. Je charakteristické, že sme vykonali rešerš verejných a súkromných médií, žiadne neprinieslo informáciu o 15.máji 2013, ako dátume Medzinárodného dňa rodiny, ktorý oslavovalo vyše 30 000 ľudí po celom Slovensku. Neprenieslo o tejto udalosti ani zmienku ani Ministerstvo sociálnych vecí, práce a rodiny SR, čo považujeme za veľmi podstatné. Pri tom je to záležitosť, ktorá je organizovaná z úrovne najvyššej, a to OSN!

Podobná situácia je v prípade Medzinárodného dňa rodičovstva, vyhláseného v októbri minulého roka. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR KMR upozorňovalo na túto udalosť, dokonca im poskytlo preložené texty (KMR priamo spolupracuje s DESA UN) a ďalšími členskými organizáciami. Slovenská republika odignorovala tieto udalosti. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/292.

Téma rodinných opatrovateľov, kde KMR vykonalo na medzinárodnej úrovni a kde sú porušované ľudské práva vo viacerých rovinách, tak ako to aj ukazuje výskum vykonaný IVPR jednoducho Slovensko neberie do úvahy. Podobne Chartu rodinného opatrovateľa, na tvorbe ktorej sa KMR podieľalo <http://www.coface-eu.org/en/Publications/Charter-for-Family-Carers/>. Je zrejmé, že aj do budúcnosti Slovensko nemieni meniť svoje zameranie, lebo nereaguje na výzvy EÚ vykonať rózne opatrenia nabádajúce na zmenu dôchodkového systému, podpory natality a pod.

Základné ľudské práva sú univerzálne a platia pre celý svet a nemôžu byť rôzne v rôznych krajinách. Preto nemôžu byť predmetom skupín, ktoré lobujú, najmä ak sa dožadujú nadštandardných práv. Predložený dokument na pripomienkovanie nesie takéto znaky a preto sa s ním nebudeme zaoberať, lebo je irelevantný a navyše bol predložený tak, že nevznikol priestor na jeho dôkladné štúdium a teda seriózne pripomienkovanie. Časový tlak vytvára oprávnené dojem, že sa stávame štatistami a nie podielníkmi a participatívnymi účastníkmi procesu.

Pripomienky KMR možno rozdeliť na zásadné, bez ich riešenia nie je možné pokračovať pri vypracovaní stratégie ochrany a podpory ľudských práv. Ďalej sú to pripomienky, ktoré považujeme

za dôležité, ale bolo by vhodné, aby boli predmetom diskusie skôr, ako budú zapracované.

Z predošlého vplyva, že stratégiu ochrany a podpory ľudských práv považujeme za otvorený dokument, podobne ako sú analogické dokumenty.

Skúsenosti a z toho vyplývajúce pripomienky:

1. Prvým strategickým programovým dokumentom upravujúcim oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike po roku 1989 bola Listina základných práv a slobôd, ktorú prijalo vtedajšie Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 9. januára 1991.

Text Listiny základných práv a slobôd bol v takmer identickej podobe inkorporovaný do Ústavy Slovenskej republiky, prijatej 1. septembra 1992. KMR pri vzniku prevzalo text do svojho Štatútu. Preto žiadame, aby bol chápaný v pôvodnom význame, t.j. aby rodina (tvorená na zmluvnom základe muža a ženy) bola vnímaná ako základná bunka spoločnosti a ako prirodzené miesto pre počatie, narodenie sa, rozvoj, dospelý vek a nakoniec prirodzenú smrť. KMR si uvedomuje, že toto je ideál a preto vynakladá maximálne úsilie na jeho dosiahnutie. Preto požaduje, aby rodina bola podporovaná, chránená a posilňovaná. Tieto ciele sú v súlade s cieľmi OSN, ktorá vyhlásila budúci rok za 20. Výročie Medzinárodného roku rodiny IYF. The twentieth anniversary of the International Year of the Family (2014) <http://www.family2014.org>.

Človek má právo na rodinný život a oddych v kruhu rodiny. Preto žiadame, aby sa to akceptovalo ako základné ľudské právo a premietlo sa do legislatívy SR. Súčasný stav je poplatný orientovaniu sa iba na zisk a nehľadí na právo spoločného oddychu. Nakoľko všeobecne v EÚ sa v nedeľu na školách nevyučuje, KMR žiada o zavedenie všeobecného nedeľného zákazu prác, ktoré nie sú potrebné z technologických alebo iných vážnych dôvodov. Toto právo platí v okolitých starých krajinách EÚ. Táto požiadavka je vyslovená okrem iných aj Európskym rokom zosúladenia rodinného života a zamestnania 2014. Reconciling Work and Family Life: www.ey2014.eu. KMR sa podieľal na príprave tejto akcie.

Práva rodiny sú chránené medzinárodnými dohovormi a zá-

konmi. Dôvodom je okrem iného fakt, že dieťa má právo vyrastať v prostredí, kde sú obidvaja rodičia. *Dohovor o právach dieťaťa Všeobecny komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho záujmu (čl. 3 ods. 1).*

Prax štátnych orgánov a v niektorých prípadoch aj konkrétne zákonné úpravy nezaručujú úroveň deklarovaných v dohovoroch. Cieľom návrhu do budúcnosti je preto posilnenie ľudských práv vťahovaných na rodinu vrátane ochrany zákonmi ale aj konaním štátnych úradov.

Predovšetkým podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv článok 26 3. odstavec: *„Rodičia majú prednostné právo voliť druh vzdelania pre svoje deti“*. V Ústave Slovenskej republiky sa v článku 41 odsek 4 píše *„Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.“* Rodičia majú právo odmietnuť výchovu a vzdelávanie, nakoľko Podľa Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je v článku 2 uvedené *„Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výučby, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečovať túto výchovu a vzdelávanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“* Toto je napr. sústavne porušované vyvíjaným tlakom zo strany viacerých štátnych inštitúcií na sexuálnu výchovu v školách, ktorá je iba výsekom komplexnej prípravy na život mladého človeka namiesto prípravy na rodičovstvo.

Na základe tohto textu mnohohodtné rodiny požadovali zmenu školského systému, nakoľko majú primárne právo určovať charakter výchovy svojich detí. Na tento podnet vzniklo cirkevné a súkromné školstvo ako plnohodnotná alternatíva štátneho. Dnešný stav v školstve nerešpektuje Listinu základných práv a slobôd, pretože nie je rovnocenné postavenie škôl pokiaľ je identický predmet a rozsah vyučovania. Štát si osobuje vytvárať regulatíva v podobe *numerus clausus*, o ktorom rozhoduje iný subjekt ako zriaďovateľ školy a financovanie škôl je na rôznej úrovni (obec má poskytnúť na žiaka v súkromnej či cirkevnej škole 88 percent z príspevku, ktorý poskytuje na žiaka verejnej školy). Dochádza k porušovaniu princípu rovnoprávnosti postavenia škôl a školských zariadení bez rozdielu zriaďovateľa a diskriminuje neverejných zriaďovateľov, čím porušuje zákaz diskriminácie určitej časti obyvateľstva.

Postavenie špeciálneho školstva supluje úlohu školy pre deti zo slabého sociálneho pozadia. Preto možno hovoriť o porušovaní práv dieťaťa na primerané vzdelanie (v oboch skupinách), ktoré má byť adekvátne.^{4a 5}

Povinná školská dochádzka končí vo veku 16 rokov. Veľká časť populácie končí svoje vzdelávanie bez akejkoľvek možnosti sa zamestnať, lebo asi 6% je analfabetov! (výsledky PISA). Okrem toho extrémne nízky podiel žiakov, ktorí ukončujú základné vzdelanie na základe veku a nie absolvovania vzdelávania, hovorí o všeobecnom poskytovaní nedostatočnej úrovne vzdelania (cieľom EÚ je 10%, priemer okolo 16%).

Integrácia zdravotne postihnutých detí a mládeže do bežných škôl je problematická, najmä z dôvodu nedostatočnej stavebnej vybavenosti budov.

SR doteraz neriešilo problematiku tzv. domáceho vyučovania, preto KMR žiada rešpektovať právo rodičov na výber spôsobu vzdelávania svojich detí vrátane domáceho vzdelávania.

Nedostatočným financovaním voľnočasových aktivít detí sa síce šetrí, ale sa porušujú základné práva detí a mládeže na dostupnosť vzdelania, najmä zo sociálne slabšieho prostredia, kam v tomto prípade patria najmä mnohohodtné rodiny (medzigeneračný prenos chudoby).

KMR odmieta diskrimináciu, či už v otvorenej alebo skrytej forme. Pozitívnu diskrimináciu považuje za nesystémovú. Podotýkame, že text štatútu vznikol v roku 1994, keď sa nevnímala táto problematika ako citlivá. Preto dôsledne odmietame diskrimináciu z akéhokoľvek dôvodu:

- a. Dnešný daňový a sociálny systém diskriminuje rodiny vzniknuté na zmluvnom základe.
- b. Matky (otcovia) sú diskriminované za materstvo neprimeraným ocenením materstva, prípadne rodičovstva, nakoľko počas materskej dovolenky sa im neprimerane zníži príjem. Nastáva stav, že štát požaduje, aby rodičia investovali do spoločnosti bez primeranej kompenzácie. Je to výrazné najmä v mnohohodtných rodinách a v rodinách s postihnutým dieťaťom.
- c. Sexistický prístup spoločnosti a rodové stereotypy hovoria

- o materskej „dovolenke“ a rodičovskej „dovolenke“. Tým sa znevažuje rodičovstvo ako také a neguje sa jeho význam. Stav v natalite je taký nepriaznivý, že nás upozorňuje na to Komisia EÚ (napr. v rámci dôchodkového systému). KMR žiada zmeniť terminológiu.
- d. Materstvo nie je choroba. Napriek tomu je počas materskej dovolenky vyplácaná dávka zo sociálneho poistenia, ktorá by mala byť štátnou dávkou (mimo poistného systému). Prístup štátu a verejnosti je súčasťou diskriminácie materstva a rodičovstva.
  - e. Matka si zaslúži primeranú ochranu a podporu. Zákon 5/2004 § 8 pamätá na matky, ktoré opatrujú viac detí pri opätovnom návrate do ekonomicky aktívneho života. Nepamätá na rodinných opatrovateľov (spravidla ženy), ktoré po ukončení náročného obdobia života potrebujú podporu. Jeden i druhý prípad vedie k feminizácii chudoby a má význačný rodový rozmer. Okrem toho zákon v praxi sa nemôže uplatniť, lebo podmienky neupravuje žiadna legislatíva a nie je zabezpečené zmluvné financovanie.
  - f. Odmieťa sa diskusia na tému zásluhovosti penzijného systému pre rodičov, ktorí vychovali občanov štátu, ako sa už začala v niektorých štátoch EÚ. Ignoruje sa tým napr. Uznesenie Európskeho parlamentu o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení P6_TA(2006)0089. Sociálna ochrana a sociálne začlenenie článok 25. ďalej vyzýva členské štáty, aby pri výpočte starobného dôchodku zaručili ženám, že nebudú penalizované za neodpracované obdobie z dôvodu materskej alebo rodičovskej dovolenky.
  - g. Podobne sa odmieta začať diskusiu o uznaní práce a zásluh rodičov pri výchove a starostlivosti o deti. Veľmi často sa stretávame s argumentom, že uznaním rodičovstva ako takého by sa podporilo nezodpovedné rodičovstvo v asociálnych skupinách obyvateľstva. Malo by viesť k ďalšiemu zvýšeniu už i tak vysokej pôrodnosti najmä u rómskeho etnika. V tejto otázke sa prejavuje latentná forma predsudkov a postojov. Obefou je však najmä majoritné obyvateľstvo, ktoré sa touto filozofiou vylučuje z rôznych dávok a podôb.

- h. Zákon o dávkach v hmotnej núdzi ako aj jeho návrh rozdeľuje spoločne posudzované osoby do skupín s rozličným počtom osôb pri tej istej dávke. Deti sú teda diskriminované za poradie, v ktorom sa narodila. Najväznejším pozostatkom skostnateného myslenia diskriminujúceho obyvateľstvo, najmä znevýhodnených skupín je, že nie je zavedená vyhľadávacia činnosť zo strany štátu alebo lokálnych inštitúcií. Občan si musí žiadať sám pomoc. Má nárok na poskytnutie až od dátumu, keď podal žiadosť a nie odkedy by mohol mať na ňu nárok. Ako reprezentatívny príklad ilustrujúci toto tvrdenie je, aby si klient podal žiadosť na invalidný dôchodok sám, ktorú zaviedol zákon č. 461/2003 v roku 2004. Dovtedy predkladal žiadosť predovšetkým posudkový lekár.
- i. Zdravotný systém by mal umožňovať ošetrovanie občana EÚ v ktorejkoľvek krajine EÚ. Slovensko túto smernicu napriek termínu neprijalo, čím sú porušované práva na zdravotnú starostlivosť.
- j. Novela zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení nezohľadňuje relevantnú pripomienku Najvyššieho súdu o závislosti posudkových lekárov, zamestnancoch tej istej organizácie, pre ktorú vykonávajú posudzovanie invalidity občanov, ktoré preto nemôže byť objektívne.
- k. Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení zvýšenie povinnej účasti na II. pilieri z 10 na 15 rokov postihuje predovšetkým mnohohodné matky, pretože sa znižuje možnosť uplatniť odpracované obdobie pre II. pilier dôchodkového systému.
- l. Podobná situácia je aj na úradoch práce, kde je posudkový lekár zamestnanec organizácie, pre ktorú pracuje.
- m. Asignovaná daň. Základ dane tvorí suma, ktorá sa vypočíta bežným postupom stanoveným v zákone č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Po tomto procese sa uplatňuje nárok na daňový bonus podľa §33. Bonus neznižuje daňový základ, ale je len ohodnotením daňovníka za to, že okrem zamestnania (preto má príjem, ktorý sa zdaňuje) sa stará o dieťa. Daňovník môže určiť príjemcu asignovanej dane až po znížení dane o daňový bonus. Výška

- čiasťky je znižovaná o daňový bonus. Súčasný stav vnímame ako diskrimináciu rodín (daňovníka) podľa počtu detí.
- n. Podpora bývania mnohodedných rodín neexistuje. Pri predošlej vláde boli tendencie hovoriť v tejto súvislosti s poskytovaním bytov nižšieho štandardu, určených pre neplatičov a iné sociálne prípady. Preto sme odmietli rokovať, lebo týmto postojom sa mnohodedným rodinám naznačovalo, že sú „sociálnym prípadom“. Vládny program sa vôbec týmto problémom nezaobera. Nakoľko tieto rodiny majú na člena nízky príjem, sú vylúčené z možnosti získať primerané bývanie pôžičkovým alebo hypotekárnym spôsobom. Preto často bývajú v rozpore so všetkými požiadavkami modernej hygieny na priestor. Je to najväčšie obmedzenie mnohodedných rodín mestského typu s ďalekosiahlymi dôsledkami!
  - o. Latentná forma bezdomovectva mladých ľudí bývajúcich u svojich rodičov a neschopných založiť si vlastnú rodinu, lebo nemajú možnosť získať primeraným spôsobom adekvátne vlastné bývanie, elementárnu podmienku pre založenie vlastnej rodiny. Tým sa popierajú základné ľudské práva. Tento problém je zahrnutý aj v programovom vyhlásení vlády.

Na koniec jedna poznámka podľa KMR a vďaka jeho pôsobeniu v medzinárodných inštitúciách orientovaných na ľudské práva.

Skúsenosti zo sveta (najmä moslimského) vedúce k sústavne väčšiemu prepojeniu náboženstva so štátnou mocou. Treba sa zamyslieť z hľadiska dlhodobej koncepcie štátu, lebo tendenčné a do veľkej miery módne trendy rozširovania LP na oblasti, ktoré sa nedajú definovať, ako napr. *právo na šťastie (wellfare) a pod., napr. pri nových definíciách/náhrade HDP/GDP, chudoby, ľudských práv*, môžu viesť ku konfliktom, napr. pri LP imigrantov, prípadne niektorých náboženstiev. To, že dnes tento problém na Slovensku ešte nevnímame, neznamená, že neexistuje. V niektorých krajinách EÚ je veľmi výrazný a vedie aj k masovým protestom s rozsiahlou účasťou verejnosti.

88/UPH – zaviazať sa zvyšovať povedomie o odporúčaníach z UPH a zapojiť zainteresované mimovládne organizácie do diskusie o čo najlepšom spôsobe implementácie príslušných odporúčaní;

18/UPH – prijať všetky kroky potrebné na riešenie problémov, na ktoré upozornili predstavitelia občianskej spoločnosti v slovenskej národnej správe (situačná správa k UPH), prostredníctvom nevyhnutných reforiem v oblasti politik a ich implementácie.

75/UPH – vypracovať a implementovať stratégiu na riešenie nepomeru rómskych detí zapísaných do osobitných škôl v porovnaní s deťmi so zdravotným postihnutím

76/UPH – zaviesť praktické opatrenia na riešenie problematiky umiestňovania rómskych detí do osobitných škôl pre deti so zdravotným postihnutím pri absencii jasne definovaných kritérií alebo efektívnych mechanizmov na podávanie sťažností zo strany rodičov; (17/CCPR)

*Ing. Stanislav Trnovec, CSc., SE
spracoval po konzultáciách s členmi KMR*

Klub mnohodesných rodín (doplnenie)

Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť prijala uznesenie o vypracovaní Návrhu na vypracovanie celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, ktorý predložila na pripomienkovanie v rámci konzultačného procesu. Materiál, ktorý mal akceptovať pripomienky bol zverejnený na stránke ako *3851_strategia_odborne-podklady_vlastny-material_3006_rev.pdf*.

Tento materiál a doplnujúce materiály síce pripúšťajú diskusiu na určité témy, ale sa nezaoberajú niektorými podľa nás relevantnými tematikami, ktoré sú rozhodujúce pre ďalší vývoj Slovenska, ekonomiky, trvalo udržateľného rozvoja, teda v konečnom dôsledku aj z ľudskoprávneho hľadiska.

Preto zasielame pripomienky k predloženému materiálu, ktorý vznikol po zapracovaní pripomienok:

1. **V kapitole 2.** *Rešpektovanie ľudských práv sa konštatuje, že Výbor OSN pre práva dieťaťa Slovenskej republiky vytýka, že doposiaľ nezriadila nezávislú inštitúciu na monitorovanie a ochranu práv detí.*
2. Výbor OSN pre hospodárske a sociálne práva v odporúčaníach z roku 2012 dáva do pozornosti aj ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich prístup k bývaniu. Naša pripomienka je, že sa to aj týka najmä mladých rodín, ktoré nemajú vytvárané podmienky pre založenie rodín (v zahraničí bežné rôzne podporne fondy, pôžičky, štartovacie balíčky a pod.) a tak sa to týka nepriamo celého obyvateľstva, lebo je to jeden z rozhodujúcich faktorov podpory natality. Je to mimoriadne dôležitá oblasť vzhľadom na extrémne vysokú nezamestnanosť mladých ľudí.
3. **V Kapitole 2** *sa konštatuje, že Prijatie jednej komplexnej právnej normy pre oblasť rovného zaobchádzania bolo progresívnym a pozitívnym krokom, pretrvávajú však problémy s efektívnosťou a uplatnením inštitucionálnych a právnych prostriedkov nápravy v prípadoch diskriminácie.* Naša pripomienka sa vzťahuje na to, že existuje reálne riziko diskriminácie zo strany štátu. Odvolávame sa na tento text pri

pripomienke ohľadom neplatenej práce. Vypuklým prípadom je de facto klasifikácia materstva ako choroby tým, že podpora je vyplácaná z nemocenského poistenia. Toto sa nezmenilo ani novelou legislatívy, ktorá je teraz schvaľovaná.

Názov *Materská a rodičovská dovolenka* uvádzame ako príklad dehonestujúci určitú životnú fázu ľudského života.

4. Predložený materiál hovorí o tom, že Výbor OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie vo svojich záverečných odporúčaniach z roku 2013 slovenskú vládu vyzýva, aby si dôslednejšie plnila svoje medzinárodné záväzky a poukazuje predovšetkým na porušovanie práva na primerané bývanie v rómskych osadách, upozorňuje na policajné násilie voči Rómkam a Rómom či na násilné sterilizácie rómskych žien. V praxi registrujeme časté vytváranie nátlaku na tehotné ženy, najmä pri viacnásobných tehotenstvách ponúkaním „riešenia“ ukončením tehotenstva a neadekvátnym zdôrazňovaním možných rizík namiesto prejavenia podpory pri riešení prípadných rizík.
5. Pretrváva nedostatočná informovanosť zo strany zdravotníckeho personálu pri zdravotníckych výkonoch najmä podceňovaním rizík z používania farmaceutických preparátov. Napr. teraz bol stiahnutý celý rad farmaceutických prípravkov na základe odporúčania EÚ. V tejto súvislosti uvádzame, že máme dojem, že zámerne sa podceňuje riziko niektorých preparátov. Je známe, že najmä hormonálna antikoncepcia predstavuje často neúmerne riziko nie len pre ženy, ale aj pre životné prostredie. Podobná situácia je aj pri abortívnych preparátoch, ktoré boli schválené v decembri 2013.
6. *Výbor OSN pre hospodárske a sociálne práva v odporúčaniach z roku 2012 skupín dáva do pozornosti aj ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich prístup k bývaniu, vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, pretrvávajúce nerovné postavenie žien v oblasti odmeňovania za prácu. Pri konštrukte ľudských práv treba vziať do úvahy najmä fakt, že spoločenské postavenie osôb vykonávajúcich neplatnú prácu sa chápe tak, že nevytvárajú hodnoty. Prejavuje sa to*

napr. v legislatíve, ktorá práve je teraz pripravovaná na schválenie v oblasti rodinnej politiky. Vôbec sa neberie ohľad na to, že celá problematika má silný náboj nerovnosti príležitostí a jej dôsledkom je pauperizácia žien.

7. Správa uvádza, že, *otázky týkajúce sa riešenia demografickej krízy, aktívneho starnutia a starostlivosti o starších či dlhodobo chorých a bezvládných – tieto záležitosti sú spravidla riešené iba deklaratórnou formou. Ako konkrétne porušovanie ľudských práv uvádzame postavenie rodinných opatrovateľov, ktorí zostali bez sociálnych a iných štandardných istôt. Pri tom ide o veľmi veľkú skupinu obyvateľstva, podľa výskumov IVPR (doc. Repková) minimálne 60 000 osôb. Naše odhady sú minimálne dvojnásobne väčšie. Rozdiely spočívajú v rozdielnych kritériách, kto je rodinný opatrovateľ. Ako konkrétny príklad uvádzame návrh na novelu zákona o sociálnych službách, ktorý ignoruje túto skupinu občanov Slovenska.*

8. **5. strategická otázka. Práva LGBTI ľudí?** *Pokiaľ ide o ďalšiu legislatívu, týkajúcu sa slobody združovania, slobody prejavu a pokojného zhromažďovania, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, zamestnania, vzdelania, zdravia, bývania, športu, práva na azyl, prevládajú v spoločnosti spory o to, či dostatočne reaguje na najnovší vývoj rozvoja a potrieb spoločnosti tak, ako to robia niektoré iné členské krajiny Rady Európy a Európskej únie, upravujúce napr. spoložitie osôb rovnakého pohlavia, právnu úpravu zmeny pohlavia, a pod.. Často sa otázka kladie tak, či je vôbec potrebné a nutné sledovať tieto krajiny, a či to nemá byť výsostne vnútorná záležitosť SR. Odpoveď neposkytuje ani judikatúra slovenských súdov, ktorá v oblasti diskriminácie LGBTI osôb neposkytuje žiadny precedens. Keďže aj v tomto prípade ide o dôstojnosť a prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti, ukazuje sa za nevyhnutné, aby sa príslušné orgány tejto oblasti v najbližšom období naďalej programovo seriózne venovali, a po zhodnotení všetkých okolností sa pripravili aj príslušné legislatívne a administratívne riešenia.*

- a. Tematika sa diskutuje pod určitým tlakom, ako keby neprijatie určitých postojov bolo čímsi nemoderným a pod. Je tu sústavná snaha dehonestovať, zosmiešňovať, alebo dokonca diskriminovať ľudí, ktorí nemajú ten istý názor. Je to vykonané dokonca aj v sprievodnom dokumente, tým, že organizácie sú rozdelené na kresťanské a iné, pričom nikde nie je deklarované kritérium, podľa čoho a za akým cieľom sa vykonalo toto rozdelenie.
- b. Ako príklad nátlaku uvádzame, že sa pri tom neuvádza, že počet krajín nepodporujúcich problematiku LGBT v predkladanej forme je zhruba polovičný.
- c. Väčšina dokumentov medzinárodných inštitúcií, na ktoré sa vykonávajú odvolávky, majú iba deklaratívny, prípadne odporúčací charakter, teda nie sú záväzné. Nevieme si predstaviť, že napr. OSN by odporúčala zaviesť podobné opatrenia, napr. v hociktovej islamskej krajine, ktoré sú u nás požadované, napr. Committee on Economic, Social and Cultural Rights UN z mája 2012, citujem:
  10. The Committee is concerned by the fact that homosexual couples are not legally recognized and by the absence of a legal framework for the protection of the rights of such couples (art. 2). The Committee recommends that the State party consider adopting legislation that would grant legal recognition to homosexual couples and regulate the financial effects of such relationships.
Na druhej strane dlhodobo neberieme ohľad na iné odporúčania z tohto dokumentu, ako príklad vyberám, citujem:
  14. The Committee remains concerned by the wage gaps between men and women who perform equal work or work of equal value and by the fact that these wage gaps have continued to widen in the State party at a very rapid rate (art. 7).
The Committee recommends that the State party redouble its efforts to eliminate the wide wage gaps that persist between men and women who perform equal work or work of equal value, in particular by ensuring

the effective enforcement of existing laws, including the Labour Code and the Anti-Discrimination Act, by carrying out more inspections and by applying the penalties established for that purpose.

15. The Committee is concerned by the fact that the minimum wage set in the State party is not sufficient to ensure a decent standard of living for workers and their families, despite the State party's efforts in this regard (art. 7).

The Committee reiterates its earlier recommendation that the State party set the minimum wage at a sufficient level to ensure a decent standard of living for recipients and their families.

Tieto odporúčania sa vôbec v predložennom texte nespomínajú, hoci sa týkajú podstatne väčšieho počtu ľudí, a tu ako keby sa vôbec nehľadelo na ich ľudské práva.

- d. Treba si uvedomiť, že určité práva sú historicky rezervované pre rodinu, ktorá je bez diskusie optimálnym prostredím pre počatie, narodenie, rast, život a starobu ľudského jedinca. Postúpenie týchto práv z titulu **práva na šťastie** jedinca (prípadne určitej skupiny) je veľmi diskutabilné.
- e. Bude zaujímavé sledovať vývoj kauzy diskriminácie pro life organizácie a ľudí, ktorá vznikla odmietnutím poskytnutia platenej služby z júla tohto roku. Je to precedens na Slovensku a hovorí o diskriminácii opačnej skupiny než sa všeobecne publikuje.
- f. Z minulosti sú známe prípady neúmernej propagácie a publikovania LGBT problematiky, na druhej strane verejnoprávne médiá a príslušné štátne organizácie odmietali priniesť o nich akúkoľvek informáciu (napr. o akciách súvisiacich s Medzinárodným rokom rodiny). Hovoríme o konkrétnych postojoch vlády SR a verejnoprávných médií, kde sa neobjavila zmienka o akciách pri príležitosti **Medzinárodného roku rodiny 2013, Medzinárodného dňa rodičovstva** (obidve akcie sú vyhlásené a pod záštitou OSN) a iných.

- g. **Právo na osobné šťastie** je typický reprezentant tzv. **nových práv**, ktoré sa nedajú definovať klasickým spôsobom a majú veľmi vágny výklad. Podotýkam, že to nie je vo vzťahu ku kapitole, kde je uvedené, alebo nebodaj k LGBT komunitě. Tento výraz je napr. jeden z veľmi diskutovaných ohľadom nového konštruktu HDP (GDP) (well-being) najmä po roku 2007.
  - h. **Právo na osobné šťastie** majú aj iné skupiny, napr. deti na život v dvojici, kde panujú polárne vzťahy heterosexuálneho vzťahu (voľne vyložené podľa Charty dieťaťa).
  - i. **Nadpráva** určitých skupín sú vždy nebezpečné, podobne ako **pozitívna diskriminácia**. Samotným inštitútom vzniká reálne riziko diskriminácie niekoho iného. Historických príkladov môžeme uviesť mnoho, mnohí z nás sme sami zažili prax založenú na pozitívnej diskriminácii. Preto Klub mnohohdetných rodín má vo svojich stanovách, že *pozitívnu diskrimináciu považuje za nesystémovú*.
9. **6. strategická otázka. Posilnenie a reforma nezávislých inštitúcií?** Posilnenie ich kompetencií a pôsobnosti vo vzťahu k viacnásobne zraniteľným skupinám, najlepšie v podobe zástupcov/zástupkyň alebo osobitných útvarov pre oblasť práv detí, práv zdravotne znevýhodnených, práv menšín a práv osôb zbavených slobody alebo faktickej svojprávnosti by bolo žiaduce. Odporúčame vznik Výboru pre rodinu a rodičovstvo, ktorý by zastrešoval širokú agendu súvisiacu s postavením rodiny a jej členov. Ide najmä o neplatenú prácu, pretrvávajúcu chudobu, medzigeneračný prenos chudoby, rodinných opatrovateľov, nedostatočná kompenzácia investície rodiny do spoločnosti (čo spoločnosť odmieta, lebo čo nie je zaplatené podľa nej nemá hodnotu). Rodina stojí na troch pilieroch: podpora, posilnenie a ochrana.
- a. Postavenie rodičovstva je spoločensky znevažované rôznymi postojmi štátu, napr. už len samotným názvom materská dovolenka, rodičovská dovolenka. Je to pekne vidieť napr. z postoja pri rôznych súťažiacich, alebo z kritérií CSR a pod, kde podpora rodičovstva je minimálna.

- b. Návrat žien po rodičovskej dovolenke do ekonomicky aktívneho života nie je podporovaný (čiastočne iba deklaratívne zákonom o zamestnanosti 5/2004 § 8). Nie je nám známy z praxe čo len jeden prípad podpory, ESF reálne nezahŕňa túto problematiku, úrady práce ju odmietajú v praxi vykonávať a pod.
- c. Materstvo predstavuje najväčšie riziko radikálneho zníženia životnej úrovne obyvateľstva a preto je všeobecne odmietané.
- d. Treba riešiť sendvičové zaťaženie žien pred odchodom do dôchodku, postavenie rodinných opatrovateľov a pod.
- e. Riešenie týchto problémov je mimoriadne naliehavé vzhľadom na budúcnosť a predstavuje v súčasnosti jedno z najväčších rizík pre Slovensko.
- f. Postavenie rodiny vo vzťahu k ľudským právam charakterizuje, že napriek najväčšiemu početnému zastúpeniu (druhá skupina sú deti a mládež) nikto v redakčných a ani iných grémiách nezastupuje jej záujmy.

10. 8. strategická otázka. Posilnenie vymáhateľnosti práva?

- a. Zneužitie právomocí verejného činiteľa by malo byť jednoznačne postihované. Problémom zostáva zákon o sťažnostiach, ktorý je tak formulovaný, že nie je dostatočne účinný a spravidla sťažnosť rieši organizácia, na ktorú je sťažnosť podaná.
- b. Prieťahy na súdoch vedú k neúnosne dlhému procesu najmä v záležitostiach rozvodov, násilia, pracovnoprávných záležitostí a pod.
- c. Ochrana obeti je nedostatočná a nie je účinne riešená. Je potrebné, aby ten, kto neoprávnene obžaluje, podáva neopodstatnené námietky alebo inak predlžuje spor a tým vzniká škoda obeti bol postihnutý do tej miery, aby takýto postup mal preventívny účinok. Sankcie musia byť natoľko veľké, aby výrazne postihovali aj veľké organizácie a boli zosobniteľné.
- d. Je potrebné kodifikovať zodpovednosť politikov za škody, ktoré zapríčinili.

11.9. strategická otázka. Posilnenie mimovládnych organizácií a mechanizmov participácie?

- a. Posilnením princípu participácie v legislatívnych pravidlách vlády a Národnej rady SR a ich následného dôsledného dodržiavania, vytvorením priestoru pre participáciu v rámci nezávislých ľudskoprávných inštitúcií ako aj celkovým zlepšením kultúry legislatívnej činnosti, aplikačnej praxe verejných orgánov a kvality demokratickej deliberácie v spoločnosti.
- b. Jednotlivé Výbory by mali byť minimálne informované o príprave legislatívy pre príslušnú oblasť, ideálne by bolo, keby sa to mohlo vykonávať participatívnym spôsobom.

12.10. strategická otázka. Inštitucionalizovaný dialóg o podstate a zmysle ľudských práv a o kultúrno-etických otázkach?

Tu možno spomenúť stále rastúci etatizmus namiesto participatívneho riadenia spoločnosti, treba podporovať prenos kompetencií na čo možno najnižší stupeň riadenia

13. Rodiny s deťmi sú diskriminované napr. zákonom 595/2003 Z.z. o daniach z príjmu, kde sú obmedzované znižovaním čiastky v závislosti od počtu detí, ktorú môžu určiť v asignovanej dani pre organizáciu.

Na koniec si dovoľíme citovať:

„Rozpočet sa vždy upravuje pre každý rezort o pár percent oproti minulému roku nahor alebo nadol. Európska únia hovorí, že výdavky na sociálnu ochranu sú základnými životnými kvalitami každého štátneho rozpočtu. Slovensko z 27 krajín Európskej únie je na poslednom mieste z výdavkov na sociálnu ochranu. Za rok 2012 sme dávali len niečo vyššie 11 %, na porovnanie iné krajiny EÚ dávajú v priemere 19,6%. Hovoríme o výdavkoch na zdravotne ťažko postihnutých, seniorov, postihnuté deti, ochranu bývania a osamelé matky s deťmi. Slovensko dáva na sociálnu oblasť veľmi málo. Suma, ktorá chýba v systéme, aby sme sa dostali na priemer EÚ, je viac ako 5,5 mld. euro. Naše výdavky na sociálnu ochranu by teda mali ideálne o túto sumu stúpnuť. V pracom rade treba zvyšovať

príjmy seniorov, dôchodcov, lebo viac ako 28% z nich dostáva príjem pod hranicou chudoby. Rovnako by bolo treba zvýšiť aj príjmy zdravotne ťažko postihnutých osôb. Z nich až 75 % má príjem pod 325 euro mesačne. To sú tie prednostné skupiny, ktorým by bolo treba pridať. Potom sú tu ešte aj matky s deťmi, ktoré by potrebovali pridať. Myslím, že by bolo treba prehodnotiť systém a možno sa vrátiť k zákonom pred roka 2004. Ten matkám za každé vychované dieťa znižoval vek odchodu do dôchodku.“

Martin Halás,

Inštitút pre výskum sociálno-ekonomických rizík a alternatív

Vypracoval: Stanislav Trnovec, KMR

Liga otcov, za spravodlivosť a práva detí a rodičov

Deklarácia rovnoprávneho rodičovstva

„Čo je dobré pre oboch rodičov, je dobré aj pre dieťa. Čo je dobré pre dieťa, sú obaja rodičia.“ (škandinávsky model opatrovníctva)

Preambula

Keďže

- I. medzinárodné dohovory, Ústava i zákony SR zaručujú deťom právo na rodičovskú zodpovednosť, ktorá je rovnaká pre obidvoch rodičov,
- II. medzinárodné dohovory, Ústava i zákony SR zaručujú rodičom rovnaké práva aj povinnosti,
- III. jedným zo základných práv každého dieťaťa je právo na časovo i kvalitatívne rovnomernú starostlivosť oboch rodičov,
- IV. dieťa má právo poznať oboch rodičov a rozvíjať s nimi plnohodnotný vzťah,
- V. zánik manželstva či partnerstva nie je možné stotožňovať so zánikom rodičovských práv,
- VI. ak sa rodičia nevedia dohodnúť, dieťa má právo na to, aby sa obidvaja rodičia rovnako spolupodieľali na jeho výchove,
- VII. v SR je dieťa zverované do osobnej starostlivosti takmer vždy matke, a práva detí na dvoch rovnocenných rodičov sú porušované,
- VIII. v dôsledku takejto straty jedného rodiča, ktorý sa nemôže rovnoprávne podieľať na výchove dieťaťa, nesmierne trpí dieťa i rodič, ktorému sú jeho práva upierané,
- IX. štát nesmie právo detí na rovnomernú starostlivosť obidvoch rodičov bezdôvodne obmedzovať,
- X. matky aj otcovia sú rovnoprávnymi rodičmi, v prípade, že majú po rozchode obaja záujem o osobnú starostlivosť, dieťa má byť zverené do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov,

preto navrhujeme:

I. Zmeny v zákone o rodine

1. Zaviesť striedavú osobnú starostlivosť ako základný štandard pri úprave výkonu rodičovských práv a povinností.
2. V prípade, ak striedavá osobná starostlivosť nie je možná, obmedziť zasahovanie rodiča, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti do výkonu rodičovských práv druhého rodiča.
3. Neodôvodnený nesúhlas rodiča so striedavou osobnou starostlivosťou, alebo čo najširšie upraveným stykom označiť ako konanie v rozpore so záujmom dieťaťa.
4. Zadefinovať pojem záujem dieťaťa.
5. Upraviť explicitne výkon rodičovských práv v prípade striedavej osobnej starostlivosti.
6. Eliminovať bránenie styku s dieťaťom druhému rodičovi, ktorý nemá dieťa v osobnej starostlivosti v prípade inak upraveného styku.
7. Ustanoviť súhlas druhého rodiča v prípade, že sa jeden z rodičov chce presťahovať a de facto tým obmedziť styk druhého rodiča s dieťaťom, v prípade jeho nesúhlasu dieťa ponechať v pôvodnom prostredí zmenou zverenia do osobnej starostlivosti tohto druhého rodiča.
8. Nezáujem dieťaťa o rodiča vo veku do 12 rokov riešiť ako Syndróm zavrhnutého rodiča (PAS) a zároveň vytvoriť metodický postup pre riešenie prípadov detí, ktoré sú postihnuté Syndrómom zavrhnutého rodiča.
9. Zaviesť povinnú mediáciu v prípade, ak sa rodičia nedohodnú na výkone rodičovských práv a povinností, neúčast' na mediácii hodnotiť ako konanie proti záujmom dieťaťa.
10. Upraviť zákonom podmienky výpočtu výživného podľa pomeru počtu dní, ktoré je dieťa v starostlivosti u druhého rodiča.
11. Upraviť výkon rodičovských práv pre rodiča, ktorému dieťa nebolo zverené, tak aby ich mohol vykonávať rovnoprávne s rodičom, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti, ak o takýto výkon má záujem.
12. Zmeniť podmienky získania cestovného pasu pre maloleté

dieťa, resp. zápisu do pasu rodiča, tak aby zápis, resp. vydanie cestovného pasu rodičovi nebolo založené na svojvôli rodiča, ktorý má dieťa v osobnej starostlivosti.

II. Zmeny v Občianskom súdnom poriadku

13. Doplniť povinnosť nariadenia predbežného opatrenia o zverení maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti počas konania o určení práv a povinností k dieťaťu.
14. Skrátiť dĺžku konania vo veciach maloletých.
15. Zefektívniť výkon súdneho rozhodnutia vo veciach starostlivosti o maloletých, aby rodičia boli v prípade bránenia v styku rýchlejšie postihovaní.
16. Ustanoviť povinnosť odôvodnenia predbežného opatrenia aj v prípade, ak súd návrhu na jeho nariadenie vyhovie.
17. Zaviesť paušálnu odmenu pre advokáta v prípade určitých konaní vo veciach maloletých.
18. Zmeniť faktické postavenie účastníkov v konaniach s maloletými v súdnej sieni, tak aby kolízny opatrovník sedel pri sudcovi.
19. V spolupráci s odborníkmi presadiť koncepčnú zmenu súdnictva, ktorá by vytvorila osobitné rodinné súdy.
20. Zaviesť interaktívnu spoluprácu viacerých profesií (sudcov, advokátov, sociálnych pracovníkov, psychológov), tak aby rodičia dospeli čo najrýchlejšie k vzájomnej dohode o úprave výkonu rodičovských práv a povinností.

III. Zmeny súvisiacich zákonov

21. V súvislosti so zavedením striedavej osobnej starostlivosti ako štandardu navrhujeme novelizovať i súvisiace zákony – spresniť pravidlá vyplácania príspevku pri narodení, prídavku na deti, uplatňovanie si daňového bonusu a iné.
22. Zaviesť povinnú návštevu kolízneho opatrovníka ešte pred prvým pojednávaním u obidvoch rodičov a povinnosť vypracovať príslušný návrh/vyjadrenie na súd písomne.
23. V súvislosti so zmenami navrhovanými vo vyššie uvedených bodoch navrhujeme novelizovať i niektoré súvisiace ustanovenia Trestného zákona.

IV. Odôvodnenie navrhovaných zmien

1. Striedavá osobná starostlivosť ako štandard

Striedavá osobná starostlivosť by nemala byť doplnkovým spôsobom starostlivosti o dieťa tam, kde je u rodičov vôľa dohodnúť sa na takejto forme starostlivosti, ale primárnym predpokladom starostlivosti v prípade, ak rodičia spolu nežijú. Štát by mal v prvom rade podporovať zachovanie plnohodnotného vzťahu dieťaťa k obojmu rodičom. Nie je možné podmieňovať získanie striedavej starostlivosti dokazovaním rodičovskej spôsobilosti, ale naopak zúženie styku, zákaz styku, či iné obmedzenie rodičovských práv je potrebné patrične odôvodniť a preskúmať.

Článok 18 Dohovoru o právach dieťaťa dáva povinnosť štátu vnútornými právnymi normami zabezpečiť zásadu, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a starostlivosť o dieťa. Ak majú mať obaja rodičia zodpovednosť, musia mať aj obaja rodičia mandát túto zodpovednosť naplňovať. Zodpovednosť za výchovu nemožno žiadať od rodiča, ktorý nemá reálny mandát pôsobiť na dieťa výchovne. Párnovíkendové stretnutia rodiča s dieťaťom nie sú ani o starostlivosti, ani o výchove – za niekoľko málo hodín víkendu jednoducho nie je možné realizovať žiadnu relevantnú výchovu, resp. riadnu (každodennú) starostlivosť.

Ak zákon jasne definuje rovnosť rodičov v právach a povinnostiach, tak súd pri záujme oboch rodičov o starostlivosť o dieťa a vytvorených podmienkach na oboch stranách by mal mať v takomto prípade postačujúci dôvod na rozhodnutie o striedavej osobnej starostlivosti.

2. Obmedzenie možnosti zásahov rodiča do výkonu rodičovských práv druhého rodiča

V prípade rozhodnutia jedného z rodičov, že o striedavú starostlivosť nemá záujem, prípadne má záujem dokonca obmedziť styk s dieťaťom, štát ho k takémuto styku nemôže nútiť, pokiaľ si plní vyživovaciu povinnosť. Vždy sa tak však má diať na základe rozhodnutia rodiča, ktorý sám zvažuje svoje schopnosti a možnosti. Rodičovi, ktorému nie je dieťa zverené do osobnej starostlivosti by mal byť styk upravený podľa jeho prejavenej záujmu a sám by si mal zvoliť, koľko dní mesačne sa chce pripraviť o rodičovskú

starostlivosť a zodpovednosť. Rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti nemá právo zasahovať do rodičovských práv druhého rodiča a obmedzovať jeho práva. Na obmedzenie práva dieťaťa na oboch rodičov musia byť explicitne definované zákonné dôvody. Je to buď vlastný nezáujem, alebo vlastná vôľa a žiadosť rodiča (nie druhého rodiča) zúžiť styk s dieťaťom, vážne psychopatologické správanie potvrdené súdnym znalcom, alkoholizmus, prostitúcia, násilné správanie, narkomania, absencia vhodného vlastného bývania, nikdy by sa tak nemalo diať len na návrh druhého rodiča.

3. Rozpor so záujmom dieťaťa

Na nesúhlas je možné prihliadať len v prípade, ak by striedavá osobná starostlivosť ohrozila záujem a potreby dieťaťa. Neodôvodnený nesúhlas jedného z rodičov o striedavú osobnú starostlivosť je nutné postaviť do antidiskriminačnej roviny a snahu o vytlačenie druhého rodiča z výchovného procesu ako také by malo byť postihované sankciami. V takom prípade by sa obmedzenie styku malo riadiť takými istými pravidlami, ako pri odobratí dieťaťa do náhradnej starostlivosti (najmä podmienky, za ktorých sa tak môže stať).

4. Pojem záujem dieťaťa

Je potrebné definovať pojem záujem dieťaťa, na ktorý sa odvoláva každý rozsudok, týkajúci sa úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu. Zatiaľ nie je definované, čo vlastne záujem a potreby dieťaťa sú, pričom jedným zo základných záujmov podľa Medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa je právo na pravidelný a neobmedzený styk s oboma rodičmi. Dohovor o právach dieťaťa, článok 18: „Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a starostlivosť o dieťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujem dieťaťa.“ V praxi je záujem dieťaťa vždy posudzovaný individuálne, je však potrebné, aby legislatíva reflektovala tento stav a aspoň orientačne expressis verbis ustanovila kritéria, podľa ktorých sa záujem dieťaťa stanovuje.

5. Explicitná úprava výkonu rodičovských práv v prípade striedavej osobnej starostlivosti

Od zavedenia striedavej osobnej starostlivosti prax ukázala, že je potrebné explicitne upraviť niektoré otázky výkonu rodičovských práv, ako napríklad otázku bydliska, lekára, školy a iné. Na bydlisku, škole, lekárovi a iných podstatných veciach sú povinní dohodnúť sa obaja rodičia a informovať o tom súd a príslušné úrady; v prípade, že sa nedohodnú, rozhodne súd. Je potrebné definovať určité pravidlá pre styk s dieťaťom, upraviť otázku rozhodovania o dieťati, a zároveň upraviť rozhodovanie v bežných a dôležitých veciach. Zároveň navrhujeme predefinovať pojem zákonného zástupcu dieťaťa.

6. Eliminácia bránenia v styku s druhým rodičom

Veľmi často sa stretávame s prípadmi, že rodič disponuje rozsudkom s upraveným stykom, avšak druhý rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti mu v tom bráni. Rodič, ktorý postupuje týmto spôsobom nielenže bráni druhému rodičovi v styku s dieťaťom, ale čo je najdôležitejšie, bráni vlastnému dieťaťu stretávať sa a rozvíjať vzťahy aj s druhým rodičom a upiera mu jedno z jeho základných práv.

Niektoré z navrhovaných zmien v tejto súvislosti sú opísané aj v bode 15. Väčšinou môže byť úmyslom získať neoprávnené výhody pri rozvoze a rozhodovaní o zverovaní detí do výchovy.

Navrhujeme stanoviť zákonnú povinnosť náhradných termínov, pre ktoré by bolo tiež možné žiadať súdny výkon rozhodnutia v prípade nedobrovoľného plnenia (s nadväzujúcou úpravou v Občianskom súdnom poriadku), podobne ako pri „bežných“ termínoch. Opäť môžeme predpokladať, že ak druhý rodič bude musieť odoprené stretnutia nahradiť, radšej nebude brániť styku druhého rodiča s dieťaťom v určenom čase. Toto by platilo aj v prípade, ak rodič odmietol vydať dieťa z dôvodu, že je choré – ak dieťa je schopné pohybu (t. j. nie je veľmi ťažko choré), aj druhý rodič mu dokáže rovnako dobre podať lieky a postarať sa o neho, preto ani bežná choroba dieťaťa nie je dôvod k odmietnutiu styku. V prípade dlhodobej vážnej choroby by rodič mohol realizovať styk v bydlisku dieťaťa, či v zdravotníckom zariadení.

Navrhujeme definovať neumožňovanie styku druhému rodičovi s dieťaťom, ktorého následkom je syndróm zavrhnutého rodiča ako trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby (zmena Trestného zákona) a zaviesť trestnosť tohto bránenia v styku aj ako trestný čin zneužívania dieťaťa. Navrhujeme taktiež definovať bránenie v styku s dieťaťom ako trestný čin týrania blízkej osoby, kde poškodeným je druhý rodič.

7. Sťahovanie rodičov

V súčasnej dobe je bežné, že sa rodič, ktorý má dieťa v osobnej starostlivosti presťahuje do iného, často vzdialeného mesta a tým prakticky znemožní dieťaťu stykať sa s druhým rodičom, alebo je styk možný vo veľmi obmedzenej miere, čím dieťa tohto rodiča stráca. Navrhujeme preto, aby sa rodič v prípade, že má dieťa v osobnej starostlivosti s upraveným stykom s druhým rodičom, alebo v striedavej osobnej starostlivosti, nemohol bez písomného vopred daného súhlasu druhého rodiča presťahovať do iného mesta nad okruh 30 km, od mesta, v ktorom býva spolu s dieťaťom. V prípade, ak by o tomto presťahovaní rozhodoval v prípade nesúhlasu jedného rodiča súd, do doby rozhodnutia súdu by presťahovanie taktiež nebolo možné. V tomto prípade sú základné ľudské práva slobody pohybu a práva na prácu obmedzené právami dieťaťa – je to zodpovednosť, ktorá prichádza s voľbou stať sa rodičom. Nikoho nemožno nútiť, aby zotrval, alebo pracoval na určenom mieste, avšak dôsledkom takéhoto konania by bol dobrovoľne obmedzený styk s dieťaťom sťahujúceho sa rodiča, ak sa s druhým rodičom nedohodne inak.

8. Syndróm zavrhnutého rodiča

Syndróm zavrhnutého rodiča (Parental Alienation Syndrome – PAS) popísal v 80. rokoch minulého storočia ako prvý R. Gardner, ktorý pod tento pojem zahrňuje popudzovanie dieťaťa jedným rodičom proti druhému. O syndróme zavrhnutého rodiča hovoríme vtedy, ak dôjde k vypestovaniu nekompromisne kladného vzťahu dieťaťa k jednému – tomu dobrému, milovanému rodičovi a súčasne k nekompromisnému zavrhnutiu druhého rodiča, toho zlého, nenávideného. Vytvorenie tohto syndrómu je jednoznačne

vážnym ohrozením správnej výchovy dieťaťa a konaním proti jeho záujmom. Skúsenosť hovorí, že ak sa jeden rodič (alebo iná osoba) rozhodne dieťa pripraviť o druhého, nič mu v tom nezabráni. Gardner používa priamo pojem programovanie dieťaťa, čím rozumie „proces, keď je dieťaťu voči rodičovi vštepovaný odpor a kritika, ktoré sú neoprávnené alebo prehnané“. Programujúci rodič (alebo iná programujúca osoba) prispieva k odcudzeniu dieťaťa nielen vedome, ale i podvedome. Navyše sa na rozvoji syndrómu podieľa i samo dieťa, nezávisle na rodičoch. Významnú úlohu tu hrá i prostredie a rodina, v ktorej dieťa žije. Podľa Bakaláre sú programujúcimi rodičmi vo väčšine prípadov ženy (iba 6 % otcov dostane po rozvoze deti do opatery), ktoré otca v očiach dieťaťa ohovárajú a osočujú. Programujúci rodič (alebo iná programujúca osoba) sa o zavrhanom rodičovi vyjadruje tak, že všetko čo s ním súvisí je zlé, škodlivé až nebezpečné. Záber je široký – nielen prítomnosť, ale vlastne všetko v minulosti bolo zlé, a v budúcnosti by bolo lepšie, keby zavrhaný rodič úplne zmizol zo scény.

Navrhujeme prijať také legislatívne zmeny, ktoré by napomáhali prevenciu Syndrómu zavrhnutého rodiča v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa – v takýchto prípadoch nariadiť psychologické vyšetrenie, uložiť výchovné opatrenia, *expressis verbis* zakotviť, že nezáujem dieťaťa nie je dôvod na obmedzenie styku. Navrhujeme, aby neboli zo skúmania vzťahov v rodine a rozhodovania o nej vyňatí starí rodičia a iní príbuzní, najmä ak sa jeden z rodičov sťažuje na ich nevhodné alebo neoprávnené zasahovanie do života rodiny a ich vzťahov. Takýto postup je absurdný, najmä keď vidíme ako ľahko súdy aj bez serióznych dôvodov obmedzia styk dieťaťa s vlastným rodičom.

9. Mediácia

Dohoda rodičov by mala byť vždy prvoradá a intervencia štátu *ultima ratio*. Z tohto dôvodu navrhujeme, aby v prípade v konaniach o úprave styku s maloletým dieťaťom súd nariadil vždy mediáciu, s určitou lehotou. Mediátor by mal byť vybraný elektronickou formou zo zoznamu mediátorov, ktorí sa zaoberajú riešením sporov v tejto oblasti. Zoznam takýchto mediátorov by mal mať

súd povinne k dispozícii a dať ich k dispozícii na vyžiadanie ktorémukoľvek účastníkovi konania. Zároveň by existovala alternatívna možnosť využiť poradenstvo a mediáciu na referáte poradensko-psychologických služieb na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v obvode ich bydliska. V prípade, že by sa do tejto lehoty rodičia nedokázali prostredníctvom mediátora dohodnúť, nasledovalo by rozhodnutie súdu. Dohodu, ku ktorej by rodičia prostredníctvom mediátora dospeli, by súd schválil tak ako súčasnú klasickú dohodu. V úlohe mediátora by mohli prípadne vystupovať aj právni zástupcovia rodičov, alebo aspoň jeden z nich. Neochota jedného z rodičov dohodnúť sa by mala byť dôsledne posudzovaná ako konanie v rozpore so záujmom dieťaťa.

10. Výživné

Výživné chápeme ako dôležitý aspekt v zabezpečení potrieb dieťaťa od povinného rodiča, ale nemal by prevažovať nad záujmom o starostlivosť o dieťa. Ak rodič chce participovať na starostlivosti a výchove, je potrebné tento záujem uprednostniť pred modelom zúženého styku s platením výživného. V prípade odmietnutej osobnej starostlivosti je potrebné túto odmietnutú osobnú starostlivosť nahradiť tak, aby sa mohol rodič, ktorý má dieťa v osobnej starostlivosti venovať dieťaťu dvojnásobne. Považujeme za potrebné spresniť pojem odôvodnené potreby dieťaťa, ktorými sa určuje výška výživného – hoci je rozhodovanie o vyživovacej povinnosti bežnou agendou na súdoch, vodiace kritéria pri určovaní odôvodnených potrieb dieťaťa v zákone chýbajú. Žiadame, aby sa výška výživného pre dieťa, ak bolo zverené do starostlivosti len jednému z rodičov, odvíjala od času, ktorým každý z rodičov participuje na výchove a starostlivosti o dieťa.

Aby výživné patrilo dieťaťu, považujeme za potrebné stanoviť pravidlá, ktoré by sprehľadnili čerpanie prostriedkov z výživného pre potreby a náklady spojené so starostlivosťou o dieťa. Napríklad môže byť zriadený systém s povinnosťou založenia bankového účtu, ak o to požiada aspoň jeden z rodičov. Obaja rodičia by mali mať povinnosť platiť výživné na tento účet. Všetky výdavky na dieťa by sa mali hradíť len z tohto účtu, prípadne kartou k účtu. Rodič by mohol z účtu aj vybrať hotovosť a nakúpiť veci potrebné

pre dieťa, ale musel by vedieť nákup zdokladovať. Na zaplatenie bývania dieťaťa by si mohol rodič previesť na svoj účet príslušnú sumu. Takáto úprava by zabezpečila prehľad o výdavkoch na dieťa, čiže by bolo jasné, či je výživné dostatočné a či ho rodič nemíňa na svoje potreby. Súdom by sa jednoduchšie stanovovala výška výživného a ubudlo by návrhov na zmenu výživného. Ak rodič dostane pokutu za marenie výkonu súdneho rozhodnutia, nesmel by ju platiť z výživného. Zrušenie klasifikácie neplnenia vyživovacej povinnosti ako trestného činu odôvodňujeme tým, že výkon rozhodnutia v exekučnom konaní je postačujúci (zmena Trestného zákona).

11. Výkon rodičovských práv a povinností

V súčasnosti právna úprava ustanovuje, že ak sa rodičia nedohodnú o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, najmä o vystaňovaní maloletého dieťaťa do cudziny, o správe majetku maloletého dieťaťa, o štátnom občianstve maloletého dieťaťa, o udelení súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a o príprave na budúce povolanie, rozhodne na návrh niektorého z rodičov súd. Často však rodič, ktorému dieťa nebolo zverené do starostlivosti, nie je žiadaný o súhlas pri výbere školy, zmene školy, trvalého pobytu a nemá vykonateľné právo na návštevu prípadne informácie od obvodného lekára, či možnosť navštíviť alebo informovať sa o dieťati v školskom či predškolskom zariadení. Navrhujeme, aby bola v zákone ustanovená povinnosť žiadať súhlas druhého rodiča, ktorému dieťa nebolo zverené, daná zákonom, a nastaviť podmienky tak, aby ten rodič, ktorý má záujem rovnoprávne sa podieľať na výchove dieťaťa takúto možnosť skutočne mal.

12. Cestovný doklad dieťaťa

Ak je upravený styk s dieťaťom, tak súhlas na vydanie pasu, resp. zapísanie dieťaťa do pasu druhého rodiča (najčastejšie toho, ktorému bolo dieťa zverené do starostlivosti) často znemožní druhému rodičovi vycestovať s dieťaťom na dovolenku, alebo čo i len krátky výlet do okolitých štátov. Rodič, ktorému bolo dieťa zverené do osobnej starostlivosti, nemá právo zasahovať do rodičov-

ských práv druhého rodiča a obmedzovať jeho práva. Rodičovské práva obidvoch rodičov sú podľa ústavy SR rovnaké, preto vyžadovanie súhlasu je protiústavné. V zmysle vyššie uvedeného požadujeme novelizovať príslušné ustanovenia zákona o cestovných dokladoch.

13. Predbežné opatrenie o striedavej osobnej starostlivosti

V záujme zachovania vzťahu k obom rodičom je nutné po odlúčení poskytnúť okamžitú ochranu na zachovanie vzťahu rodič – dieťa.

Inštitút predbežného opatrenia o rovnocennom styku (striedavá osobná starostlivosť) by mal v takomto prípade byť automatickým nástrojom už v priebehu konania v prípade, že sa rodičia nedohodnú, tak aby bol zachovaný rovnocenný a vynútiteľný prístup oboch rodičov k dieťaťu už počas konania. V prípade podania návrhu na nariadenie predbežného opatrenia na zverenie do osobnej starostlivosti by mal súd vždy povinne vypočuť aj druhého rodiča a v prípade, že majú o osobnú starostlivosť obidvaja záujem, nariadiť predbežným opatrením striedavú osobnú starostlivosť. Lehota na nariadenie takéhoto predbežného opatrenia by mala byť najviac 7 dní.

14. Dĺžka konania vo veci maloletých

V prípadoch, ak sa rozhoduje o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, o úprave styku rodiča s dieťaťom a pod. sú konania v súčasnosti niekedy príliš dlhé, čo pôsobí deštruktívne na dieťa i na vzťahy medzi ním a druhým rodičom, preto navrhujeme skrátiť lehotu v týchto konaniach. Alternatívne je možné zaviesť prioritu týchto konaní, v ktorých sa rozhoduje o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, o úprave styku rodiča s dieťaťom. Navrhujeme lehotu na rozhodovanie vo veci zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti stanoviť na najviac 3 mesiace od podania návrhu s možnosťou predĺženia v prípade náročného dokazovania.

15. Výkon súdneho rozhodnutia

V prípade bezdôvodného odmietnutia styku navrhujeme po-

kutu uloženú priamo príslušníkom policajného zboru v blokovom konaní, pri prvom marení styku vo výške 200 EUR, druhý krát 400 EUR a tretí krát 600 EUR (novelizácia priestupkového zákona). Štvrté odmietnutie by už naplnilo skutkovú podstatu trestného činu marenia výkonu rozhodnutia. Návrh na výkon súdneho rozhodnutia navrhujeme podať po zámernom zmarení styku v dĺžke jedného mesiaca, t. j. v súčasnej štandardnej úprave „párnovíkendovstva“ dvoch zmarených stretnutí. Ak by musel otec podať takýto návrh trikrát v priebehu šiestich mesiacov, nasledovala by automaticky zmena zverenia, ak by mal aj druhý rodič záujem o zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti v rámci zásady trikrát a dosť, pretože by išlo o zjavnú recidívu. V prípade trestného stíhania rodiča za marenie výkonu rozhodnutia alebo pri výkone rozhodnutia by súd povinne musel skúmať možnosť využitia § 25 ods. 4 Zákona o rodine: „Ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený podľa odseku 1 alebo 2, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti.“.

16. Odôvodnenosť predbežného rozhodnutia

Odôvodnenosť rozhodnutia súdu je jednou z jeho podstatných náležitostí a navrhujeme preto, aby ani predbežné opatrenie, v ktorom sa súd stotožnil s dôvodmi uvedenými navrhovateľom, nebolo výnimkou z tohto princípu. Súd musí minimálne odôvodniť, prečo sa s uvedenými dôvodmi stotožnil.

17. Paušálna odmena pre advokáta

Navrhujeme určiť povinnosť paušálnej odmeny vo veciach úpravy výkonu rodičovských práv a povinností (vrátane rozvodu, ak ide o rozvod s maloletými deťmi), zmeny zverenia do osobnej starostlivosti, prípadne ďalšie, a určiť výšku tejto paušálnej odmeny tak, aby odmena nebola pre advokáta motiváciou zbytočne predlžovať konanie. V tejto súvislosti navrhujeme novelizovať príslušné ustanovenia vyhlášky Ministerstva spravodlivosti o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

18. Postavenie kolízneho opatrovníka v súdnej sieni

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy a krajské sudy ustanovuje, že ak sa na súdnom pojednávaní v občianskoprávných, obchodnoprávných a správnych veciach zúčastňuje prokurátor alebo zástupca orgánu povereného starostlivosťou o mládež, sedia za súdnym stolom na opačnej strane ako asistenti. Ak také umiestnenie prokurátora alebo orgánu starostlivosti o mládež nie je možné, pripraví sa pre tieto osoby samostatný stôl vedľa stola navrhovateľa s potrebným počtom stoličiek. Prax ukazuje, že kolízny opatrovník sedí takmer vždy pri navrhovateľovi, čo nie v súlade s procesnou zásadou rovnosti strán, preto by mal kolízny opatrovník sedieť za stolom so sudcom, prípadne mať stôl proti nemu.

19. Rodinné sudy

Navrhujeme zaviesť rodinné sudy s terajšou poručenskou agendou okresných súdov, nakoľko táto je špecifická svojím charakterom. Navrhované rodinné sudy by boli súdmi prvého stupňa pridružené k okresným súdom, a zaoberali by sa výhradne a výlučne konaniami vo veci rozluky, anulovania, rozvodu manželstva, príbuznosti a konaniami vo veci výkonu rodičovských práv k maloletým deťom, vrátane konaní o náhradných formách starostlivosti o dieťa. Žiadame, aby boli dôsledne analyzované funkčné modely so špecializovanými súdmi v iných krajinách a aby kompetentné inštitúcie vypracovali návrh na reformu systému poručenských súdov. Túto koncepčnú zmenu považujeme za kľúčovú pre zlepšenie kvality rozhodovania o osudoch detí na Slovensku. Žiaľ, doteraz je táto agenda na chvoste záujmu, hoci sa len v oblasti zverenia detí do výchovy rozhoduje na Slovensku v priemere o živote a osudoch 13.000 detí ročne.

20. Cochemský model spolupráce

Na vyššie uvedených súdoch, alternatívne na súčasných okresných súdoch, by sme chceli presadiť tzv. Cochemský model spolupráce, ktorý úspešne funguje v Nemecku. Tento model znamená interaktívnu spoluprácu viacerých profesií (sudcov, advokátov,

sociálnych pracovníkov, psychologov) tak, aby rodičia dospeli čo najrýchlejšie k takej vzájomnej dohode o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, aby bolo zachované právo dieťaťa na rovnakú rodičovskú zodpovednosť a starostlivosť. Žiadame, aby sa podpore pilotných projektov a podpore zavádzania tohto modelu venovala pozornosť zo strany dotknutých rezortov.

21. Zmena súvisiacich predpisov

V súvislosti so zavedením striedavej osobnej starostlivosti (ako štandardu) je potrebné novelizovať príslušné ustanovenia súvisiacich predpisov, najmä v oblasti sociálneho zabezpečenia. Akcentovať chceme na štátnu podporu rodín, kde funguje striedavá starostlivosť, aby štát motivoval oboch rodičov k výkonu ich rodičovských práv a povinností a ku vzájomnej dohode o takejto úprave. Striedavá osobná starostlivosť prináša zvýšené náklady, avšak je to model podpory rekonštruovanej formy rodiny a v najlepšom záujme pre zdravý vývin dieťaťa.

Navrhujeme tiež zaviesť povinnú rodičovskú dovolenku pre otcov – napríklad v modeli dva roky rodičovskej dovolenky pre matku, či jedného z rodičov, a ak by chcela rodina naďalej dostávať štátnu podporu vo forme rodičovského príspevku, na rodičovskú dovolenku by musel ísť druhý rodič. Mnoho otcov sa zúčastní na pôrode a podieľa sa viac na výchove detí, ako to bolo kedysi, ale na rodičovskú dovolenku sa ich odhodlá len veľmi málo (v súčasnosti je to cca. 1 %). Aj takýmto spôsobom (okrem iných opatrení a stimulov) by mal štát podporovať právo dieťaťa na rovnocennú starostlivosť oboch rodičov a väčšiu participáciu otcov v starostlivosti o deti už od samého narodenia. V tejto súvislosti však bude potrebných viacero zmien, vrátane zmien zaužívaných prístupov k rozdeleniu rolí v starostlivosti o dieťa a prípadne k rozdeleniu rolí v spoločnej domácnosti.

22. Kolízny opatrovník ako účastník konania

Prax ukazuje, že je potrebné čo najskôr komplexne novelizovať zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele tak, aby reflektoval súčasnú právnu úpravu a aby činnosť kolíznych opatrovníkov zodpovedala skutočne tomu, k čomu sa Slovenská

republika zaviazala pristúpením k Medzinárodnému dohovoru o právach dieťaťa, ako aj tomu, čo ustanovuje zákon o rodine (dieťa má právo na rovnocenný vzťah s obidvomi rodičmi). Keďže takáto komplexná zmena vyžaduje dôkladnú prípravu, navrhujeme, aby sa dovedty, čo najskôr zákonom ustanovila povinnosť pre kolízneho pracovníka podávať písomné vyjadrenia k návrhom rodičov na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností tak, aby sa tieto vyjadrenia a návrhy stali súčasťou súdneho spisu.

23. Zmeny v Trestnom zákone

Už v odôvodneniach predchádzajúcich bodov uvádzame navrhované čiastkové zmeny Trestného zákona. Ďalej by sme chceli upriamiť pozornosť i na zneužívanie trestných oznámení z týrania a zneužívania, ktoré sa v súčasnosti vo veľkom zneužívajú na izoláciu detí od rodiča a získanie neoprávnených výhod pri rozvodoch a rozhodovaní o zverovaní detí do výchovy, a v neposlednom rade aj na zastrašovanie.

Inštitúty ochrany pred domácim násilím považujeme za nesmierne dôležité a potrebné, ide nám však o odstránenie ich zneužívania. Očakávame presadenie dodatočných účinných opatrení pre krivo obviňujúcich aj krivých svedkov, ak sa obvinenie preukáže ako neopodstatnené a aby takéto opatrenia mali najmä preventívne účinky. Ide o prípady, keď zo strany obviňujúceho nešlo len o podozrenie, ale bol dokázaný jeho úmysel poškodiť druhého rodiča či obmedziť jeho rodičovské práva.

LIGA OTCOV

www.ligaotcov.sk <http://www.ligaotcov.sk/cache/documents/Deklaracia-rovnopravneho-rodicovstva-Liga-Otcov.pdf>

JUDr. Martin Dilong, KDH

Na úvod by som chcel oceniť úsilie MZVaEZ SR, ktoré vytvorilo priestor pre zorganizovanie verejnej diskusie na viacerých seminároch, ktoré prebiehali koncom júna a začiatkom júla 2013, k materiálu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike*.

K predloženým materiálom Východiská tvorby stratégie pre oblasť ľudských práv v Slovenskej republike (ďalej len „Východiská“) a Príloha k materiálu *Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej* (ďalej len „Príloha“) posiadam tieto pripomienky.

Pripomienky pod číslom 1,2,3,4,10, 11, 12, 13 považujem za zásadné. Dovoľujem si požiadať, aby ma predkladateľ informoval, či tieto zásadné pripomienky akceptuje, alebo nie.

I. Pripomienky k dokumentu Východiská:

1. Nasledujúcu časť str. 8 odporúčam vypustiť:

„Výbor OSN pre hospodárske a sociálne práva v odporúčaní z roku 2012 okrem marginalizovaných skupín dáva do pozornosti aj ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich prístup k bývaniu, vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti, pretrvávajúce nerovné postavenie žien v oblasti odmeňovania za prácu, reprodukčných práv, vo verejnej sfére i politike. Upozorňuje tiež na neexistenciu legislatívy, ktorá by upravovala právne uznanie párov rovnakého pohlavia.

Osobitne citlivou otázkou z pohľadu slovenskej legislatívnej i aplikatívnej praxe je politika štátu voči cudzincom, migrantom a azylantom, teda tým osobám, zdržiavajúcim sa na území Slovenskej republiky, ktoré nemajú štátne občianstvo SR, prípadne nie sú ani občanmi EÚ. Azylová a migračná politika, ako aj politika občianstva SR je v porovnaní s inými krajinami EÚ pomerne reštriktívna, pretrvávajú problémy v oblasti integrácie cudzincov a migrantov do spoločnosti, aj v celkovej administratívnej praxi. Pri výkone politik v tejto oblasti je potrebné zohľadniť, že ide o osobitne zraniteľnú skupinu, bez práv viazaných na občianstvo SR, s obmedzenou možnosťou a prostriedkami ochrany svojej dôstojnosti, práv a legitímnych potrieb a záujmov.

Celkove je potrebné znížiť stupeň sekuritizácie menšinovej problematiky na Slovensku, či už sa to týka cudzincov, migrantov a azylantov, národnostných menšín, alebo rómskej komunity. Problematika plného začlenenia príslušníkov a príslušníčok týchto skupín do spoločnosti je v prvom rade otázkou ľudskoprávnou, a nie bezpečnostnou, sú to rovnako ľudia so svojou dôstojnosťou, identitou, túžbami, záujmami a potrebami. Prináležia im rovnaké základné slobody ako ostatným obyvateľom štátu, vrátane slobody prejavu, práva na informácie, práva na súkromie a ochranu pred nedôstojným zaobchádzaním. Rovnosť pred zákonom platí aj pre nich, rovnako ako pre ostatných – či už sa to týka realizácie ich ľudských práv, alebo dodržiavania zákonov a právnych predpisov. Avšak ich snaha o dôsledné uplatnenie svojich práv nemôže slúžiť ako zámenka zo strany štátu na ich ostrakizáciu. Základné práva sú nescudziteľné a neodňateľné, ich garantovanie sa nemôže podmieňovať plnením neproporcionálnych podmienok. “

Odôvodnenie:

Výbor OSN pre hospodárske a sociálne práva požaduje od SR prijatie legislatívy pre právne uznávanie osôb rovnakého pohlavia. Odporúčanie jedného výboru OSN má pre SR iba charakter právne nezáväzného odporúčania. Kompetenciu na prijímanie príslušných zákonov má NR SR. Pokiaľ predkladatelia ponechajú takýto text, môže to byť považované, že nie sú pri výkone svojej práce nestranní, ale uprednostňujú jednu úzku skupinu občanov, pre ktorých chcú vytvoriť osobitné, nadštandardné práva.

Migračná politika – ide o veľmi citlivú politiku. Táto problematika má okrem ľudsko-právneho hľadiska aj silné bezpečnostné riziká. Tieto treba pri ich implementácii zohľadňovať. Odporúčam v tejto časti dokumentu Východiská postupovať v úzkej súčinnosti s MV SR.

2. Strategickú otázku č. 3 žiadam v celom rozsahu vypustiť.

„3. strategická otázka. Rovné zaobchádzanie a rovnosť príležitostí ako prierezová priorita?“

Potreba naplnenia horizontálnej prierezovej priority „rovnosť príležitostí a rovné zaobchádzanie“ konkrétnym obsahom a prijatia implementačných opatrení k nej.

Slovenská republika disponuje progresívnou legislatívou v oblasti rovného zaobchádzania / predchádzania diskriminácii, najmä po ostatných novelizáciách tzv. antidiskriminačného zákona. Napriek tomu sa množia prípady, že ľudia sa nemôžu domôcť svojich práv, mimovládne organizácie a medzinárodné monitorovacie orgány vytýkajú, že implementácia legislatívy je neefektívna. V roku 2007 bola vytvorená vládou horizontálna priorita „rovnosť príležitostí“. Navrhuje sa naplniť tento inštitút novým obsahom a využiť ho na hľadanie, mapovanie, monitorovanie príčin nízkej efektivity implementácie a vymáhateľnosti antidiskriminačnej legislatívy a spoločného definovania opatrení, ktoré môžu priniesť zásadnú zmenu.

V rámci tejto úlohy by sa mala medzi iným podporiť vytvorenie celoštátnej koncepcie zberu dát o rovnosti. Zber, monitorovanie a priebežné vyhodnocovanie citlivých dát a dát o rovnosti je dôležitým predpokladom správneho a efektívneho nastavenia verejných politík v oblasti ľudských práv, osobitne vo vzťahu k zraniteľným skupinám. Koncepcia sa vypracuje za účasti zástupcov a zástupkyň všetkých budúcich skupín používateľov a používateľiek údajov. Vychádzajúc z domácej a európskej legislatívy a využívajúc štandardné pojmy a jazyk, koncepcia definuje a jasne špecifikuje:

- ciele zberu dát, zdôvodnenie potreby ich zberu a zhromažďovania,
- subjekty zodpovedné za zber a vyhodnocovanie, prezentovanie a šírenie dát v tej - ktorej oblasti,
- kategórie zisťovaných znakov, rozsah, časový rámeč a periodicitu zaisťovania,
- stanovenie prostriedkov a metodológie získavania informácií a určenie spôsobu ich ochrany,
- stanovenie potreby legislatívnych alebo iných zmien umožňujúcich zber dát,
- špecifikovanie úrovni zberu dát,
- špecifikovanie objektu výskumu,
- stanovenie štandardov pri zbere etnických dát použiteľných na všetkých úrovniach štátnej a verejnej správy – metodické odporúčania pre jednotlivé typy zberu dát (napr. s využitím sebaidentifikácie alebo prisúdenej identity).

Otázkou pre ďalšiu odbornú diskusiu a následné konkrétne kroky môžu byť návrhy opatrení:

- na zabezpečenie pravidelného, systematického monitorovania do-

držiavania ustanovenia antidiskriminačného zákona vo všetkých sektoroch spoločnosti,

- *na sprehľadnenie a zefektívnenie systému prostriedkov právnej ochrany a nápravy,*
- *pre profesijné vzdelávanie sudcov, sudkýň, zamestnancov a zamestnankýň orgánov činných v trestnom konaní, inšpektorátov práce a iných úradov dohľadu,*
- *pre posilnenie právomocí, nezávislosti, efektívnosti, materiálneho, personálneho a finančného zabezpečenia nezávislých inštitúcií ochrany ľudských práv a predchádzania diskriminácie, vrátane mimovládnych organizácií činných v danej oblasti.*

Opatrenia by sa mali týkať všetkých potenciálne ohrozených skupín, teda všetkých dôvodov diskriminácie. Novelizáciou antidiskriminačného zákona (zákonom č. 32/2013 Z.z.) sa rozšíril okruh oprávnených osôb pri prijímaní dočasných vyrovnávacích opatrení z orgánov štátnej správy na všetky orgány verejnej správy a iné právnické osoby a zároveň sa rozšíril výpočet možných dôvodov prijatia vyrovnávacích opatrení o dôvody vyplývajúce z „rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia“. V súvislosti s uvedenou možnosťou prijímania vyrovnávacích opatrení je potrebné, aby štát vyvinul značné úsilie na informovanie oprávnených osôb o podstate, zmysle a charaktere týchto opatrení a vytvorení príslušných vzorových postupov a modelov za účelom posilnenia dynamiky prijímania, výkonu a účinnosti opatrení. Monitoringom dočasných vyrovnávacích opatrení by mal byť poverený nezávislý štátny kontrolný alebo dozorný orgán.“

Odôvodnenie:

Uvedenú problematiku – rodovú rovnosť, nemožno považovať za rozhodujúcu, pokiaľ ide o skutočnú implementáciu ľudských práv. V tejto súvislosti sú známe prípady napr. v Nórsku, keď došlo k zrušeniu inštitútu pre rodovú rovnosť, ktorý bol financovaný nórskou vládou. Aj na Slovensku pri MPSVaR SR pôsobí vládny Výbor pre rodovú rovnosť (ďalej len „výbor“), ktorého činnosť v poslednom období vzbudzuje vážne pochybnosti o jeho opodstatnenosti. Známe sú prípady až manipulatívnych rozhodnutí tohto výboru, napr. kauza potratovej tabletky.

Taktiež zastúpenie výboru je značne nerovnomerné a nezodpovedá názorovej realite, ktorá je v slovenskej spoločnosti. Výbor je kreovaný tak, že veľa relevantných mimovládnych organizácií v ňom nemá svoje zastúpenie. Taktiež vedenie zasadnutí výboru je často silno ideologicky ovplyvňované.

3. Strategickú otázku č. 5 žiadam celú vypustiť.

„5. strategická otázka. Práva LGBTI ľudí?“

Potreba prijať dlhodobú koncepciu politiky voči osobám s LGBTI orientáciou.

V novembri 2012 bol pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zriadený Výbor pre práva lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb. Po opakovanom úsilí sa tak otvoril priestor pre odbornú diskusiu, výkony a spoluprácu ohľadom riešenia nedostatkov v oblasti dodržiavania ľudských práv LGBTI osôb. Istý pokrok sa zaznamenal aj v oblasti práva na život, bezpečnosť a ochranu. Novela Trestného zákona prvýkrát jasne stanovila, že homofóbia je pre štát rovnako neprijateľná ako rasizmus, antisemitizmus a ostatné formy intolerancie. Medzi osobitné motívy trestných činov pribudla nenávisť pre sexuálnu orientáciu, polícia preto bude môcť aj štatisticky zaznamenávať relevantné prípady útokov voči lesbičiam, gejom, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym ľuďom.

Pokiaľ ide o ďalšiu legislatívu, týkajúcu sa slobody združovania, slobody prejavu a pokojného zhromažďovania, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, zamestnania, vzdelania, zdravia, bývania, športu, práva na azyl, prevládajú v spoločnosti spory o to, či dostatočne reaguje na najnovší vývoj rozvoja a potrieb spoločnosti tak, ako to robia niektoré iné členské krajiny Rady Európy a Európskej únie, upravujúce napr. spolužitie osôb rovnakého pohlavia, právnu úpravu zmeny pohlavia, a pod.. Často sa otázka kladie tak, či je vôbec potrebné a nutné sledovať tieto krajiny, a či to nemá byť výsostne vnútorná záležitosť SR. Odpoveď neposkytuje ani judikatúra slovenských súdov, ktorá v oblasti diskriminácie LGBTI osôb neposkytuje žiadny precedens. Keďže aj v tomto prípade ide o dôstojnosť a prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti, ukazuje sa za nevyhnutné, aby sa príslušné orgány tejto oblasti v najbližšom období naďalej programovo seriózne venovali,

a po zhodnotení všetkých okolností sa pripravili aj príslušné legislatívne a administratívne riešenia.“

Odôvodnenie:

Ako úvodnú poznámku si dovoľím uviesť že som zásadne proti akejkoľvek diskriminácii každej ľudskej bytosti, vrátene osôb LGBTI. Nepovažujem však za správne vytvárať dve kategórie občanov – LGBTI občania a ostatní občania. Osoby s inou sexuálnou orientáciou by mali mať rovnaké práva a povinnosti ako ostatní občania. Osoby s homosexuálnou orientáciou by nemali mať osobitné, nadštandardné práva.

II. Pripomienky k Prílohe

4. Odporúčam prepracovať celkovú štruktúru dokumentu Príloha.

Oceňujem skutočnosť, že predkladateľ zvažoval viaceré možné prístupy, ako je uvedené na strane č. 3 dokumentu Príloha. Navrhujem, aby dokument mal zmenenú štruktúru podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv ďalej len „VDLP“. Uvedené považujem za správne, z nasledovných dôvodov:

- VDLP obsahuje katalóg základných ľudských práv, ktorý bol prijatý ako reakcia na masívne porušovanie ľudských práv najmä v období pred a počas druhej svetovej vojny.
- VDLP je základným referenčným rámcom pre všetky dôležité medzinárodné dohovory na ochranu ľudských práv. VDLP je medzinárodným konsenzom ľudských práv, ktorý je akceptovaný v rôznych kultúrach, štátoch, spoločnostiach.
- Na problematiku ľudských práv, osobitne pokiaľ ide o obsah jednotlivých ľudských práv, nie je v podmienkach Slovenskej republiky konsenzus. Ak by základom stratégie ľudských práv na Slovensku bola VDLP, je takmer isté, že by sa tento konsenzus mohol vybudovať.
- Pre úspech celonárodnej stratégie ľudských práv považujem dohodu medzi rôznymi zložkami spoločnosti o obsahu stratégie ľudských práv za kľúčovú, pokiaľ nám záleží na úspechu stratégie pre ľudské práva na Slovensku a pozitívnom vplyve na celú spoločnosť. V opačnom prípade hrozí,

že stratégia ľudských práv sa stane skôr priestorom na nedorozumenie až konflikt medzi rôznymi skupinami slovenskej spoločnosti, čo považujem za nešťastné.

- Zodpovednosť za výslednú podobu stratégie je na predkladateľoch a vláde SR. Považujem však za potrebné upozorniť na skutočnosť, že navrhnutý koncept stratégie, tak ako je štruktúrovaný, nezohľadňuje potrebu dosiahnutia obsahového konsenzu, čo považujem za kľúčové, ak má stratégia pre ľudské práva pôsobiť ako stmelujúci, nie destabilizujúci prvok v slovenskej spoločnosti.

5. Rozpory medzi dokumentmi

V dokumente Príloha sa na strane č. 2 – 3 uvádza nasledovné:

„Tento prístup nenecháva bokom otázku postavenia, práv a špecifických potrieb jednotlivých osobitných cieľových skupín (napr. národnostných a etnických menšín, osôb so zdravotným znevýhodnením, v seniorском veku, žien, detí, LGBTI ľudí, migrantiek, migrantov alebo žiadateľov o azyl), zároveň však hľadá systémové riešenia založené na spoločnom základe, t.j. na rešpekte k dôstojnosti každého človeka.“

Toto považujem za rozporné s inou časťou dokumentu Východiská str. 18, citujem:

„5. strategická otázka. Práva LGBTI ľudí?“

Potreba prijať dlhodobú koncepciu politiky voči osobám s LGBTI orientáciou.

V novembri 2012 bol pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zriadený Výbor pre práva lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb. Po opakovanom úsilí sa tak otvoril priestor pre odbornú diskusiu, výkony a spoluprácu ohľadom riešenia nedostatkov v oblasti dodržiavania ľudských práv LGBTI osôb. Istý pokrok sa zaznamenal aj v oblasti práva na život, bezpečnosť a ochranu. Novela Trestného zákona prvýkrát jasne stanovila, že homofóbia je pre štát rovnako neprijateľná ako rasizmus, antisemitizmus a ostatné formy intolerancie. Medzi osobitné motívy trestných činov pribudla nenávisť pre sexuálnu orientáciu, polícia preto bude môcť aj štatisticky zaznamenávať relevantné prípady útokov voči lesbičiam, gejom, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym ľuďom.

Pokiaľ ide o ďalšiu legislatívu, týkajúcu sa slobody združovania, slobody prejavu a pokojného zhromažďovania, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, zamestnania, vzdelania, zdravia, bývania, športu, práva na azyl, prevládajú v spoločnosti spory o to, či dostatočne reaguje na najnovší vývoj rozvoja a potrieb spoločnosti tak, ako to robia niektoré iné členské krajiny Rady Európy a Európskej únie, upravujúce napr. spolužitie osôb rovnakého pohlavia, právnu úpravu zmeny pohlavia, a pod.. Často sa otázka kladie tak, či je vôbec potrebné a nutné sledovať tieto krajiny, a či to nemá byť výsostne vnútorná záležitosť SR. Odpoveď neposkytuje ani judikatúra slovenských súdov, ktorá v oblasti diskriminácie LGBTI osôb neposkytuje žiadny precedens. Keďže aj v tomto prípade ide o dôstojnosť a prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti, ukazuje sa za nevyhnutné, aby sa príslušné orgány tejto oblasti v najbližšom období naďalej programovo seriózne venovali, a po zhodnotení všetkých okolností sa pripravili aj príslušné legislatívne a administratívne riešenia.“

6. Odporúčam vypustiť zo strany č. 4 nasledovný text:

„Nové generácie historičiek a historikov cezeň vysvetľujú historické spoločenské zmeny, ktoré posunuli svet od stredoveku, otroctva, nerovnosti k modernému svetu, ktorý oslobodzuje ženy, deti, náboženské skupiny, homosexuálov a mnohé ďalšie znevýhodnené skupiny. V tomto ponímaní primárnym impulzom k modernizácii, globalizácii, sociálnym revolúciám v spoločnosti neboli ani tak materiálne podnety ale práve zmena v náhľade na svet a na človeka v ňom. Boli to ideové a normatívne posuny, ktoré vzápätí prispeli k tektonickým zlomom v dejinách spoločností.“

Odôvodnenie:

Ide o silné expresívne vyjadrovanie, ktoré sa skôr hodí do komentára v novinách, ktorý môže obsahovať silné hodnotiace prvky, ako o vyjadrenia, ktoré by mali byť v stratégii a zohľadňovať skôr objektívne informácie podložené faktami, ako subjektívne pocity.

8. Príklad dobre spracovanej časti dokumentu Príloha

Túto časť dokumentu Príloha str. 6-7 považujem za ukážkovo dobre spracovanú. V takomto štýle by mal byť prepracovaný dokument Príloha:

„Interpretácia pojmu ľudskej dôstojnosti v právnych a politických dokumentoch.

Prvá veta preambuly Všeobecnej deklarácie ľudských práv OSN konštatuje, že „uznanie vrodenej dôstojnosti a rovnakých a nescudziteľných práv všetkých členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru na svete“. Na dôstojnosť sa odvoláva aj prvý operatívny článok VDLP, ktorý znie takto: „Všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti i právach.“ Ústava Slovenskej republiky reflektuje princíp vrodenej dôstojnosti a nescudziteľných ľudských práv v čl. 12, ods. 1 v tomto znení: „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“

Pri tvorbe a implementácii ľudskoprávnych politik je nevyhnutné si uvedomiť a neustále si pripomínať dôvody, prečo medzinárodné spoločenstvo v roku 1948 umiestnilo koncept ľudskej dôstojnosti, práve v nadväznosti na slobodu a rovnosť do centra prvého univerzálneho politického dokumentu o ľudských právach. Odpoveď nájdeme v samotnej VDLP, a to v jej preambule. „Pretože výsledkom neuznávania ľudských práv a pohrdania s nimi boli barbarské činy urážajúce svedomie ľudstva a pretože za najvyšší cieľ prostého ľudu bolo vyhlásené vybudovanie sveta, v ktorom ľudia budú užívať slobodu prejavu, presvedčenia a kde budú pozbavení strachu a biedy“, „pretože ľud spojených národov potvrdil v Charte svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti, rovnaké práva mužov a žien a rozhodol sa podporovať sociálny pokrok a lepšie životné podmienky vo väčšej slobode“, a z týchto dôvodov „je potrebné, aby ľudské práva boli chránené zákonmi, ak človek nemá byť donútený uchýľovať sa, keď všetko zlyhalo, k odboju proti tyranii a útlaku“.

V prvej polovici 20. storočia došlo v Európe a vo svete k mnohým situáciám, keď bola vládnuou mocou negovaná samotná ľudská podstata množstva jednotlivcov a veľkých skupín osôb pošliapaním ich dôstojnosti a ich bezprecedentnou degradáciou. To, že prijatie VDLP bolo do značnej miery aj priamou reakciou na holokaust a iné genocídy spáchané v dvadsiatom storočí, je zrejmé nielen z preambuly deklarácie, ale aj z faktu, že

zároveň s ňou prijalo Valné zhromaždenie OSN aj Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy.

Právny poriadok Slovenskej republiky sa vyrovnal s týmto dedičstvom tým, že zahrnul do trestného zákona trestné činy „proti mieru a ľudskosti, trestné činy terorizmu a extrémizmu“ (§ 417 až 425 trestného zákona – zákona č. 300/2005 v znení neskorších noviel.) Trestné činy proti mieru a ľudskosti, trestné činy terorizmu a extrémizmu podľa súčasného znenia trestného zákona sú nasledovné: ohrozenie mieru, genocídium, terorizmus a niektoré formy účasti na terorizme, mučenie a iné neľudské alebo kruté zaobchádzanie, nedobrovoľné zmiznutie, podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd, výroba extrémistických materiálov, rozširovanie extrémistických materiálov, prechovávanie extrémistických materiálov, hanobenie národa, rasy a presvedčenia, podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti, podnecovanie, hanobenie a vyhrážanie osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu, neľudskosť.

Ďalej, § 422d trestného zákona stanovuje: „Kto verejne popiera, spochybňuje, schvaľuje alebo sa snaží ospravedlniť holokaust, zločiny režimu založeného na fašistickej ideológii, zločiny režimu založeného na komunistickej ideológii alebo zločiny iného podobného hnutia, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy smeruje k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“

Slovenská národná rada a vláda Slovenskej republiky vydali 20. decembra 1990 spoločné Vyhlásenie k deportáciám Židov zo Slovenska, v ktorom sa „úprimne ospravedlni[li] za všetko, čím sa naši predchodcovia previnili proti židovským spoluobčanom za druhej svetovej vojny“. V roku 2002 vláda SR zriadila štátny fond na odškodnenie obetí holocaustu so základinou 760 miliónov korún, ustanovil sa Pamätný deň obetí holocaustu a rasového násilia (9. septembra, výročie prijatia prvého diskriminačného tzv. židovského kódexu slovenským snemom v roku 1941). Napriek tomu sa nedá povedať, žeby sa Slovenská republika úplne vyrovnala s dedičstvom slovenského štátu z rokov 1939 -1945 a s tragédiou holocaustu na úrovni historického vedomia, či reflexie vo verejnom a odbornom diskurze a učebných osnovách škôl. V tejto oblasti je potrebná ďalšia citlivá práca a spolupráca štátnych, vedecko-výskumných i výchovno-vzdelávacích inštitúcií, rezortu školstva, vedy a občianskej spoločnosti.

Slovenská národná rada sa ďalším gestom v roku 1991 ospravedlnila aj za hromadný, sčasti násilný odsun 150 tisíc karpatských Nemcov z územia Slovenska po II. svetovej vojne. V roku 2002 bol zriadený Ústav pamäti národa, ktorého činnosť má o.i. prispieť k tomu, aby sa učinilo „zadosť všetkým, ktorí boli poškodení štátom, čo porušoval ľudské práva a vlastné zákony“. Deň 17. november, výročie tzv. nežnej revolúcie v roku 1989, bol v roku 2001 vyhlásený za štátny sviatok ako Deň boja za slobodu a demokraciu. Slovenská republika však doteraz dlží ospravedlnenie tým svojim občanom a občanom, ktorí boli v rokoch 1945 – 1948 zbavení všetkých občianskych práv na základe princípu kolektívnej viny, hoci nakoniec neboli odsunutí. Táto otázka má istotne silné politické aj medzištátne súvislosti, ale predovšetkým by to mala byť otázka ľudskoprávna, súvisiaca s rešpektovaním ľudskej dôstojnosti všetkých obyvateľiek a obyvateľov štátu. Preto by k takémuto gestu Slovenská republika mala pristúpiť.

Zahrnutie konceptu ľudskej dôstojnosti do medzinárodného diskurzu o ľudských právach ako centrálneho pojmu, popri klasickej triáde sloboda – rovnosť – bratstvo (solidarita), je vyjadrením kolektívnej skúsenosti ľudstva zo svojich vlastných zlyhaní. Pojem dôstojnosti bol v imanentnej podobe obsiahnutý aj v myšlienkových a politických hnutiach osvietenstva. Nie je ťažké objaviť dôstojnosť v podobe, v akej ju v zásade chápeme dnes, v druhom znení Kantovho kategorického imperatívu: „Konaj tak, aby si ľudstvo tak vo svojej osobe, ako aj v osobe každého druhého, používal vždy zároveň ako účel, a nikdy nie iba ako prostriedok.“⁴

9. Nekritické preberanie niektorých nepravdivých názorov ľudskoprávných výborov

Na str. 12 dokumentu Príloha je uvedené:

„Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania navštívil SR ostatne 24. marca až 2. apríla 2009.⁵ Správa bola prijatá Výborom CPT na jeho 69. zasadnutí konanom od 6. do 10. júla 2009. Výbor CPT prekladá v správe niekoľko pomerne závažných odporúčaní, najmä:

4 Kant, I. 2004 *Základy metafyziky mravov*. Bratislava : KALLIGRAM, 2004, s. 57. Preložila Patrícia Elexová

5 Ďalšia návšteva výboru na Slovensku je plánovaná na rok 2013.

- a) *vo vzťahu k právam podozrivých a zadržaných – slovenské úrady by mali prehodnotiť policajný výcvik týkajúci sa technik používaných pri zadržaní; všetky osoby zadržané cez noc by mali byť umiestnené v zodpovedajúcich podmienkach; slovenské úrady by mali zvýšiť efektivitu a nezávislosť vyšetrovania sťažností na zlé zaobchádzanie zo strany polície; malo by sa zlepšiť uplatnenie práva osôb zbavených slobody na prístup k advokátskym a lekárskym službám od počiatku, informovanie príbuzných o zadržaní a bezodkladné informovanie o právach od počiatku;*
- b) *vo vzťahu k zaisteným cudzinkám a cudzincom upraviť procesné postupy tak, aby zabezpečovali, že nebudú vrátení do krajiny, v ktorej budú vystavení riziku zlého zaobchádzania;*
- c) *vo vzťahu k právam väznených – pokračovať v pripisovaní vysokej priority rozvoju odbornej prípravy väzenského personálu, tak počiatočnej ako aj následnej; zlepšiť celkové podmienky vo väzniciach, vrátane zvýšenia minimálnej ubytovacej plochy pre väznenkyňu alebo väzňa, zastavenia fyzických útokov na nich zo strany personálu, zastavenia praxe kolektívnych dôkladných osobných prehliadok, zväženia zrušenia možnosti doživotného trestu odňatia slobody deťom, zastavenia praxe ubytovania mladistvých spoločne s dospelými odsúdenými, atď.“*

Upozornenie:

Uvedené vety by mali byť pozorne zvážené, ak sa objavia v oficiálnom dokumente, ktorý ide na rokovanie vlády SR. Smutné na tomto fakte je, že niektoré odporúčania CAT napr. doživotný trest odňatia slobody deťom sú klamlivé. V SR nie je možné mladistvým do 18 rokov uložiť doživotný trest. Maximálny trest, ktorý pripúšťa náš Trestný zákon v § 117 ods. 1 je sedem rokov odňatia slobody. Uvedené svedčí o nepresnostiach, ktoré sa niekedy nachádzajú v odporúčaní výborov tzv. „Treaties bodies“, medzi ktoré patrí aj CAT. Zarážajúci je však fakt, že slovenské orgány nevedia reagovať na takéto hrubé nepresnosti. Už vôbec by sa takéto nepravdivé odporúčania nemali opakovať v stratégii ľudských práv.

10. Vypustenie silne subjektívnych názorov

Uvedenú citáciu odporúčam z dokumentu vypustiť (s. 18-19):

Ani dodržiavanie princípu formálnej rovnosti vždy nezaručí naplnenie spravodlivosti a dôstojnosti v prípade osôb alebo skupín osôb, ktoré v dôsledku kumulácie určitých objektívnych znakov a okolností vstupujú do spoločenských a právnych vzťahov so znevýhodnením. Znevýhodnenie môže byť spôsobené dlhodobo pretrvávajúcimi historickými, politickými, sociálnymi príčinami, či tradíciami viažucimi sa na kultúrne, či náboženské kánony. Z týchto dôvodov v mnohých štátoch ani s nastolením demokratických poriadkov a formálneho ustanovenia inštitúcií právneho štátu automaticky nenastanú podmienky pre skutočnú, efektívnu, či materiálnu rovnosť, napríklad, osôb s odlišnou farbou pleti, žien, osôb so zdravotným znevýhodnením, osôb patriacich k jazykovým či náboženským menšinám, či LGBTI osôb. Uvedené konštatovanie platí aj pre Slovenskú republiku, ktorá – podobne ako ostatné „rodiace sa“ demokracie v strednej a východnej Európe – prešla obdobím totalitárnych režimov. Postoje jej obyvateľiek a obyvateľov sú aj preto často zaťažené predsudkami a stereotypmi a v spoločnosti pretrvávajú hodnotové konflikty, vyplývajúce zo zakotvenosti v rozličných kultúrnych a náboženských tradíciách.

Presadzovanie formálnej rovnosti v praxi môže tendovať k nežiaducej uniformite, kým skutočná, efektívna rovnosť zohľadňuje individuálne a skupinové osobitosti človeka (zaručuje rovnosť v jeho plnej dôstojnosti, v jeho naplno a slobodne žitej identite). Rovnosť pred zákonom je nevyhnutný, ale nie postačujúci predpoklad skutočnej rovnosti. Predpokladá, že so žiadnou osobou sa nebude zaobchádzať v jej alebo jeho postavení pred štátnymi orgánmi a inštitúciami diskriminujúcim spôsobom len preto, že patrí k skupine osôb s nejakým osobitným rozlišovacím znakom. Nezaručuje však, že osoba bude môcť žiť plnohodnotný život vo svojej dôstojnosti. Mechanické presadzovanie formálne rovného zaobchádzania môže v konečnom dôsledku, vo výsledkoch a dopadoch na konkrétne osoby alebo skupiny osôb ústia do negácie rovnosti v dôstojnosti, čiže negácie efektívnej, materiálnej rovnosti.

Vhodnou ilustráciou je situácia ľavorukej populácie, a to preto, že v súčasnosti ľavoruká menšina (snáď už) – na rozdiel od príslušníčok a príslušníkov iných skupín – nenesie na sebe žiadne bremeno vyplýva-

júce z ideologických, či kultúrnych predsudkov a stereotypov. Pred niekoľkými desaťročiami však boli ešte ľavoruké deti v školách (viac-menej násilne) „prevychovávané“ na pravoruké, pretože pravorukosť sa považovala za „normu“. Neboli tiež k dispozícii žiadne domáce potreby či nástroje a technické prostriedky pre uľahčenie života ľavorukých. Efektívna rovnosť ľavorukých, rovné zaobchádzanie s nimi teda znamená, že nie sú (násilne) prevychovávaní na pravorukých a že majú k dispozícii vhodné nástroje a pomôcky, ktoré im umožnia žiť plnohodnotne, dôstojne, slobodne manifestujúc svoju skutočnú identitu.

Obdobné zaobchádzanie sa však musí uplatňovať aj v prípade skupín osôb odlišujúcich sa iným prirodzeným, objektívnym znakom. Tieto znaky a charakteristiky (objektívne dôvody) sú vymenované v §2 tzv. antidiskriminačného zákona.⁶ Podľa tohto ustanovenia diskriminačné zaobchádzanie sa zakazuje „z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.“

Odôvodnenie: Ide o silne subjektívne tvrdenia, ktoré môžu byť uverejnené ako subjektívne názory jednotlivcov, nemali by však byť považované za súčasť stratégie pre ľudské práva. Navyše tvorcovia dokumentu nedisponujú politickým mandátom, aby mohli takéto subjektívne tvrdenia o slovenskej spoločnosti takýmto spôsobom prezentovať vo vládnom dokumente.

11. Dobré mravy sú súčasťou nášho právneho poriadku. Subjektívne tvrdenia odporúčam vypustiť.

Nasledovný text zo str. 20-21 dokumentu Príloha požadujem vypustiť:

„Niekedy však nie je identifikácia priamo alebo nepriamo diskriminačného konania jednoduchá a priamočiara. Závisí od spoločenských vzťahov, noriem a kánonov, ktoré sú považované za axiomatické, nespochybniteľné a sú premietnuté do zákonov a iných právnych predpisov.

---

6 Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení zákona č. 32/2013 Z.z.

Ak napríklad, podľa zákona, „manželstvo je zväzkom muža a ženy“,⁷ aj interpretácia toho, čo možno považovať za nerovné zaobchádzanie voči LGBTI osobám, sa bude líšiť. Z pohľadu LGBTI osôb je neexistencia možnosti registrovaného partnerstva alebo manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia jasnou diskrimináciou, z pohľadu väčšinskej populácie aj z pohľadu štátnych orgánov však nie. Štát tordí, že k diskriminácii LGBTI osôb nedochádza, pretože z titulu LGBTI identity ich predsa nikto nediskriminuje v škole, zamestnaní, prístupe k službám. Ani toto však nemusí byť pravda, kým je v spoločnosti silne prítomný (do práva síce netransponovaný, resp. z neho už vyňatý) kánon o „neprirodzenosti, nemorálnosti“ (správania) osôb s LGBTI orientáciou, ktorý často krát fakticky ovplyvňuje (negatívny) postoj iných osôb a inštitúcií voči LGBTI ľuďom.

Aj z tohto pohľadu sa javí ako nie príliš šťastné, že v antidiskriminačnom zákone sa aj po viacnásobných novelách ponechalo ustanovenie, podľa ktorého „pri dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné prihliadať aj na dobré mravy na účely rozšírenia ochrany pred diskrimináciou“ (§ 2 ods. 2 AZ). Táto formulácia síce nie je natoľko obmedzujúca, ako bola tá pôvodná („výkon práv a povinností v súlade s dobrými mravmi“), avšak aj tak sa systematické začlenenie mimoprávných zásad (meniacich sa v čase i v rámci spoločenského spektra) do zákona upravujúceho rovné zaobchádzanie ukazuje ako nevhodné.“

Odôvodnenie:

Dobré mravy sú pojem, ktorý je súčasťou slovenského právneho poriadku. Termín „dobré mravy“ nachádzame napríklad v ustanoveniach § 3, § 39, § 148, § 424, § 469a, § 482 Občianskeho zákonníka.

Podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. Je preto správne, že termín dobré mravy obsahuje aj Antidiskriminačný zákon. Vyššie citované vyjadrenia tvorcov dokumentu Príloha považujem za neodborné a nezodpovedajúce podmienkam slovenského právneho poriadku.

---

⁷ Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. 1.

12. Nepresnosti o petíciách.

Žiadam revidovať nasledovný text str. 27 dokument Príloha:

„Petičné právo vo všeobecnosti upravuje čl. 27 ústavy:„ Petičné právo sa zaručuje. Každý má právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami.“ Podrobnosti výkonu petičného práva upravuje zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve. Čo sa týka praktického významu petičného práva, nie je známy prípad, žeby petícia určená vláde alebo Národnej rade SR mala akýkoľvek úspech, alebo efekt. Stáva sa aj to, že ústavný orgán najprv vo veci rozhodne a až následne sa formálne zaoberá petíciou k tej istej veci.“

Odôvodnenie:

Ide o hrubé nepresnosti, ktoré sú uvedené v dokumente Príloha. Niektoré petície občanov boli úspešné. Ako príklad možno uviesť Petíciu proti výstavbe megakasína v Bratislave v rokoch 2009-2010. Vyzbieraných bolo viac ako 126 000 podpisov. Po odovzdaní petície občanov NR SR, bol následne zmenený zákon, ktorý dával daňové výhody pre veľkopodnikateľa v oblasti hazardu.

V roku 2012 prebehla podpisová akcia občanov za zachovanie sviatku Sedembolestnej Panny Márie, Patrónky Slovenska, ako dňa pracovného pokoja. Otvorený list občanov adresovaný predsedovi vlády SR, ktorý mal všetky náležitosti petície, podpísalo 128 735 občanov. Následne vláda upustila od zámeru zrušiť tento sviatok ako deň pracovného pokoja.

13. Vypustenie subjektívneho konštatovania.

Odporúčam text uvedený na str. 39 vypustiť:

„Eudskoprávny jazyk ako prostriedok dôstojného a rovného zaobchádzania.

Z podstaty demokracie a ľudských práv, z nevyhnutnosti rešpektovania dôstojnosti všetkých ľudí vyplýva, že vzťahy medzi jednotlivcami (ale i jednotlivcami a inštitúciami a inštitúciami navzájom) sa majú niesť v duchu vzájomného uznania a úcty. Spôsoby, akými ľudia interagujú, vrátane prirodzeného jazyka alebo iných, umelo vytvorených dorozumievacích prostriedkov, by teda mali byť kultivované. Jazyk je prostriedkom

myslenia, komunikácie, ale aj vzájomného chápania sa zúčastnených. Ak sú základnými funkciami jazyka dorozumievacia – komunikatívna, poznávacia – kognitívna, estetická a reprezentatívna funkcia, je zrejmé, že jazyk môže byť významným prostriedkom ľudskoprávnosti. Často ním však nie je.

Jazyk sa, rovnako ako spoločnosť, vyvíja a mení. Je nositeľom kultúry, predovšetkým nositeľom kultúry medziľudských vzťahov. Ak majú napríklad ženy v spoločnosti a na trhu práce horšie postavenie a imidž ako muži, podieľa sa na tom aj jazyk, 'kontrolujúc', odrážajúc a upevňujúc existujúce pomery. Rodová nerovnosť ale aj iné formy nerovnosti úzko súvisia s diskrimináciou, v pozadí ktorej sú opakujúce sa a generáciami preberané vzorce myslenia a konania. Vyznačuje sa nimi rasizmus, sexismus, ageizmus a pod. Napriek tomu, že jazykové prejavy týchto – izmov sú niekedy nenápadné, predstavujú veľmi zjavnú formu nerovného zaobchádzania alebo dokonca otvoreného útlaku. Dejú sa všade tam, kde dochádza k znevažovaniu človeka alebo ľudskej skupiny, presnejšie, takých vlastností a daností, ktoré tvoria podstatnú časť ich identity a ktorú spravidla nemôžu zmeniť⁸. V neľudskoprávnom, diskriminujúcom jazyku ide aj o pripisovanie vyššej hodnoty jedným ľuďom a nižšej hodnoty iným ľuďom z dôvodu ich domnelých mysliteľských alebo rozhodovacích schopností alebo neschopností. Živou súčasťou jazyka sú aj jazykové stereotypy, najmä v rovine mužsko – ženských relácií (ale nielen tam), v ktorých dochádza k svojvoľnému určovaniu životných pozícií a rolí, chápaných a žitých hierarchicky a mocensky. Nekorektný jazyk ženy v určitých doménach a sférach prosto 'vynecháva', demonštrujúc vžitú predstavu akejsi prirodzenej a zákonitej určenosti alebo neurčenosti, povolnosti alebo nepovolnosti žien pre konkrétne životné či sociálne role, profesie a funkcie.

Takýmto negatívnym jazykovým fenoménom je nevyhnutné čeliť. Dôležité je, aby si ľudia voči nim vypestovali vnímavosť a kritičnosť. Spojenie jazyka a ľudských práv by preto malo zodpovedajúco figurovať vo výchovno-vzdelávacom procese ale aj v celospoločenskej a politickej atmosfére. Vzorovo by sa malo uplatňovať vo vystupovaní kultúrnych, spoločenských a politických elít, predovšetkým však a bezpodmienečne u ľudskoprávnych inštitúcií.

8 Pozri Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

Vláda SR chápe tvorbu a kultiváciu jazykových a komunikačných prostriedkov ako súčasť skvalitňovania demokracie, demokratického dialógu a umenia konsenzuálnosti. Podporí programy, ktoré k nim v rámci výchovy a vzdelávania k ľudským právam aj v rámci ľudskoprávnej osvetu prispievajú.

Vláda SR považuje problematiku korektného, nediskriminujúceho jazyka za súčasť aktívneho predchádzania diskriminácii. Bytostne významná je v tejto súvislosti rekonštrukcia ľudskoprávnej architektúry ako takej, vrátane sfunkčnenia a posilnenia mechanizmov ochrany a podpory ľudských práv.“

Odôvodnenie:

Ide o príliš zúžený a jednostranný výklad, ktorý nezohľadňuje komplexnosť diskriminácie najmä žien. Nie sú tu vôbec uvedené hlavné oblasti, kde ženy trpia najčastejšie diskrimináciou – znevýhodňovanie aj zo strany štátnych zamestnávateľov pri zosúladovaní rodinného a pracovného života, zamestnávanie po 50. roku veku, a pod.

JUDr. Martin Dilong

expert KDH pre zahraničné veci a ľudské práva

Písomné pripomienky k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej „Stratégia“) žiadame odovzdať redakčnému tímu, ktorý pripravuje Stratégiu.

1. Žiadame zo Stratégie odstrániť diskriminačné prvky.

1.1. V stratégii navrhujeme rozšíriť program predchádzania násiliu na všetky obeť násilia, čiže v stratégii vynechať slovo „žena“ a nahradiť ho slovom „obeť“.

1.2. Zaviesť systém účinnej kontroly vynakladania prostriedkov určených na pomoc obetiam násilia.

1.3. Vывodzovať zodpovednosť za zneužívanie systému pomoci obetiam násilia.

V prílohe k návrhu *Stratégie*, kap. 3. Ľudská dôstojnosť v podmienkach Slovenskej republiky na str. 9 je spomínaný *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu*.

Na str. 10: „OSN vyzýva SR, aby urýchlene prijala komplexné a prierezové opatrenia na riešenie všetkých foriem násilia páchaného na ženách v rodine a v spoločnosti (...) aby mali ženy – obeť násilia k dispozícii okamžité prostriedky nápravy a ochrany (...) aby zaistila, že legislatíva proti násiliu páchanom na ženách bude s ohľadom na ženy špecifická (...) aby prijala opatrenia na zriadenie útulkov pre ženy - obeť domáceho násilia (...) aby si (profesionáli) uvedomovali všetky formy násilia páchaného na ženách (...)“

Ak sú na Slovensku obeťami násilia iba osoby ženského pohlavia, tak potom sú formulácie iba o násilí na ženách správne. Ak však sú na Slovensku obeťami násilia aj osoby iného pohlavia, veku, rasy, či sociálneho postavenia než ženy, tak je nutné okamžite a bezodkladne v Stratégii hovoriť o všetkých obetiach násilia a identifikovať ich rodovo neutrálnym pojmom „obeť“.

Objektívnou skutočnosťou je, že obeťami násilia na Slovensku sú aj muži, maloleté deti, seniori a ďalšie sociálne, rasové či národnostné skupiny obyvateľov Slovenska. Tým, že v oficiálnych dokumentoch je zmienka iba o násilí na ženách, o pomoci ženám, ktoré sú obeťami násilia, o boji proti násiliu na ženách a podobne,

všetko iba v súvislosti s násilím na ženách, tak práve tým je Slovenskou republikou páchané násilie na osobách, ktoré sú obeťami násilia a nie sú ženského pohlavia. Tým, že Slovenská republika v oficiálnych dokumentoch prikladá dôležitosť iba obetiam násilia ženského pohlavia a tým ignoruje obeť násilia, ktoré nie sú ženského pohlavia, Slovenská republika pácha na obetiach násilia, ktoré nie sú ženského pohlavia, sekundárnu viktimizáciu.

Je nespochybniteľným faktom, že obeťami násilia nie sú len ženy, ale aj iné skupiny obyvateľov (nejde len o kategórie mužov alebo žien), ktoré sú tiež v špecifických oblastiach zraniteľné a bezbranné a sú hodné ochrany práve tak ako ženy. Vyčleňovanie financií len na ženy a následné podmieňovanie pomoci pohlavím obeť je diskriminačné pre všetky ostatné kategórie obeť.

Súčasná podoba implementácie programu predchádzania násiliu na ženách a domácejmu násiliu je v praxi jednostranne orientovaná najmä na perzekúciu mužov a potieranie ich práv, hoci je dokázaným faktom, že agresormi a páchatelmi násilia sú tak muži ako aj ženy (napr. štúdie na vzorke 371 600 osôb).

<http://www.csulb.edu/~mfiebert/assault.htm>

2. Žiadame doplniť *Stratégiu o informácie o dokumentoch, na ktoré sa odvoláva, či sú pre Slovenskú republiku záväzné, či majú len odporúčací charakter alebo nezáväzný deklaratórny charakter.*

Iba ľudia, ktorí sa hlbšie zaujímajú danou tematikou, rozlišujú dokumenty v tomto zmysle. Spôsob citovania dokumentov, aký je použitý v *Stratégii* preto môže pôsobiť na občanov zavádzajúco a nátlakovo aj v tých oblastiach, v ktorých Slovenská republika nemá záväzky.

3. Do *Stratégie* žiadame doplniť násilie, ktoré páchajú štátne orgány na rodičoch mužského pohlavia a na ich deťoch.

Podľa Dohovoru o právach dieťaťa, podľa Všeobecného komentára č. 12 – Právo dieťaťa byť vypočuté, má každé dieťa právo na to, aby ho bolo počuť vždy vo veciach, ktoré sa ho týkajú ak o týchto veciach rozhodujú štátne orgány. Zdôrazňujeme slovo **vždy**.

Je štátom zriadený inštitút kolízneho opatrovníka, ktorý má za

úlohu presadzovať práva a záujmy maloletého dieťaťa. Smutnou skutočnosťou je, že súdy a aj kolízne opatrovníčky ignorujú názory maloletých detí – tieto štátne orgány vydávajú rozhodnutia, uznesenia, stanoviská, rozsudky, pričom o názory detí sa tieto štátne organizácie nezaujímajú. Stačí si prelistovať akýkoľvek súdny spis a nájdete v ňom veľké množstvo rozhodnutí štátnych orgánov, ktoré boli vydané bez toho, aby sa ženy v štátnych orgánoch spýtali detí na ich názor.

Keď sa rodičia rozvádajú a idú na súd už s dohodou rodičov, prečo súdy vydávajú rozhodnutia o rozvoде a o zverení detí a styku s rodičmi bez toho, aby sa detí spýtali na názor? Deje sa tak preto, lebo je to tak zaužívané, i keď je to v rozpore s *Dohovorom o právach dieťaťa*, s právom dieťaťa byť vypočuté.

To isté sa deje, keď rodičia nie sú dohodnutí a na súde prebieha boj otca o právo vychovávať svoje deti. Zaužívanou praxou žien v štátnych orgánoch je, že štátne orgány tak dlho a intenzívne diskriminujú otca a dieťa, až to otec vzdá a rezignuje a vtedy, keď je už otec na konci so silami a vôľou vôbec angažovať sa vo výchove svojich detí, keď už sú deti od otca dostatočne dlho oddelené, aby na otca už pomaly zabudli, tak až vtedy, keď je dieťa matkou dostatočne preprogramované, až vtedy sa štátne orgány zrazu začnú zaujímať o názor dieťaťa. Ak vôbec. Vtedy už majú ženy v štátnych orgánoch istotu, že dieťa bude mať iba taký názor, ako si želá jeho matka.

Prečo sa ženy v štátnych orgánoch nezaujímajú o názor dieťaťa hneď pred prvým rozhodnutím štátneho orgánu vo veci, ktorá sa týka dieťaťa? Deje sa tak kvôli ľahostajnosti a ignorantstvu zo strany štátnych orgánov SR: Národná rada SR, vláda SR, prezident SR, súdy SR, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, vrátane Ministerstva zahraničných vecí SR, vrátane Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a na súdoch a na Orgánoch sociálno-právnej ochrany detí je toto ignorovanie práv dieťaťa a jeho otca zaužívané. Najprv oddelí dieťa od otca na dostatočne dlhý čas, aby sa dieťa stotožnilo s názormi matky a až potom, čo je dieťa matkou dostatočne preprogramované, až vtedy si ženy v štátnych orgánoch spomenú, že už je správny čas zisťovať názor dieťaťa.

Žiadame, aby bolo v *Stratégii* identifikované násilie, ktoré páchajú štátne orgány na deťoch a ich otcoch. Nakoniec nie je dôvod

chodiť ďaleko, stačí si prečítať Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 454/2011 z roku 2011, v ktorom US SR konštatoval, že tým, že súd odoprel maloletému dieťaťu právo počuť ho, tým súd porušil práva tohto dieťaťa: „V okolnostiach danej veci preto ústavný súd hodnotí nevykonanie dôkazu výsluchom maloletého dieťaťa ako účastníka konania prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí za postup, ktorým bola maloletému dieťaťu, t. j. sťažovateľke v 2. rade, odňatá možnosť konať pred súdom.“

Tento prípad nie je ojedinelý. A nie je výnimkou, ale potvrdením smutnej reality, ktorá sa deje dnes a denne na súdoch v SR. Takéto násilie na maloletých deťoch, ktoré páchajú štátne orgány, je každodennou realitou rozhodovania štátnych orgánov v SR.

http://www.otcovia.sk/docs/III.US_454_2011_55.pdf

3.1. V súdnych konaniach o úprave práv a povinností maloletých detí bezpodmienečne zabezpečiť

- právo dieťaťa byť vypočuté vždy, keď sa ho to týka. Aj v prípade predbežného opatrenia;
- právo dieťaťa byť vypočuté vždy hneď už pred prvým a každým ďalším rozhodnutím štátneho orgánu vo veci, ktorá sa dieťaťa týka;
- právo dieťaťa vždy na spravodlivý proces od začiatku až do konca;
- právo obidvoch rodičov vždy na spravodlivý proces vždy hneď od začiatku konania vo veci maloletých detí (zdôrazňujeme slovné spojenie právo obidvoch rodičov, pretože ženy v štátnych orgánoch majú zaužívané rozhodovať vo veci maloletých detí iba a výhradne podľa toho, ktorý rodič je akého pohlavia, t.j. automaticky schvaľovať návrhy matky dieťaťa a automaticky zamietat návrhy otca dieťaťa);
- právo otca na to, aby jeho názor súd vždy bral do úvahy a podľa toho aj rozhodoval;
- právo otca vždy na to, aby štátne orgány neignorovali informácie, ktoré im oznamuje rodič mužského pohlavia;
- právo dieťaťa vždy na nediskrimináciu zo strany štátnych orgánov SR na základe veku dieťaťa.

4. V 8. strategickej otázke: Posilnenie vymáhateľnosti práva, žiadame doplniť stratégiu dodržiavania zásad na zachovanie objektivity trestných konaní, najmä zabrániť zavádzaniu princípu preneseného dôkazného bremena na obvineného.

Právne systémy na celom svete prešli vývojom a na základe skúseností dospeli k zásadám, ktoré predchádzajú znižovaniu objektívnosti objasňovania a posudzovania obvinení. Z tisícročných skúseností vznikli aj základné zásady rímskeho práva. Medzi ne patrí zásada, podľa ktorej žalobca musí dokázať, že sa skutok stal. Prax ukázala, že v mnohých prípadoch je nemožné, alebo takmer nemožné, aby obvinený dokázal, že sa niečo nestalo. V návrhu *Stratégie* je požiadavka aby bola táto zásada porušovaná (na str. 9 „Ďalším dôležitým znakom je princíp preneseného dôkazného bremena“). Takýto postup by viedol k zásadnému zníženiu objektívnosti mnohých policajných vyšetrovaní a súdnych procesov, najmä v oblasti diskriminácie a domáceho násillia. Štát má plniť aj výchovnú funkciu, avšak takýmto prístupom dáva spoločnosti opačný signál, že je výhodné zneužívať obvinenia z diskriminácie, domáceho či sexuálneho násillia na páchanie trestného činu vydierrania, krivého obvinenia a iných trestných činov. Obchádzanie zásad objektívneho vyšetrovania prirodzene vedie aj k tomu, že ani polícia si neplní svoju povinnosť okrem dôkazov o vine hľadať aj dôkazy o nevine (po zavedení princípu preneseného dôkazného bremena by polícia svojou pasivitou paradoxne dosiahla vyššiu štatistickú objasnenosť prípadov). Následne sa množia prípady justičných omylov. Ak uvažujeme, aké prísne sú tresty za diskrimináciu alebo domáce násillie, zníženie objektivity vyšetrovania a rozhodovania súdov by bolo závažným porušovaním práv a nespravodlivým trestaním všetkých krivo obvinených (aj samotný neobjektívny priebeh vyšetrovania a súdneho sporu je pre obvineného obrovským stresom a teda nespravodlivým trestom).

V oblastiach, ktoré sme uviedli na základe praktických skúseností, dochádza k poškodzovaniu práv a záujmov občanov, ale štát im nevenuje primeranú zodpovednosť. Preto žiadame, aby boli zapracované do *Stratégie*.

Pevne veríme, že naše pripomienky budú vypočuté a zapracované do *Stratégie* a že Ministerstvo zahraničných vecí SR, Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť sa nepostavia k našim pripomienkam tak, ako zaužívaným spôsobom sudkyne a kolízne opatrovníčky ignorujú akúkoľvek informáciu, ktorú im oznámi otec dieťaťa iba preto, že otec dieťaťa je mužského pohlavia.

Otcovia.sk
www.otcovia.sk

Renovatio – Nova, n. o.

Ako účastníčka workshopu k tvorbe Návrhu celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR, ktorý sa uskutočnil 25.6.2013 v Banskej Bystrici, uvádzam nasledovné pripomienky.

1. Žiadam o kompletne prepracovanie dokumentu, ktorý je v súčasnej podobe absolútne neprijateľný:

- pretože zahŕňa problematiku, v ktorej na Slovensku nie je žiadny konsenzus, ba dokonca neexistuje ani žiadna odborná diskusia. Dokument totiž obsahuje závažné kultúrno-etické otázky, napr. tzv. práva LGBTI osôb (napr. registrované partnerstvá, adopcia detí), širokú problematiku tzv. rodovej rovnosti (napr. sexuálne a reprodukčné práva – povinná sexuálna výchova, právo na umelý potrat, právo na výber pohlavia), žiadnu právnu ochranu ľudských bytostí pred narodením, a dokonca povinnú celoštátnu výchovu k takýmto fiktívnym právam. Slovenská republika deklarovala svoju zvrchovanosť v kultúrno-etických otázkach v rámci EÚ a súčasná vláda SR nemá túto agendu vo svojom programovom vyhlásení.
- podľa toho, čo nepriamo uvádza dokument, ide len o odporúčania OSN. SR preto nie je povinná takýto ľudsko-právny dokument vypracovať a prijať. Aj preto to bolo potrebné uviesť v úvode dokumentu.
- napriek tomu, že si vážim prácu, ktorú odvedli experti z redakčného tímu (aj vzhľadom na krátkosť času, ktorý mali k dispozícii), považujem zloženie tohto tímu za nedostatočné. Nikto z autorov nie je právnik a dokonca 4 z 5 sú členmi rovnakej MVO (Helsinský výbor pre ľudské práva na Slovensku, fungujúci len od novembra 2012). Avšak problematika ľudských práv si vyžaduje interdisciplinárny prístup a teda aj odborníkov z rôznych oblastí.

2. Pre závažnosť dokumentu a vzhľadom na krátkosť času žiadam posunúť termín na schválenie vládou z 30. septembra 2013 na neskôr.

Dokument zverejnili len 24.6.2013, workshopy prebiehali už od 25.6.2013 – 3.7.2013. Posledné písomné pripomienky sa mali na MZVEZ SR posielat' do 12.7.2013. Teda k dispozícii bolo len 18 dní na celoštátnu diskusiu, a to v podstate už v dovolenkovom období. Keďže ide o prvý dokument tohto charakteru v histórii samostatnej SR, určite by sme mu mali venovať väčšiu pozornosť. A zvlášť, keď ide o celoštátny dokument, ktorý je tvorený participatívnym spôsobom.

3. Žiadam zahrnúť do dokumentu právnu ochranu ľudskej dôstojnosti pre každú ľudskú bytosť pred narodením.

V samotnom návrhu dokumentu sa niekoľkokrát skloňuje koncept *ľudská dôstojnosť*, ako „ústredný princíp tvoriaci východisko ľudsko-právnych politík“, či „kľúčový koncept súčasnej ľudsko-právnej politiky a praxe“. Ďalej sa v ňom uvádza, že „každá ľudská bytosť je cenná aj vďaka svojej psychicko-fyzickej odlišnosti, a ako taká je jedinečná, výnimočná, obdarená vrodenuou dôstojnosťou“. Aj Charta základných práv EÚ z roku 2000 považuje ľudskú dôstojnosť za fundament všetkých ostatných práv obsiahnutých v Charte, a preto jej venovala aj celú prvú kapitolu. Táto charta tiež reflektuje aj judikatúru Súdneho dvora EÚ, ktorý v rozsudku *Brüstle vs. Greenpeace* z 18.10.2011 rozhodol vylúčiť z patentovateľnosti ľudské embryá využívané na priemyselné alebo obchodné účely a účely vedeckého výskumu, a vylúčil tiež z patentovateľnosti vynález, pri ktorom sa vyžaduje predchádzajúce zničenie ľudských embryí. V rozsudku sa pritom odvoláva na Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 98/44, článok 6 ods.2, písm. c) o právnej ochrane biotechnologických vynálezov, ktorá uvádza, že k využívaniu biologického materiálu ľudského pôvodu musí dochádzať v rámci rešpektovania základných práv, a to najmä ľudskej dôstojnosti. A ešte doplním citáciu z abstraktu rozsudku: „normotvorca Únie zamýšľal vylúčiť akúkoľvek možnosť patentovateľnosti, pokiaľ by rešpektovanie ľudskej dôstojnosti mohlo byť ohrozené“.

(<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0034:SK:HTML>)

Ďalšie dokumenty, na ktoré sa možno odvolať.

- Deklarácia práv dieťaťa, Dohovor o právach dieťaťa:
„Dieťa z dôvodu svojej fyzickej a duševnej nezrelosti potrebuje osobitné záruky a starostlivosť, vrátane primeranej právnej ochrany, pred i po narodení.“
- Listina základných práv a slobôd – článok 6 ods. 1 druhá veta, Ústava SR – článok 15 ods. 1 druhá veta: *„Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“*
- Deklarácia práv počatého dieťaťa (1.6.1999)

4. Žiadam riešiť skupinu národnostných a jazykových menších, skupinu migrantov a azylantov, skupinu LGBTI ľudí a skupinu deti, ženy, seniori a zdravotne znevýhodnené osoby ako samostatné skupiny:

- ak chceme kvalitne riešiť problematiku jednotlivých skupín, mali by sme k nim pristupovať jednotlivo. Nejde o skupiny, ktoré by potrebovali nejaké nové ľudské práva. Ale špeciálny prístup. Veď všetci ako obyvatelia SR máme rovnaké práva a sme si rovní pred zákonom. Je skôr potrebné oboznamovať sa s už existujúcimi zákonmi a bdieť nad dodržiavaním už existujúcich ľudských práv.

5. Žiadam vypustiť z dokumentu úlohu vytvoriť celoštátny plán vzdelávania o ľudských právach na všetkých úrovniach spoločnosti:

- konkrétne na úrovni základných a stredných škôl - rodič má právo rozhodovať o výchove svojho dieťaťa aj v eticky sporných otázkach, nie štátom nariadenou výchovou k ľudským právam
- pretože neexistuje v SR žiadna zhoda v závažných kultúrno-etických otázkach a mnohé z nich sú už teraz presadzované ako tzv. ľudské práva
- pretože na Slovensku ešte neexistuje ani celospoločenská odborná diskusia ohľadom niektorých problematických otázok (uvedených v predchádzajúcich bodoch) v súvislosti s ľudsko-právnou problematikou.

BeLic. Mgr. Paola Bicianová

SPDŠS (Spoločnosť priateľov domácej školy na Slovensku)

Pripomienky k materiálu: *Návrh celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej republiky* (ďalej len návrh)

Konkrétna pripomienka

V návrhu úplne chýba oblasť ochrany rodičovských práv, konkrétne právo rodičov na výchovu a vzdelávanie svojich detí. Navrhujeme zaradiť do návrhu v časti „Otvorené strategické otázky pre ďalšie obdobie“ strategickú otázku „Posilnenie práv rodiny“
ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA.

Strategická otázka: Posilnenie práv rodiny

Práva rodiny sú chránené zákonmi i medzinárodnými dohovormi. Prax štátnych orgánov a v niektorých prípadoch aj konkrétne zákonné úpravy nezaručujú úroveň deklarovanú v dohovoroch. Cieľom návrhu do budúcnosti je preto posilnenie týchto práv, aby bola rodina tá, ktorá je centrom v ochrane ľudských práv zákonmi a konaním štátnych úradov.

Jedným z práv, ktoré potrebuje rodina na svoj rozvoj je oblasť vzdelávania. Mnohé medzinárodné dokumenty a v neposlednom rade aj naša Ústava zaručujú tieto práva.

Predovšetkým, podľa 3. odstavca článku 26 Všeobecnej deklarácie ľudských práv (VDLP) *„Rodičia majú prednostné právo voliť druh vzdelania pre svoje deti.“*

Podľa Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je v článku 2 uvedené *„Pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výučby, ktoré štát vykonáva, bude rešpektovať právo rodičov zabezpečiť túto výchovu a vzdelávanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“*

V Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach sa píše v článku 13 v odseku 3: *„Štáty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú rešpektovať slobodu rodičov, prípadne poručníkov zvoliť svojim deťom iné školy než zriadené verejnými orgánmi, ktoré zod-*

povedajú takej minimálnej úrovni vzdelania, akú stanovil alebo schválil štát, a zabezpečovať náboženskú a morálnu výchovu ich detí v zhode s ich vlastným presvedčením“ a v článku 18 odsek 4 „štáty, zmluvné strany paktu, sa zaväzujú rešpektovať slobodu rodičov a tam, kde je to vhodné, poručníkov zabezpečiť náboženskú a morálnu výchovu svojich detí podľa vlastného presvedčenia rodičov alebo poručníkov.“

V Ústave Slovenskej republiky sa v článku 41 odsek 4 píše *„Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.“*

V zákone č. 36/2005 o rodine v § 30 odsek 1 hovorí o právach rodičov *„Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“*

Všetky spomenuté dohovory a zákony hovoria o práve rodičov vychovávať a vzdelávať svoje deti. Zákonná úprava však obmedzuje tieto práva viac než je nevyhnutné. Zákon č. 245/2008 Z.z. o o výchove a vzdelávaní (školský zákon) termín Domáce vzdelávanie vôbec nepozná. Operuje iba s termínom Individuálne vzdelávanie, ktorým umožňuje vzdelávať len úzkej skupine rodičov, len pre prvý stupeň ZŠ a mnohé ďalšie obmedzenia.

V zmysle vyššie uvedených citácií z dohovorov a zákonov preto žiadame včleniť do návrhu právo rodičov na výber spôsobu vzdelávania svojich detí vrátane domáceho vzdelávania.

Mgr. Viera Krajčovičová

Spoločenstvo Ladislava Hanusa – SLH

V rámci prípravy Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, redakčný tím predložil v participatívnom procese zástupcom občianskej spoločnosti dva východiskové materiály pod názvom *Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike* (vlastný materiál) a *Príloha k materiálu Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej republiky*. V rámci pripomienkového procesu by sme chceli upozorniť na viaceré sporné otázky týkajúce sa prijatia tejto stratégie.

Všeobecné pripomienky

Predložený dokument, vzhľadom na krátke časové obdobie, v ktorom bol vytvorený, obsahuje veľmi málo analytických údajov, dát, potrebných výskumov a hĺbkových hodnotení, ktoré by zdôvodnili a poskytli fundované odpovede na otázky:

- prečo je daná celoštátna stratégia nevyhnutná, keďže väčšina cieľov a čiastkových otázok je už zadaná v rôznych dokumentoch, prípadne prenesená do legislatívy SR v súčinnosti s právom EÚ a Chartou základných práv Európskej Únie;
- aká je opodstatnenosť výberu a dôležitosti strategických otázok, ktorými sa bude vláda SR, odborná obec a občianska spoločnosť v nasledujúcich rokoch zaoberať.

Zvlášť závažným bodom je spomenutý výber strategických otázok, ktoré budú predmetom hlbších diskusií, a ktorým sa v dôsledku toho bude venovať zvýšená pozornosť, ako aj zdroje, či už finančné, alebo ľudské, tak ako je to navrhnuté v *Prílohe* k materiálu. Z tohto dôvodu je nevyhnutné prehodnotiť potreby ľudskoprávnej agendy v slovenskej spoločnosti, vytvoriť konsenzus a hľadať systémové riešenia založené na spoločnom hodnotovom základe. Pri výbere a definovaní strategických otázok je dôležité zohľadniť pripomienky občianskej spoločnosti tak, ako vzišli z workshopov organizovaných v máji a v júni 2013.

K procesu prijatia a následnej implementácie stratégie je dôležité poznamenať, aby do dialógu o strategických otázkach bola

prizvaná nielen odborná verejnosť, ale aj občianska spoločnosť, keďže ľudské práva sú predovšetkým individuálnym a kolektívnym právom. K strategickým otázkam by sa mali vytvoriť pracovné skupiny s pravidelným reportingom, ktorý by bol predmetom rokovania vlády.

Špecifické pripomienky

Pokiaľ ide o jednotlivé strategické otázky, strategická otázka číslo 8 (Posilnenie vymáhateľnosti práva) by rozhodne mala figurovať na poprednom mieste, keďže bez efektívnej vymožitelnosti práva je zbytočné hovoriť, prípadne vzdelávať ľudí o ľudských právach. Navyše v tejto oblasti máme vážne deficity, ako uvádza správa Európskeho súdneho dvora pre ľudské práva: „*The main issue relating to Slovak Republic is the excessive length of proceedings and lack of an effective remedy.*“⁹

Správa o Slovensku vypracovaná Ministerstvom zahraničných vecí Spojených štátov amerických publikovaná 19.4. 2013 uvádza: „*Notable human rights problems during the year included abuse of power by judicial figures, a lack of checks and balances within the judicial system, and continued societal discrimination and violence against Roma. Other human rights problems included prison overcrowding and targeting of the press for civil defamation suits by members of the political and business elite.*“¹⁰

Z uvedenej citácie implicitne vyplývajú aj ďalšie strategické témy a zraniteľné vrstvy obyvateľstva, ktorým by sa stratégia mala hlbšie venovať. Ani jednej z nich sa však stratégia v hlavných otázkach nevenuje.

Z workshopov a väčšinového názoru účastníkov vyplynul tiež nesúhlas so zaradením strategickej otázky číslo 5 (Práva LGBTI ľudí) do celoštátnej stratégie. O nedodržiavaní práv LGBTI nemáme žiadne seriózne štatistiky, ani pripomienky od medzinárodných aktérov či od Európskej únie. Takisto neexistujú štatistiky, koľko je na Slovensku lesbie, gejoj, bisexuálnych, transrodových

9 Pozri: http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2011/ajinfdoc05_2011rev_EN.pdf (strana 16)

10 Pozri on-line: <http://www.refworld.org/docid/517e6dd91c.html>

a intersexuálnych ľudí. Stratégia tiež neuvádza podrobnosti o formách diskriminácie. Navyše v máji 2013 bola prijatá novela Trestného zákona, ktorá vytvorila pre skupinu LGBTI štatút chránenej osoby, keďže medzi osobitné motívy trestných činov pribudla nenávisť pre sexuálnu orientáciu. V tejto súvislosti je však potrebné poznamenať, aby táto novela neslúžila na diskrimináciu majoritného obyvateľstva. Ako príklad môžeme uviesť prípad z roku 2010, keď predseda LGBTI hnutia Ganymedes obvinil na svojom blogu matku maloletého chlapca z homofóbie, pretože podala trestné oznámenie na 22-ročného muža, ktorý mal sexuálny vzťah s jej maloletým dieťaťom¹¹.

Stratégia ďalej uvádza, že ide o „*prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti*“. Tu by sme chceli upozorniť, že právo na osobné šťastie nie je zakotvené v žiadnych ľudskoprávnych dokumentoch a zafixované kánony spoločnosti predstavujú skutočné morálne hodnoty, na ktorých je slovenská spoločnosť založená. Politická elita nemá právo vo výkone verejnej služby ísť proti hodnotám spoločnosti. Ako príklad môžeme uviesť výsledky Eurobarometra, kde len 19% Slovákov súhlasí s registrovaným partnerstvom pre homosexuálne páry a len 12% súhlasí s možnosťou osvojenia si detí homosexuálnymi párami. Na porovnanie v Holandsku súhlasí s možnosťou uzavretia homosexuálneho partnerstva až 82% - z čoho vyplýva aj mandát pre politické elity zaoberať sa touto otázkou. Navyše, ďalšia reflexia o právach LGBTI vždy smeruje k témam partnerstiev a adopcií pre ľudí s touto orientáciou, slovenská vláda však od svojich občanov nemá morálny ani politický mandát vynakladať prostriedky a ďalej sa venovať týmto otázkam. Podotýkame, že „právo“ na manželstvo ani „právo“ na deti neexistuje ako základné ľudské právo.

V tejto oblasti bola správne transponovaná do slovenskej legislatívy aj smernica Rady 2000/78/EC, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a v povolani. Smernica explicitne zakazuje diskrimináciu založenú na sexuálnej orientácii v práci a v zamestnaní. Nediskriminácia na základe se-

---

11 Pozri blog O. Putru: <http://putra.blog.sme.sk/c/244951/Skutocne-detska-pornografia.html>

xuálnej orientácie bola takisto pridaná do oblastí ako je zdravie alebo vzdelávanie. Z uvedeného vyplýva, že Slovensko v tejto oblasti urobilo už mnohé kroky, a preto ďalšie vynakladanie zdrojov na túto tému pokladáme za zbytočné, najmä v situácii, keď Slovensko trápia mnohé iné akútne problémy z ľudskoprávnej agendy (starí ľudia, osoby so zdravotným postihnutím, ľudské práva Rómov). V súčasnosti máme zdokumentované desiatky prípadov napr. týraných detí, alebo diskrimináciu rómskeho etnika na trhu práce, avšak v prípade ľudí LGBTI nemáme žiadnu vedomosť, že by bol niekto týraný pre svoju sexuálnu orientáciu, alebo diskriminovaný na trhu práce. Príkladom môžu byť napríklad niektorí poslanci parlamentu, alebo mnohí pracovníci štátnych inštitúcií, ktorí otvorene žijú svoju homosexuálnu orientáciu a nie sú pre ňu diskriminovaní. LGBTI ľudia už teraz majú rovnaké ľudské práva ako všetci ostatní ľudia, a pri ich výkone nie sú nijako diskriminovaní, na rozdiel od osôb s telesným alebo mentálnym postihnutím, ktorých ľudské práva sú reálne porušované a spôsobujú im obrovské problémy v každodennom živote.

Okrem toho, v máji 2013 zverejnila Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) výsledky prieskumu EÚ týkajúceho sa trestných činov z nenávisťi a diskriminácie v súvislosti s komunitou LGBT. Z výsledkov vyplýva, že Slovensko je štát s druhým najmenším podielom LGBT ľudí, ktorí svoju orientáciu tajili počas školy (do 18 rokov). Takisto z prieskumu vplýva, že na Slovensku je podiel mladých ľudí, ktorí zaznamenali negatívne komentáre, alebo negatívne správanie kvôli LGBT orientácií u spolužiakov, jedným z najmenších v celej Európskej únii.

Slovenská republika už v súčasnosti podporuje LGBTI mimovládne organizácie a nie je teda dôvod, aby sa Stratégia špecificky venovala tejto skupine obyvateľstva. V dôsledku toho žiadame vyškrtnúť strategickú otázku číslo 5 zo *Stratégie* a sme proti zvýrazňovaniu a ďalšiemu vynakladaniu verejných zdrojov na podporu tejto skupiny.

Medzi strategické otázky by sa však malo zaradiť právo chrániť ľudský život od počatia až po smrť, ktoré v stratégii úplne absentuje.

Mgr. art. Veronika Remišová, M.A., PhD.

Slovenská spoločnosť pre rodinu – SSR

Stanovisko k tvorbe dokumentu k príprave stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR sa zakladá na účasti na dvoch workshopoch (27. 6. a 2. 7. 2013), organizovaných MZV SR, a na obsahu 1. – 3. verzie prípravného materiálu.

A: Pripomienky k procesu tvorby materiálu:

1. Slovenská republika má záväzky v oblasti uplatňovania ľudských práv v právnej ochrane prostredníctvom legislatívy, v inštitucionálnej podpore a v aktívnej realizácii vo verejnom živote spoločnosti.

Treba zdôrazniť, že uvedené kompetencie štátu nepokrývajú celý proces realizácie ľudských práv (ďalej LP) v našej spoločnosti, preto štát a jeho administratíva sa nezaobíde bez súčinnosti ďalších subjektov spoločnosti:

- Oblasť života rodín; vo vzťahovo stabilných rodinách vďaka bohatstvu vzťahov a bezpodmienečnej akceptácii vyrastá najvzácnejšie bohatstvo spoločnosti, ľudský kapitál; človek, ktorý zakúsi lásku v rodine, je schopný rešpektovať potreby a práva druhých ľudí. Priestor pre vznik vzťahovo zdravých rodín je priestorom pre realizáciu ľudských práv.
- Neštátne, občianske subjekty spoločnosti a ich participácia sú nenahraditeľným obohatením realizácie LP a sú dôležitými partnermi štátu.
- Samosprávne orgány a kvalita ich činnosti vo svojej regionálnej či miestnej pôsobnosti v prospech všetkých občanov sú školou ľudských práv pre zúčastnených občanov a občianky.

2. **Je veľmi efektívne rozlišovať ľudské práva** všeobecného charakteru, deklarované vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, vo všeobecne prijatých dokumentoch Európskej únie, a ľudské práva formulované v rôznych smerniciach, odporúčaniach a dohovoroch, ktoré vyplývajú z nášho členstva v konkrétnych európskych inštitúciách alebo z našej účasti na rôznych medzinárodných konferenciách. Ich záväznosť má vzhľadom na otázky prislúchajúce do kompetencie členských krajín rozdielny charakter.

3. Potrebné je ukázať obraz uplatňovania ĽP v Slovenskej republike pravdivo.

Vzhľadom na snahy zahŕňať pod jeden pojem „ľudské práva“ normy, ktoré SR dávno kodifikovala, ktoré si ctí a plní, a tzv. nové generácie ĽP, ktoré vznikajú priebežne na základe zmien v spôsobe života a radikálnych zmien v hodnotách v postmodernej kultúre, treba principiálne rozlišovať. Slovensko je krajina s tisícročnou kultúrou, ktorá v sebe zahŕňa kultúrne a duchovné hodnoty, odskúšané v náročných obdobiach dejín. Pretože súčasťou týchto našich kultúrnych a duchovných hodnôt je úcta k ľudskému životu od počatia po prirodzenú smrť a úcta k manželskej vernosti a na manželstve založenej rodine, nemožno na základe tejto legitímnej skutočnosti tvrdiť, že „demokratické tradície vrátane kultúry ľudských práv nie sú v našej krajine ...dostatočne hlboko zakorenené“ (pozri str. 1/2 tretej verzie prípravného materiálu).

4. Ak hovoríme o ĽP a nehovoríme o občianskej zodpovednosti jej nositeľov (alebo zákonných zástupcov nositeľov práv), vytvárame buď nadštandardné práva pre vybrané skupiny obyvateľov, alebo vytvárame z ich nositeľov občanov nesvojprávnych a tým ich ponížujeme. Obidva prístupy hrubo narúšajú kohéziu spoločnosti a ohrozujú bezpečnosť a pokoj v spoločnosti.

Ako príklad uvediem právo na bývanie: obsahuje v sebe aj logickú zodpovednosť za udržiavanie obytného priestoru s ohľadom na širšie spoločenstvo občanov a občanok.

Iný príklad: Právo na šťastie podľa vlastnej predstavy, ktoré odznelo na workshope 2. 7., môže znamenať aj ohrozenie bezpečnosti a pokoja občianskeho spolužitia

5. Vrelo súhlasíme s pokračovaním celospoločenského participatívneho dialógu k uplatňovaniu ľudských práv v Slovenskej republike po prijatí materiálu vládou SR v určenom termíne 30. 9. 2013 a radi sa na ňom zúčastníme.

B. Pripomienky k obsahovej stránke materiálu:

Strategické otázky 1. - 10.: fažko pochopiť triediaci znak ich kategorizovania!

Neprehľadnosť v oblasti našich ľudsko-právnych záväzkov.

– Slovenská republika je zaviazaná plniť ľudsko-právne záväzky voči celej pyramíde organizácií: OSN, Rada Európy, EÚ a OBSE. Treba však rozlišovať mieru záväznosti rôznych medzinárodných dohovorov, smerníc a odporúčaní. Keďže pramene pre poznanie našich ľudsko-právnych záväzkov sú také početné, nie je jednoduché urobiť z nich prehľad, ktorý možno odovzdávať občanom SR. Je to kontraproduktívne práve pre účely vzdelávania k ľudským právam. Preto to vyžaduje určité systematické utriedenie týchto dokumentov, napríklad podľa kritéria časového, obsahového, podľa príčin ich vzniku a pod.

Skoro každá z „otvorených otázok“ materiálu predpokladá vytvorenie nejakého koncepčného dokumentu pre celoštátnu úroveň, zameraného na realizáciu LP v určitej konkrétnej oblasti života spoločnosti a jej občanov - to tiež povedie k zhoršeniu prehľadnosti našich úloh v oblasti ľudských práv.

Strategická otázka č. 1: Čo sa s tým dá urobiť?

Ak základným cieľom realizácie ľudských práv je posilnenie demokracie a súdržnosti spoločnosti, potom syntetickým, stručným a podstatným vyjadrením dôležitosti realizácie LP v našej spoločnosti je šíriť ducha bratstva medzi obyvateľmi Slovenskej republiky. Tento termín, bratstvo medzi ľuďmi všetkých národov, je základným princípom kresťanstva; použili ho aj protagonisti Francúzskej revolúcie (Rovnosť, sloboda a bratstvo), avšak nerozvinuli; hlásia sa k nemu ušľachtilí zástupcovia svetových náboženstiev: Mahathmá Gandhí, Rabíndranáth Thakur; izraelskí proroci.

Hovoriť o „práve na šťastie“ („otvorená otázka 5) podľa vlastnej predstavy je nekorektné a nebezpečné. Nekorektné preto, že také právo štát nedokáže garantovať, lebo sa to vzťahuje na súkromné interpersonálne vzťahy. Podobne to platí o tzv. „sexuálnych prádoch“.

Nebezpečné preto, že vlastná predstava môže byť v rozpore s právom na šťastie druhých ľudí.

V „**otvorenej otázke 6**“ sa hovorí o nezávislých inštitúciách na ochranu LP. Ak tvoria „ľudsko-právnu architektúru štátu“, potom už nie sú nezávislé. Ak sú to mimovládne či neziskové organizácie, pracujúce v teréne na realizácii ľudských práv svojich klientov,

sú nezastupiteľným doplnkom k štátnym ľudsko-právnym inštitúciám.

V „**otvorenej otázke 7**“ sa používa nejasný pojem, „procedurálne práva“. Zo súvislosti je zrejmé, že by bolo výstižnejším označením subjektov, o práva ktorých ide, „osoby so zníženou možnosťou sebaobrany“, osoby žijúce mimo vnímania a záujmu verejnosti.

„**Otvorená otázka 8**“ - Do vymožitelnosti práva patrí aj ochrana svedomia občanov, vytvorenie priestoru pre uplatnenie výhrady vo svedomí. Je to prejav úcty a rešpektu voči ľudskej dôstojnosti ľudí, ktorým vzniká konflikt vo svedomí pod tlakom niektorých spoločenských nárokov. Svedomie je nepostrádateľnou hodnotou pre interiorizáciu hodnôt, v tom aj ľudských práv. To je téma pre následný spoločenský dialóg.

V „**otvorenej otázke 9**“ je vhodné spomenúť činnosť cirkevných organizácií, ktoré pracujú pre rómsku mládež, lebo majú veľmi dobré výsledky. Podobne aj organizácia Charita na pomoc starým a chorým.

*Ing. Terézia Lenczová, CSc.,
čestná predsedníčka*

Striedavá starostlivosť o deti, slovensko-česká spoločnosť

Zasielame písomné pripomienky k návrhu *Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR* (ďalej „Stratégia“) a žiadame o ich odovzdanie redakčnému tímu, ktorý pripravuje Stratégiu.

1. Žiadame zabezpečiť ústavnosť Stratégie, aby nebola viazaná na nijakú ideológiu.

Článok 1 ods1 Ústavy SR: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“

V návrhu Stratégie sa však štyridsaťkrát spomína pojem „rod“ v zmysle feministickej ideológie, budiac dojem, že toto je jediná správna a širokou verejnosťou vyznávaná ideológia. Veľká časť obyvateľov Slovenskej republiky ju však odmieta ako nevedeckú a nemorálnu. Vnucovanie hodnôt, ktoré sú nášmu národu cudzie, považuje mnoho občanov za potieranie svojich práv.

Majoritná časť občanov sa napríklad hlási k niektorému náboženstvu, ale napriek tomu v návrhu Stratégie nie je jediná zmienka o Bohu. O to kontrastnejšie vynikajú časté zmienky o feministickom „rode“ naprieč celým návrhom a javia sa ako jednostranné presadzovanie jednej ideológie. Feministická „rodová teória“, resp. tzv. *gender mainstreaming* je prinajmenšom kontroverzná téma, ktorú nemožno presadzovať v spoločnosti bez toho, aby o tom najprv prebehla širšia spoločenská diskusia.

Preto žiadame, aby boli zo Stratégie vyňaté všetky zmienky o „rode“, ktorý je použitý v zmysle feministickej rodovej filozofie.

2. Žiadame zo Stratégie odstrániť diskriminačné prvky

2.1. V stratégii navrhujeme rozšíriť program predchádzania násiliu na všetky obeť násilia, čiže v stratégii vynechať slovo „žena“ a nahradiť ho slovom „obeť“.

2.2. Zaviesť systém účinnej kontroly vynakladania prostriedkov určených na pomoc obetiam násilia.

2.3. Vyvodzovať zodpovednosť za zneužívanie systému pomoci obetiam násilia

V prílohe k návrhu Stratégie, kap. 3. *Eudská dôstojnosť v podmienkach Slovenskej republiky* na str. 9 je spomínaný *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu*.

Na str. 10: „OSN vyzýva SR, aby urýchlene prijala komplexné a prierezové opatrenia na riešenie všetkých foriem násilia páchaného na ženách v rodine a v spoločnosti (...), aby mali ženy – obeť násilia k dispozícii okamžité prostriedky nápravy a ochrany (...), aby zaistila, že legislatíva proti násiliu páchanom na ženách bude s ohľadom na ženy špecifická (...), aby prijala opatrenia na zriadenie útulkov pre ženy - obeť domáceho násilia (...), aby si (profesionáli) uvedomovali všetky formy násilia páchaného na ženách (...)“

Je nespochybniteľným faktom, že obeťami násilia nie sú len ženy, ale aj iné skupiny obyvateľov (nejde len o kategórie mužov alebo žien), ktoré sú tiež v špecifických oblastiach zraniteľné a bezbranné a sú hodné ochrany práve tak ako ženy. Vyčleňovanie financií len na ženy a následné podmieňovanie pomoci pohlavím obeť je diskriminačné pre všetky ostatné kategórie obeť.

Súčasná podoba implementácie programu predchádzania násiliu na ženách a domácejmu násiliu je v praxi jednostranne orientovaná najmä na perzekúciu mužov a potieranie ich práv, hoci je dokázaným faktom, že agresormi a páchatelmi násilia sú tak muži ako aj ženy (napr. štúdie na vzorke 371,600 osôb¹²). Jednostrannosť v podpore potenciálnych obeť ženského pohlavia nie je len pomocou ženám, ale zároveň značným znevýhodňovaním mužov a následne aj detí v priebehu policajného vyšetovania, trestno-právnych konaní, alebo pri rozhodovaní o zverení maloletých detí do výchovy. Veľká nerovnováha vzniká aj tým, že na strane ženy pracuje niekoľko ľudí, ktorí vypracovávajú rôzne materiály, právne dokumenty a organizujú rôzne úkony (žena za ich služby nemusí platiť). Naproti tomu ani majetnejší muži nedokážu počas dlhšieho obdobia platiť za obdobné služby, dostávajú sa do finančných problémov, v snahe nahradiť prácu profesionálov vlastnou činnosťou zostávajú dlhodobo vyčerpaní a frustrovaní. Rezignujú

12 <http://www.csulb.edu/~mfiebert/assault.htm>

a prestávajú sa dožadovať svojich práv (čo skresľuje aj štatistiky, pretože tie vychádzajú len z výsledkov sporov, nezohľadňujú skutočnosť, že ide o rezignáciu, resp. o nevyhnutnosť práva). Tým sa mužom nepriamym spôsobom významne sťažujú až upierajú možnosti podávať sťažnosti a v konečnom dôsledku sa im upiera vymožitelnosť práva.

Príkladom dlhodobo neriešeného extrémizmu v praxi orientovaného diskriminačne na základe pohlavia proti mužom, je Občianske združenie Pomoc ohrozeným deťom, Centrum Nádej. Tomuto občianskemu združeniu (OZ) udelilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny akreditáciu na základe zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele. Ako logo si konatelia OZ zvolili agresívny diskriminačný symbol eliminovania mužského pohlavia – preškrtnutú šípku evokujúcu symbol mužskosti.

Napriek zdokumentovaniu hrubých zlyhaní na odbornej i morálnej úrovni a prekračovania kompetencií udelených akreditáciou (zachytené na videozáznamoch zachytávajúcích prácu s deťmi, vo výpovediach zamestnancov OZ a iných svedkov na polícii a súdoch), napriek konštatovaniu súdnych znalcov, že v OZ došlo k zlyhaniam, Ministerstvo práce dlhodobo odmieta voči OZ vyvodiť dôsledky v zmysle uvedeného zákona s odôvodnením, že „v činnosti Centra Nádej nebolo zistené porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov ani interných predpisov.“ Kontroly vykonávané ministerstvom sa týkajú len formálnych administratívnych záležitostí, obchádzajú sťažnosti na odbornú stránku činnosti akreditovaného subjektu, pretože vraj „iný spôsob výkonu kontroly v danom subjekte nebol možný.“ (napr. list ministerstva č. 7072/2013-M ODKSP, 12970/2013 z 18.3.2013). Súdom konštatované prekračovanie kompetencií je napr. v rozsudkoch č. 4To/134/2012 a 1T/175/2011.¹³

Je podozrenie, že ženám sú naďalej poskytované služby z prostriedkov, ktoré sú určené na pomoc obetiam násilia aj napriek tomu,

13 <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutie-detail.aspx?PorCis=F8DA26C4-5910-4CEA-BC9F-F5C4BF57766E&PojCislo=217975>
<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutie-detail.aspx?PorCis=7B243C7F-3C72-49C4-BEFF-0BC0F48DEBDC&PojCislo=467252>

že v konkrétnych podozreniach z páchania domáceho násillia dospeli polícia a súdy k záverom a právoplatným rozhodnutiam, že na konkrétnych ženách nebolo páchané násillie (nie sú obeťami násillia). V prípadoch účelových krivých obvinení mužov z domáceho (niektoré štúdie hovoria, že z obvinení súvisiacich s rozvodom je až 70% falošných) tak žene vznikajú minimálne finančné a časové straty. Dostávajú pomerne kvalitnú právnu pomoc, sledujeme dokonca, že právničky zo spomínaného OZ chodia s takýmito ženami aj na také banálne úkony ako získanie výpisu z bankového účtu – také plytvanie na právne služby si nemôžu dovoliť ani mnohí majetnejší občania. Na druhej strane obvinení muži sa dostávajú do stavu dlhodobej psychickej, fyzickej aj finančnej vyčerpanosti. Ani lepšie zarábajúci muži nie sú schopní financovať dostatočne efektívne právne služby a strávia veľa času a energie, kým sa vôbec zorientujú v problematike a činnosti všetkých úradov a orgánov, s ktorými začnú prichádzať do styku po obvinení. Je potrebné brať do úvahy, že falošné obvinenia z domáceho násillia spravidla rezultujú v izolácii biologického otca od jeho detí. Neobjektívny postup aj rozhodnutia o styku a úprave práv a povinností rodičov k maloletým v praxi pre otca znamená okrem osobnej traumy aj množstvo ďalších administratívnych a právnych úkonov, spravidla spojených s ďalšími finančnými nákladmi a čerpaním dovolenky, ktorá je určená na oddych, nie na vybavovanie po úradoch (pozri aj články o nevyhovujúcich úradných hodinách na úradoch¹⁴). Ak chce matka alebo stará matka brániť otcovi v styku s deťmi, v praxi sledujeme, že otcovia ani po rokoch veľkej vynaloženej námahy nedosahujú minimálne pozitívne výsledky, ich vzťahy s deťmi sa rozpadajú a takmer všetci takíto otcovia sú po niekoľkých rokoch natoľko frustrovaní, že rezignujú a prestanú sa dožadovať svojich práv a práv svojich detí. Alebo deti medzičasom dospelú a všetky predchádzajúce právne aj administratívne úkony otcov tým stratia akýkoľvek zmysel. V prípade falošných obvinení tak nie sú poškodzované len práva otcov, ale najmä práva ich detí, ktoré nevyhnutne trpia stratou rodiča a spravidla aj dôsledkami syndrómu zavrhnutého rodiča (zavrhnutia, ktoré nespôsobil otec svojim konaním).

14 <http://rovkovic.blog.sme.sk/c/312392/Uradne-hodiny-byvaju-trestom-pre-zamestnanych-ludi.html>

Treba dodať, že podľa vývoja situácie v zahraničí sledujeme, že najmä s posilňovaním právomocí sociálnej kurately a juvenilnej justície, začínajú obdobným problémom čeliť obaja rodičia. Na Slovensku sa už tieto prípady objavujú aj bez pripravovaných sporných zmien v zákonoch.¹⁵

3. Žiadame doplniť Stratégiu o informácie o dokumentoch na ktoré sa odvoláva, či sú pre Slovenskú republiku záväzné, majú len odporúčací charakter, alebo sú len nezáväzného deklaratórneho charakteru.

Len ľudia, ktorí sa hlbšie zaujímajú danou tematikou rozlišujú dokumenty v tomto zmysle. Taký spôsob citovania dokumentov, ako je použitý v Stratégii, preto môže pôsobiť na občanov zavádzajúco a nátlakovo aj v tých oblastiach, v ktorých Slovenská republika nemá záväzky.

4. Do Stratégie žiadame doplniť strategickú otázku „Posilnenie ochrany rodiny“.

So znepokojením sledujeme dianie v zahraničí aj na Slovensku, keď sú rodičom a ich deťom upierané prirodzené práva. Výskumy ukazujú, že deti štatisticky najlepšie prosperujú v stabilnej rodine s oboma biologickými rodičmi. Neexistuje žiadna iná rovnocenná náhrada takejto rodiny. Napriek tomu sledujeme masívnu mnohórovňovú propagáciu nestabilných foriem spolužitia, rozvodov a voľného sexu (ktorý je aj napriek plánovaniu rodičovstva spojený s možnosťou počatia nového človeka), namiesto vedenia k zodpovednosti, zrelosti a stability vo vzťahoch. To významne napomáha vytvárať prostredie nevhodné pre zdravý vývin detí, čo má okrem znižovania kvality života detí aj ďalekosiahle negatívne spoločenské a ekonomické dôsledky.

4.1. Žiadame zabezpečiť ochranu ústavných aj ľudských práv rodičov a detí

4.2. V súdnych konaniach o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom zabezpečiť

- **právo dieťaťa byť vypočuté vždy, keď sa ho to týka. Vždy, aj v prípade predbežného opatrenia;**

¹⁵ <http://vimeo.com/69605762>

- **právo dieťaťa a oboch jeho rodičov na spravodlivý proces od začiatku až do konca;**
- **právo oboch rodičov na to, aby jeho názor súd bral do úvahy;**
- **právo otca dieťaťa a maloletých chlapcov na nediskrimináciu na základe pohlavia**
- **právo dieťaťa na nediskrimináciu na základe veku**

Rodiny v kríze alebo rozvedené rodiny sú najzraniteľnejšími rodinami. Aj v nich však vyrastá mnoho detí a zaslúžia si o to viac podpory a ochrany. Tam, kde nie je možné zachovať stabilitu rodiny, je dôležité chrániť a podporovať aspoň právo rodičov a detí na rozvíjanie ich vzájomných vzťahov a podieľanie sa na výchove detí.

So znepokojením sledujeme, že štát stále viac upúšťa od motivácie rodín, aby sa snažili o stabilitu. Boli zrušené fungujúce tzv. manželské poradne a nahradené nekoordinovanými subjektmi so zmätočne roztrieštenými kompetenciami medzi viacerými rezortmi neschopnými zabezpečiť systematickú kontrolu kvality poskytovaných služieb a dokonca ani riešenie konkrétnych dobre zdokumentovaných sťažností. Čoraz viac detí vyrastá bez svojich biologických rodičov aj v prípadoch, keď títo rodičia majú záujem starať sa o svoje deti a vychovávať ich. Štát zveruje takmer všetky deti do výhradnej starostlivosti matky, vrátane chlapcov, hoci tí by mali byť podľa vývinovej psychológie cca od šiesteho roku zverovaní do výchovy najmä otcom.

Ak sa matka rozhodne brániť stretávaniu dieťaťa s otcom, otec i dieťa sú postavení takmer pred nulovú vymožitelnosť práva – vymáhanie styku súdnou cestou trvá spravidla roky, neraz až do dospelosti dieťaťa, pričom ani predbežné opatrenia v týchto prípadoch neplnia svoj účel, keďže sociálna kuratela, polícia ani súdy nevyužívajú svoje kompetencie, ak sú úradné rozhodnutia marené matkou. Zákonite tak dochádza k odcudzeniu a narušeniu vzťahov detí s otcom a následne aj k rozvoju a upevňovaniu tzv. syndrómu zavrhnutého rodiča. Ak aj otec nakoniec uspeje v súdnych konaniach, profesionáli nedokážu navzájom spolupracovať na liečení tohto syndrómu (bez spolupráce psychológov, pedagógov, sociálnej kurately a súdu bývajú snahy o liečenie kontraproduktívne a neúspešné).

Ak otec žiada o stretnutia so svojimi deťmi, alebo o zverenie do striedavej alebo výhradnej osobnej starostlivosti, štát v praxi pri rozhodovaní o žiadosti uplatňuje prezumpciu viny, nezodpovednosti a neschopnosti otca. Kým pri narodení dieťaťa nikto neskúma, či sú rodičia schopní plniť si svoje rodičovské povinnosti, z nejasných dôvodov súdy zafažujú otcov rôznymi vyšetrovaniami a znaleckými dokazovaniami, ktoré v skutočnosti spravidla nesúvisia s tým, či je dostatočne kompetentným rodičom. Výpovede otca bývajú sociálnymi kurátormi i sudcami často bagatelizované a ignorované. Pri rozhodovaní o deťoch sa tak vo veľkom uplatňuje predsudok, že dieťa patrí matke, čo je popieraním Ústavy SR aj poznatkov vývinovej psychológie.

Množia sa sťažnosti na odborné aj morálne zlyhania sociálnych kurátorov, ktorí si vo svojich správach vymýšľajú úkony, ktoré nikdy nevykonali (napr. obhliadku domácnosti, alebo vypočutie dieťaťa) a takéto správy predkladajú súdom. Na súdoch predkladajú vyjadrenia a žiadosti, ktoré nie sú založené na dôkazoch alebo logike, ale často len na svojvôli a predsudkoch, za ktoré v drvivej väčšine prípadov nie je možné vyvodiť voči kuratele žiadnu zodpovednosť. V mnohých súdnych konaniach o úprave práv a povinností rodičov k maloletým neboli deti nikdy vypočuté. V iných boli vypočuté až po tom, keď boli dlhodobo vystavované ovplyvňovaniu tzv. programujúcim rodičom (rodič, ktorý vedome alebo nevedome vyvoláva averziu dieťaťa k druhému rodičovi, strach z druhého rodiča, nedôveru, fóbiu a pod.), alebo po tom, ako deti prešli sugestívnymi nezdokumentovanými sedeniami v rôznych mimovládnych organizáciách. Súdy sa nezaujímajú o dynamiku vývoja vzťahov v minulosti, ani prečo dieťa zmenilo názor na rodiča, ale len aktuálnym stavom, čiže neraz stavom dosiahnutým manipuláciami dieťaťa. Takéto posudzovanie potrieb a práv dieťaťa je však veľmi neobjektívne.

Tolerovaním manipulácie detí a dokonca vyvolávanie syndrómu zavrhnutého rodiča (v niektorých krajinách kvalifikovaného ako psychické týranie a teda trestný čin) štát dáva verejnosti signál, že takéto konanie je výhodné, ak si rodič chce zabezpečiť neoprávnené výhody na súde, alebo izolovať druhého rodiča od dieťaťa. Zo štatistík jednoznačne vyplýva, že to zneužívajú najmä

matky a teda otcovia sú pri domáhaní sa svojich rodičovských práv diskriminovaní na základe pohlavia. Pretože súdy zverujú nielen dievčatá do výchovy matiek, ale aj takmer všetkých chlapcov, konajú tak v rozpore s poznatkami vývinovej psychológie, ktorá hovorí o rozdielnych potrebách chlapcov a dievčat. Keďže pre zdravý vývin chlapcov je cca o šiesteho roku dôležitejší vzťah s otcom ako s matkou (na rozdiel od dievčat), maloletí chlapci sú rozhodovaním súdov taktiež diskriminovaní na základe pohlavia (štát o nich paušálne rozhoduje tak, akoby boli dievčatami).

4.3. Žiadame zabezpečiť ochranu ústavného práva rodičov rozhodovať o výchove svojich detí v zmysle čl. 41 ods. 4 Ústavy SR („Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.“)

Napriek tomu, že rodičia majú právo rozhodovať o výchove svojich detí, sledujeme problémy s výchovou v školách, ktoré v niektorých prípadoch odmietajú rešpektovať vôľu rodičov, alebo bez vedomia rodičov vedú detí k takým postojom a hodnotám, s ktorými rodičia nesúhlasia. Medzi takéto patria snahy o zavedenie povinnej sexuálnej výchovy propagujúcej voľný sex, zdraviu škodlivú antikoncepciu alebo ideológie, ktoré sú v rozpore s presvedčením a cítením rodičov. Podobne školstvo ideologizuje existujúce učebnice, do ktorých vkladá pojmy a názory propagujúce feministickú ideológiu.

Školy nemajú povinnosť informovať rodičov, ani keď umožnia iným subjektom alebo samy organizujú rôzne aktivity nad rámec bežného vyučovania, ktoré môžu mať ideologický, náboženský alebo iný charakter zasahujúci do výchovy detí. Týmto spôsobom školstvo upiera ústavné práva rodičov i detí.

Ďalším závažným zásahom do rodičovských práv sú snahy znemožniť rodičom kontrolu a rozhodovanie o zdravotnej starostlivosti o ich deti. Medzi takéto aktivity patria snahy o umožnenie zmeny pohlavia alebo potratu neploletým deťom a to bez vedomia a súhlasu rodičov. Podobným ohrozením je nelegálne zaregistrovanie potratových preparátov, ktoré majú byť dostupné aj bez lekárskeho predpisu. Všetky tieto úkony sú spojené s vážnym ohrozením zdravia, života alebo zdravého vývinu detí. Medzi dô-

sledky partia vysoký výskyt trvalých depresí a iných psychických problémov, samovrážd, zníženia alebo úplného zničenia plodnosti, či smrť. Právom aj povinnosťou rodičov je podľa vlastného uváženia a svedomia chrániť deti pred takýmito rizikami.

5. V 8. Strategickej otázke: *Posilnenie vymáhateľnosti práva, žiadame doplniť stratégiu dodržiavania zásad na zachovanie objektivity trestných konaní, najmä zabrániť zavádzaniu princípu preneseného dôkazného bremena na obvineného.*

Právne systémy na celom svete prešli vývojom a na základe skúseností dospeli k zásadám, ktoré predchádzajú znižovaniu objektívnosti objasňovania a posudzovania obvinení. Z tisícročných skúseností vznikli aj základné zásady rímskeho práva. Medzi ne patrí zásada, podľa ktorej žalobca musí dokázať, že sa skutok stal. Prax ukázala, že v mnohých prípadoch je nemožné, alebo takmer nemožné, aby obvinený dokázal, že sa niečo nestalo. V návrhu Stratégie je požiadavka aby bola táto zásada porušovaná (na str. 9 „*Dalším dôležitým znakom je princíp preneseného dôkazného bremena*“). Takýto postup by viedol k zásadnému zníženiu objektívnosti mnohých policajných vyšetrovaní a súdnych procesov, najmä v oblasti diskriminácie a domáceho násillia. Štát má plniť aj výchovnú funkciu, avšak takýmto prístupom dáva spoločnosti opačný signál, že je výhodné zneužívať obvinenia z diskriminácie, domáceho či sexuálneho násillia, na páchanie trestného činu vydierania, krivého obvinenia a iných trestných činov. Obchádzanie zásad objektívneho vyšetrovania prirodzene vedie aj k tomu, že ani polícia si neplní svoju povinnosť okrem dôkazov o vine hľadať aj dôkazy o nevine (po zavedení princípu preneseného dôkazného bremena by polícia svojou pasivitou paradoxne dosiahla vyššiu štatistickú objasnenosť prípadov). Následne sa množia prípady justičných omylov. Ak uvažujeme aké prísne sú tresty za diskrimináciu alebo domáce násillie, zníženie objektivity vyšetrovania a rozhodovania súdov by bolo závažným porušením práv a nespravodlivým trestaním všetkých krivo obvinených (aj samotný neobjektívny priebeh vyšetrovania a súdneho sporu je pre obvineného obrovským stresom a teda nespravodlivým trestom).

6. V 8. Strategickej otázke: Posilnenie vymáhateľnosti práva, žiadame doplniť návrh na úpravu zákona č. 9/2009 o sťažnostiach tak, aby sa verejnosť mohla účinne sťažovať a aby sťažnosti viedli k riešeniu problémov a eliminovaniu neprávostí.

Súčasný znenie zákona o sťažnostiach kladie na vypracovanie sťažnosti neprimerane veľké nároky, ktoré znemožňujú občanom domáhať sa svojich práv podávaním sťažností.

Častým dôvodom na zamietnutie sťažností je, že „sťažnosť“ nie je sťažnosťou v zmysle zákona. Sťažujúci sa napr. musí „jednoznačne vyjadriť, ochrany akého svojho práva alebo právom chráneného záujmu sa domáha“ (§1 ods. 1, písm a). Mnohí občania, vrátane vzdelaných, aj keď správne vnímajú, že boli poškodení, však bez odbornej právnej pomoci nie sú schopní presne definovať konkrétne práva alebo chránené záujmy. Cena za zodpovedajúce právne služby vo výške stoviek až tisícov eur odrádza alebo úplne znemožňuje značnej časti obyvateľstva podať korektnú sťažnosť.

Okrem toho nie je možné sťažovať sa na konkrétne nedostatky v činnosti orgánu verejnej správy, ak môžu byť riešené napr. súdnou cestou. Sťažnosťami štát o.i. dostáva spätnú väzbu od občanov, ktorí v mnohých prípadoch nežiadajú odškodnenie, iba sa snažia dosiahnuť korektné fungovanie orgánov verejnej správy. Štát takúto konštruktívnu spoluprácu s obyvateľmi odmieta, nejaví snahu využiť a správne vyhodnotiť podnety od verejnosti bez zbytočného zvyšovania nákladov, zafažovania a poškodzovania ľudí. Zákonom o sťažnostiach núti občanov, aby sa svojich práv domáhali súdnou cestou, pričom je spravidla potrebné platiť za ďalšie právne služby tak na strane sťažujúceho sa, ako aj na strane štátu. Pretože sú verejne známe fakty o nízkej vymožiteľnosti práva a neprimeranej zdĺhavosti súdnych sporov, štát tak odrádza mnohých občanov od domáhania sa svojich práv.

7. V 1. Strategickej otázke: Komplexná analýza a revízia existujúcich verejných politík, žiadame rozpracovať stratégiu na:

7.1. zabránenie zmeny štátneho zriadenia z demokratického na tzv. účastnícku demokraciu;

7.2. zabránenie vytvárania ďalších orgánov verejnej správy,

ak ich náplň práce je v kompetencii existujúcich orgánov verejnej správy;

7.3. zabránenie delegovania takých právomocí štátu na mimovládne subjekty, ktoré sú v kompetencii existujúcich štátnych orgánov;

Princíp demokratickej spoločnosti spočíva v delegovaní moci na vládu, ktorá bola zvolená v demokratických voľbách. Vláda by tak mala odrážať vôľu ľudu a zodpovedať za svoju prácu. So znepokojením sledujeme trend, že k vládnym informáciám majú nadštandardný prístup rôzne mimovládne organizácie, niektoré extrémne orientované, ktoré následne rôznymi spôsobmi zasahujú do činnosti vlády a dokonca sú financované zo štátnych zdrojov. Sme presvedčení, že vláda má pracovať transparentne, ale zároveň možnosť kontroly a ovplyvňovania jej činnosti má byť rovnaká pre všetkých občanov, nikto v tom nesmie byť zvýhodňovaný, ani vybrané mimovládne organizácie.

Medzi príklady vytvárania ďalších orgánov verejnej správy patrí snaha ustanoviť detského ombudsmana, hoci nič nebráni tomu, aby práva detí obhajoval existujúci verejný obhajca práv a aby sa časť jeho kancelárie špecializovala na pomoc deťom. Peniaze, ktoré by boli potrebné na nový úrad, budú efektívnejšie vynaložené, ak sa použijú na personálne posilnenie existujúceho úradu.

Príkladom delegovania právomocí štátu na mimovládne subjekty je delegovanie výkonov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ktoré má zabezpečovať Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR)) na mimovládne organizácie alebo súkromných odborníkov. Dochádza ku konfliktom záujmov, keď si napr. supervízori (zamestnanci úradu) naháňajú klientelu do svojich súkromných ambulancií, alebo na úrade presadzujú školenia, ktoré potom poskytujú a fakturujú ako živnostníci. Zrejme z týchto zisťovaných dôvodov nie je záujem, aby Referát psychologicko-poradenských služieb (RPPS) na ÚPSVR poskytoval klientom úradu služby na primeranej odbornej úrovni, ale aby na tejto činnosti zarábali iné externé subjekty. Potom dochádza k takým paradoxom, že RPPS ani v hlavnom meste nedisponuje jediným psychológom, ktorý by bol schopný poskytovať zodpovedajúce služby maloletým deťom (pracujú len s dospelými alebo rodinami, na prácu

s deťmi nemajú primerane vybavené ambulancie ani potrebné skúsenosti. Nie sú tak schopní riešiť napr. syndróm zavrhnutého rodiča, hoci ním trpí veľká časť detských klientov oddelenia sociálnych vecí ÚPSVR). Neexistuje oficiálny zoznam externých partnerov úradu ani systematické preverovanie kompetentnosti a kvality služieb v externých subjektoch. Kurátori si okrem toho neraz pletú kompetencie polície a súdnych znalcov s kompetenciami „psychológov“ a rôznych mimovládnych organizácií. Neorganizované a nekontrolované delegovanie úkonov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na mimovládne subjekty má za následok zmätok a poškodzovanie záujmov a práv klientov, vrátane maloletých detí, ktorých záujmy má ÚPSVR hájiť.

Nevôľa rezortu ministerstva práce riešiť problémy v rezorte zachádza tak ďaleko, že odmieta riešiť aj prípady korupcie alebo škandálnych nátlakových „zisťovaní názoru dieťaťa“ zdokumentovaných elektronickými nahrávkami (viď. napr. odpoveď ÚPSVR z 19.9.2011, č. sp. AA/2011/15266-GROK a AA/2011/044271-GROK).

Okrem toho RPPS v mnohých prípadoch nie je schopné zabezpečiť ani základné vyšetrenia klientov potrebné ako podklady na vypracovanie plánu pomoci, alebo zaujatie stanoviska sociálnej kurately v súdnom spore (napr. pri rozhodovaní o úprave práv a povinností po rozvode). Delegovanie úkonov na iné neštátne subjekty spravidla klientom spôsobuje ďalšie zbytočné finančné náklady. Vznikajú aj problémy s kvalitou a dokumentovaním poskytovaných služieb, pretože napr. mimovládne organizácie spadajúce pod rezort ministerstva práce nemajú také povinnosti, ako štátne orgány alebo odborníci z rezortu ministerstva zdravotníctva.

V oblastiach, ktoré sme uviedli na základe praktických skúseností, dochádza k poškodzovaniu práv a záujmov občanov, ale štát im nevenuje primeranú zodpovednosť. Preto žiadame, aby boli zapracované do Stratégie.

*Striedavá starostlivosť o deti,
slovensko-česká spoločnosť
www.striedavka.sk*

Eliaška Madžová

Dovoľujem si zaslať pripomienky k odborným podkladom na vypracovanie Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR.

Zúčastnila som sa na workshopoch v Bratislave k predmetným odborným podkladom – textom rozdeleným do dvoch častí: prvej – obsahujúcej vlastný materiál v štruktúre úvod, ciele, východiská a odporúčania (otvorené strategické otázky), a druhej – prílohy, obsahujúcej podrobnejšie teoretické, právne a medzinárodnoprávne východiská a zdôvodnenia potreby prijatia stratégie v štruktúre dôstojnosť, rovnosť, sloboda, inštitúcie, participácia, výchova k ľudským právam.

Som absolventkou Univerzity Komenského v Bratislave, kde som úspešne ukončila štúdium na Pedagogickej fakulte na Katedre Sociálnej práce a to obhajobou diplomovej práce: „Vplyv sociálnych faktorov na formovanie homosexuálnej orientácie“, v rámci ktorej som robila rozsiahlejší prieskum v súvislosti s podmienkami života ľudí prežívajúcimi homosexuálne sklony. Zúčastnilo sa ho spolu 272 osôb, z toho 76 respondentov s homosexuálnymi sklonmi (niektorí z nich so sklonmi bisexuálnymi). Už 25 rokov sa zaujímam a mapujem tému podmienok života ľudí s inými ako heterosexuálnymi sklonmi (od roku 1988, keď som v tejto súvislosti prvýkrát navštívila Sexuologický ústav v Prahe na konzultácie v tom čase s najväčšími odborníkmi na túto tému v Československej federatívnej republike).

Oceňujem každú snahu o seriózne venovanie sa téme o okolnostiach života ľudí s inými ako heterosexuálnymi sklonmi. Aj preto si dovoľujem mať tieto pripomienky a podnety k Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej republiky:

1. pripomienka

Ako príloha materiálu *Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej republiky* (ďalej len: Celoštátna stratégia) v úvode uvádza, prílišný dôraz na racionálnu autonómiu pri kon-

cepte dôstojnosti je na úkor zraniteľných sociálnych skupín a s poukázaním na zraniteľnosť detí, ktoré chráni aj novelizácia zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodnení osôb poškodených násilnými trestnými činmi, ktorou sa do definície ujmy na zdraví, za ktorú patrí obeti odškodnenie, zaradila aj „morálna škoda spôsobená trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania spáchaným inou osobou“, a tiež v zmysle prílohy k Celoštátnej stratégii, ktorá v časti „Spoločenská rovina ľudskej dôstojnosti“ - bod 3 uvádza, že by mala ďalej pokračovať príprava ratifikácie Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním,

navrhujem – i na základe výsledkov významného vedeckého výskumu (viď niektoré z informácií z prílohy č. 1 tohto e-mailu o vedeckých faktoch publikovaných v *Social Science Research* od Dr. sociológie Marka Rehnerusa, profesora na Texaskej univerzite v Austine o „rodinách“ homosexuálov, ktorý začal na jeseň 2010 a bol dokončený v roku 2012 s účasťou 3000 dospelých respondentov, ktorí vyrastali s partnermi žijúcimi v homosexuálnom vzťahu), ako aj s cieľom zabezpečiť dodržiavanie Charty základných práv Európskej únie (2007/C303/01) článok 24 „Práva dieťaťa“: bod 1 „deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho“ a bod 2 „pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa“ – **nedovoliť adopciu detí alebo ich zverenie do výchovy partnerom žijúcim v rovnako-pohlavnom páre: muž-muž, žena-žena.**

A keďže Výbor OSN pre práva dieťaťa Slovenskej republiky vytyka, že doposiaľ nezriadila nezávislú inštitúciu na monitorovanie a ochranu práv detí (viď. Celoštátna stratégia - Východiská tvorby stratégie pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike bod 1. Rešpektovanie ľudských práv) a taktiež v súvislosti s vyššie uvádzanými výsledkami vedeckého výskumu, ako aj vzhľadom na „Ciele“ Celoštátnej stratégie, kedy by sa mala Slovenská republika sústrediť tiež na napĺňanie práv rozvíjaním

efektívnej spolupráce s predstaviteľmi jednotlivých sociálnych skupín participujúcich na formulácii predstáv o napĺňaní vlastných potrieb – **navrhujem v súvislosti s otázkami týkajúcimi sa detí odporúčať zriadenie „Výboru pre dôsledné dodržiavanie práv detí a ich ochrany taktiež pred homoloby“ v zložení odborníkov z dotknutých oblastí: právnikov, sociológov, pedagógov, sociálnych pracovníkov, psychológov, lekárov, vychovávateľov (jazykovedcov) a to pre zvýšenie právnej istoty a zlepšenie aplikačnej praxe.**

2. pripomienka

Keďže „Základom všetkých slobôd sú sloboda prejavu a právo na informácie“ a „dôležitou súčasťou roviny rešpektovania ľudských práv je predchádzanie diskriminácii jednotlivcov a skupín“ (pozri Východiská tvorby stratégie pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike bod 1. Rešpektovanie ľudských práv) a aj vzhľadom na to, že jednou z prioritných úloh štátnej politiky v oblasti ľudských práv je efektívne nastavenie systému inštitucionálnych a procesných mechanizmov, schopných pružne reagovať na potreby vyplývajúce z každodenného života a praxe, a je potrebné poskytnúť ochranu jednotlivcom voči mocným ekonomickým záujmom a voči ich novej diskriminácii (viď Východiská tvorby stratégie pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike bod 2. Ochrana ľudských práv)

Navrhujem – predovšetkým na základe potreby predchádzať diskriminácii jednotlivcov a skupín a to tiež na základe medzi inými napríklad štúdie profesora psychiatrie Roberta L. Spitzera, M.D., ktorý zohral jednu z kľúčových rolí pri vyradení homosexuality z Diagnostického manuálu chorôb a ktorý predniesol výsledky svojej štúdie na každoročnom zasadaní Americkej psychiatickej asociácie (APA) 9. mája 2001 (pozri príloha č. 2 tohto e-mailu), kde Dr. Spitzer konštatuje, že „každý, kto chce, by mal mať právo objaviť svoj heterosexuálny potenciál“, a keďže serióznemu a vedeckému výskumu o situácii ľudí prežívajúcich iné ako heterosexuálne sklony sa nikto v súčasnosti v Slovenskej republike nevenuje – **odporúčať zadanie úlohy Slovenskej akadémii vied**

s participáciou dotknutých odborníkov z rôznych vedných disciplín: právnikov, sociológov, pedagógov, sociálnych pracovníkov, psychológov, lekárov, vychovávateľov (jazykovedcov), a to vedeckého výskumu o osobnej i sociálnej situácii ľudí prežívajúcich iné ako heterosexuálne sklony aj preto, aby nedochádzalo k diskriminácii jednotlivcov a časti „menšiny“ v skupine ľudí s inými ako heterosexuálnymi sklonmi.

Svoje pripomienky predkladám vo viere, že cieľom Celoštátnej stratégie a jej implementácie je pripraviť odborný podklad pre rokovanie vlády Slovenskej republiky a **na vedeckom podklade (nie na podklade politických a ekonomických objednávok) implementovať ochranu a podporu ľudských práv v Slovenskej republike.**

Ďakujem za demokratický prístup možnosti vyjadriť sa a poukázať na niektoré odborné aspekty v súvislosti s obsahom pripravovanej Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv Slovenskej republiky, ktorej prijatie ako uvádzate vo „Východiskách tvorby stratégie pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike“ si bude vyžadovať súčinnosť a spoluprácu všetkých zainteresovaných aktérov vrátane akademickej obce a celej občianskej spoločnosti.

Ing. Mgr. Eliška Madžová

Prílohy:

č. 1: výsledky výskum Dr. sociológie Marka Rehnerusa

č. 2: výsledky štúdie Dr. Roberta L. Spitzera

Výsledky výskum Dr. sociológie Marka Rehnerusa

Zdroj:

<http://www.kyrios.org.ua/church/church-and-the-world/8375-opublikovani-naukovi-fakti-pro-simyi-gomoseksualistiv.html>

Publikované vedecké fakty o „rodinách“ homosexuálov

Pondelok 25. februára 2013, 15:31

Priaznivci registrovaných „partnerstiev“ rovnakého pohlavia zaryto tvrdia, že deťom je jedno, či majú otca a matku, alebo ich „vychovávajú“ dvaja muži (alebo dve ženy). Prorodinné a náboženské organizácie, rovnako ako mnoho psychologov sa snažia povedať nahlas, že deti, ktoré vyrástli v atmosfére homosexuálnych vzťahov sú a budú vyrastané v ovzduší zamlčovania faktov, psychicky traumatizované a neplnohodnotné v živote. Ale vzhľadom na to, že legalizácia partnerstiev osôb rovnakého pohlavia, a ešte viac – definícia „manželstva“ sa začala nie tak dávno vyskytovať v niektorých krajinách, doteraz nebola možnosť, aby sa robili objektívne vedecké výskumy a závery. Z jednoduchého dôvodu – ešte nevyrástla generácia takýchto detí.

Avšak v jeseni roku 2010 Dr. sociológie Mark Rehnerus, profesor na Texaskej univerzite v Austine (USA), začal svoj významný vedecký výskum na tému „Ako sa odlišujú dospelé deti rodičov od detí, ktorých partneri žijú v homosexuálnom vzťahu.“ Svoju prácu dokončil v roku 2012. Analýza týchto dát pokračuje doteraz – a sú k dispozícii všetkým zainteresovaným vedcom a tým, ktorí sa o to zaujímajú, vďaka interuniverzitnému konzorciu politického a sociálneho výskumu štúdie Michiganskej univerzity. Do štúdie bolo zapojených 3000 dospelých respondentov, ktorých „rodičia“ žili v rovnako pohlavných sexuálnych vzťahoch. V súhrne sa tieto zistenia stali skutočne šokujúcimi. To by sa však aj dalo očakávať. Avšak prvýkrát to bolo preukázané uznávaným vedcom z prestížnej univerzity, a výsledky boli zverejnené v nemenej uznávanej vydané publikácii – *Social Science Research*.

Vysoká úroveň pohlavne prenosných infekcií. V publikovaných údajoch sa uvádza, že 25% chovancov od homosexuálnych rodičov mali alebo majú pohlavne prenosnú chorobu – vzhľadom na svoj špecifický životný štýl. Pre porovnanie: počet nakazených rovesníkov z prosperujúcich heterosexuálnych rodín bol stanovený na 8%.

Neschopnosť zachovať rodinnú vernosť. A to je dôvod pre takýto výskyt infekcií. Tí, ktorých vychovávali homosexuálni rodičia, sa oveľa častejšie stavajú lojálni k cudzoložstvu – 40%. Porovnateľné čísla lojálnosti k nevere medzi tými, ktorí vyrastali v heterosexuálnych rodinách – 13%.

Psychologické problémy. Ďalší šokujúci fakt – až 24% dospelých detí s rovnako-pohlavných „rodín“ v nedávnej dobe plánovali samovraždu. Pre porovnanie – úmysel takýchto pohnútok medzi tými, ktorí vyrástli v usporiadaných heterosexuálnych rodinách je 5%. Deti vychované homosexuálnym otcom sa omnoho častejšie ako ľudia z heterosexuálnych rodín obracajú na psychoterapeutov – 19% oproti 8%. Nie je to prekvapujúce. Koniec koncov 31% z nich vyrastali s matkou-lesbičkou a 25% vyrástli s otcom-homosexuálom a pod nátlakom boli nútení mať sex proti svojej vôli (v tom čase – zo strany rodiča). V prípade heterosexuálnych rodín o tom hovorí iba 8% respondentov.

Porucha pohlavnej identity. A nakoniec – tieto čísla, úplne ničia mýtus o tom, že výchova v rovnako-pohlavnej „rodine“ nemá vplyv na sexuálnu orientáciu dieťaťa, ktoré dozrieva. Takže ak mama alebo otec mali homosexuálne vzťahy, potom len 60 – 70% z ich detí sa cítia celkom ako heterosexuáli. Na druhej strane viac ako 90 % ľudí, ktorí vyrastali v tradičnej rodine, sa identifikujú ako úplní heterosexuáli.

**Spitzer, R.L. : Prominent Psychiatrist Announces
New Study Results: Some Gays Can Change**
z: <http://www.narth.com/docs/spitzer2.html>:

Dr. Spitzer, v súčasnosti riaditeľ Biometrického výskumu a profesor psychiatrie na Columbijskej univerzite je známy z roku 1973, keď zohral jednu z kľúčových rolí pri vyradení homosexuality z Diagnostického manuálu chorôb Americkej psychiatrickej asociácie (APA). Neskôr sa rozhodol sám zistiť, či je homosexualita naozaj nemenná. „Ako väčšina psychiatrov, myslel som si, že homosexuálnemu správaniu sa dá odolať, ale sexuálna orientácia je nemenná. Teraz však verím, že to nie je pravda - niektorí ľudia sú schopní zmeny a niektorí sa naozaj menia.“ Vo svojej štúdií, prezentovanej 9. mája 2001 na každoročnom stretnutí APA, Dr. Spitzer povedal o zisteniach, ku ktorým prišiel. Absolvoval interview s 200 jednotlivcami (143 mužov a 57 žien), ktorí boli ochotní opísať ich sexuálnu a emocionálnu minulosť, zahŕňajúc aj zmenu od homosexuálnej orientácie k heterosexuálnej. Ako hovorí, „na rozdiel od bežnej mienky, niektorí vysoko motivovaní jednotlivci, ktorí vyvinú viaceré snahy, vykazujú zmenu v indikátoroch sexuálnej orientácie a dosahujú dobré heterosexuálne fungovanie.“ Tiež na margo svojej štúdie povedal, že tým nechce naznačiť, že každý jednotlivec s homosexuálnou orientáciou by mal podstúpiť terapiu, ale že **každý, kto chce, by mal mať „právo objaviť svoj heterosexuálny potenciál“**.

Janka Šípošová

Pripomienky k návrhu stratégie pre oblasť ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.

Na strane 12 je uvedené:

Štokholmský program vytyčuje v tomto smere štyri kľúčové témy:

o uplatňovanie práva na voľný pohyb občanok, občanov a ich rodinných príslušníkov v plnej miere;

o rešpektovanie rozmanitosti, ochranu najohrozenejších skupín obyvateľstva (detí, menšín, Rómok a Rómov, obetí násillia, atď.),

o dôraz na ochranu práv podozrivých a obvinených osôb v trestnom konaní (program posilnenia procedurálnych práv, práva na spravodlivý proces);

o podpora účasti občanov a občanok na demokratickom živote EÚ prostredníctvom transparentného rozhodovania, prístupu k dokumentom a dobrej správy.

Táto odvolávka nie je presná. V skutočnosti - pokiaľ autori textu vychádzali z kapitoly 2. Podpora občianskych práv: európa práv - je táto kapitola členená takto:

2.2 Úplné uplatňovanie práva na voľný pohyb

2.3. Spoločný život v priestore, v ktorom sa rešpektuje rozmanitosť a chráni najzraniteľnejší

2.3.1. Rasizmus a xenofóbia

2.3.2. Práva dieťaťa

2.3.3. Zraniteľné skupiny

2.3.4. Obete trestnej činnosti vrátane terorizmu

2.4. Práva jednotlivcov v trestnom konaní

2.5. Ochrana práv občanov v informačnej spoločnosti

2.6. Účasť na demokratickom živote Únie

2.7. Nárok na ochranu v nečlenských štátoch .

Navrhujem text preformulovať takto:

Štokholmský program vytyčuje v oblasti ochrany práv tieto kľúčové témy:

Úplné uplatňovanie práva na voľný pohyb

Rešpektovanie rozmanitosti a ochranu najzraniteľnejších (boj proti diskriminácii, rasizmu, antisemitizmu, xenofóbii a homofóbií, ochrana práv detí, menšín, zraniteľných skupín, obetí násilia a trestných činov vrátane terorizmu)

Ochranu práv jednotlivcov v trestnom konaní

Ochranu súkromia a osobných údajov

Prehĺbenie účasti občanov na demokratickom živote EÚ prostredníctvom transparentného rozhodovania, prístupu k dokumentom a dobrej správy vecí verejných.

Štokholmský program formuluje v samostatnej podkapitole problematiku ochrany práv obetí trestných činov a terorizmu:

2.3.4. Obete trestnej činnosti vrátane terorizmu

Osobitnú podporu a právnu ochranu potrebujú najzraniteľnejšie osoby alebo osoby, ktoré sa nachádzajú v obzvlášť vypätej situácii, ako napríklad osoby vystavené opakovanému násiliu v blízkych vzťahoch, obeť rodovo motivovaného násilia alebo osoby, ktoré sa stali obeťami iných typov trestnej činnosti .... Osobitnú pozornosť, podporu a spoločenské pochopenie si zasluhujú aj obeť terorizmu. Je potrebný integrovaný a koordinovaný prístup k obeťami v súlade so závermi Rady o stratégii týkajúcej sa zabezpečenia práv a zlepšenia podpory osôb, ktoré sa stali obeťami trestných činov.

V SR je táto téma takmer neznáma napriek jestvujúcim medzinárodným dokumentom a európskej legislatíve (viacero smerníc, najmä SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov). Aj autori návrhu textu stratégie túto tému prehliadli.

Preto navrhujem, aby všade, kde sa menujú sociálne skupiny sa uvádzali tiež obeť násilia a trestných činov vrátane terorizmu.

V štokholmskom programe Európska rada vyzýva Komisiu a členské štáty, aby:

preskúmali, akým spôsobom sa dajú zlepšiť právne predpisy a praktické podporné opatrenia týkajúce sa ochrany obetí a ako sa dajú zlepšiť existujúce právne nástroje,

Poznámka: SR zatiaľ akoby o tom neuvažovala, preto by malo byť súčasťou stratégie:

Vytvoriť model tvorby a hodnotenia implementácie legislatívnych a nelegislatívnych noriem a praktických podporných opatrení na posilnenie a ochranu práv obetí poskytnúť obetiam lepšiu podporu aj inak, napríklad prostredníctvom európskych sietí, ktoré poskytujú praktickú pomoc, a predložili na tento účel návrhy,

Poznámka: európska sieť Victim Support Europe už takúto pomoc poskytuje. V SR pracuje jediná organizácia (Pomoc obetiam násilia), ktorá je aj členom tejto európskej siete a takúto pomoc reálne poskytuje aj v tzv. cezhraničných prípadoch (žiaľ, bez podpory „členského štátu“) preskúmali možnosť vytvorenia jedného komplexného právneho nástroja na ochranu obetí zlúčením smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov a rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní, na základe zhodnotenia týchto dvoch nástrojov.

Poznámka: táto úloha bola zo strany EÚ splnená prijatím SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV.

Obetou násilia, trestného činu (aj terorizmu) sa môže stať naozaj každý – neexistuje imunita. Podľa štatistík EÚ sa každoročne stane obeťami až 15 % obyvateľov EÚ. Na Slovensku je ročne stíhaných okolo 100 000 trestných činov a dotknú sa cca 400 000 jednotlivcov (priamych a nepriamych obetí). Je preto nepochopiteľné, že je táto problematika mimo záujmu tvorcov politiky, ale aj ľudskoprávných expertov. Zdá sa v tomto kontexte paradoxné zaoberať sa ako samostatnou strategickou otázkou právami LGBTI ľudí s odôvodnením, že v ostatných otázkach to nie je riešené. Zároveň je to otázka veľmi kontroverzná a ani spôsob jej presadzovania (skoro násilného) nie je produktívny. Navrhujem preto túto otázku ako samostatnú do návrhu stratégie nezaradiť.

PhDr. Janka Šípošová, CSc.
sekretariát podpredsedníčky NR SR Eriky Jurinovej

Obsah

Predhovor	3
Áno pre život	5
Branislav Bača	7
Centrum pre bioetickú reformu	11
Dohovor SK, o.z.	22
Priatelia Quo vadis	41
Domka, Laura – združenie saleziánskej mládeže	44
Donum vitae – Svetové hnutie matiek	54
ERko (Hnutie kresťanských spoločenstiev mládeže)	61
Fórum kresťanských inštitúcií	63
Fórum života	70
Fórum pre verejné otázky I.	73
Fórum pre verejné otázky II.	74
Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku	84
Katolícke hnutie žien Slovenska	89
Klub mnohodetných rodín	93
Klub mnohodetných rodín (doplnenie)	105
Liga otcov, o.z.	114
Martin Dilong, KDH	129
Otcovia.sk	147
Renovatio – Nova	153
Spoločnosť priateľov domácej školy na Slovensku	156
Spoločenstvo Ladislava Hanusa	158
Slovenská spoločnosť pre rodinu	162
Striedavá starostlivosť o deti	166
Eliška Madžová	178
Janka Šípošová	185

